

Vilniaus universitetas
TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ
INSTITUTAS

TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR DIPLOMATIJOS MAGISTRO PROGRAMA

AGNĖ ALBRECHTAITĖ
II kurso studentė

**RENTINĖS VALSTYBĖS TARPTAUTINIO ĮVAIZDŽIO
TRANSFORMAVIMAS XXI A. GENERUOJANT VALSTYBĖS
„ŠVELNIAJĄ“ GALIĄ: JUNGTINIŲ ARABŲ EMYRATŲ ATVEJO
ANALIZĖ**

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovas: doc. dr. D. Šlekys

Vilnius, 2018

MAGISTRO DARBO PRIEŠLAPIS

Magistro darbo vadovo išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....

.....
(data)

doc. dr. Deividas Šlekys

.....
(parašas)

Magistro darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....
(data)

.....
(Gynimo komisijos sekretoriaus/ės parašas)

Magistro darbo recenzentas:

Dr. Konstantinas Andrijauskas

Magistro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas/ė:
Komisijos nariai:

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas magistro darbas „*Rentinės valstybės tarptautinio įvaizdžio transformavimas XXI a. generuojant valstybės „švelniąją“ galią: Jungtinių Arabų Emyratų atvejo analizė*“ yra:

1. Atliktas mano paties ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose;
2. Nebuvo naudotas kitame Institute/Universitete Lietuvoje ir užsienyje;
3. Nenaudoja šaltinių, kurie nėra nurodyti darbe, ir pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą.

Agnė Albrechtaitė

(parašas)

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Albrechtaitė A. „Rentinės valstybės tarptautinio įvaizdžio transformavimas XXI a. generuojant valstybės „švelniąją“ galią: Jungtinių Arabų Emyratų atvejo analizė“: Tarptautinių santykių ir diplomatijos specialybės, magistro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovas D. Šlekys. – A., 2018. – 73 p.

Reikšminiai žodžiai: rentinė valstybė; vėlyvoji rentinė valstybė; valstybės įvaizdis, valstybės įvaizdžio formavimas; „švelnioji“ galia; Jungtiniai Arabų Emyratai; Persijos įlankos bendradarbiavimo tarybos valstybės; galios transformacija; „švelniosios“ galios strategija; „švelniosios“ galios projektai; įvaizdis tarptautinėje bendruomenėje; valstybės reputacija.

Šiame darbe nagrinėjamas Jungtinių Arabų Emyratų vystomos „švelniosios“ galios politikos fenomenas, kuriuo siekiama transformuoti valstybės įvaizdį, kad ji taptų globalia lydere kultūros, mokslo, verslo ir inovacijų srityse. Tyrime, remiantis rentinės valstybės, S. Anholt valstybės įvaizdžio formavimo ir S. Nye „švelniosios“ galios teorijomis bei atliekant atvejo analizę, bandoma atsakyti, kodėl JAE siekia transformuoti tarptautinį įvaizdį ir tapti globaliais „švelniosios“ galios lyderiais XXI a. nedarydami jokių valstybės vidaus politikos pokyčių.

TURINYS

ĮVADAS.....	6
1. TEORINIS MODELIS	12
1.1. Teoriniai rentinės valstybės bruožai: požymiai, galia ir politiniai poreikiai	13
1.2. Valstybės įvaizdžio teorinė samprata ir reikšmė valstybės galiai tarptautinėje bendruomenėje.....	21
1.3. „Švelniosios“ galios samprata ir poveikis transformuojant tarptautinį valstybės įvaizdį	24
1.4. Įvaizdžio transformavimas įgyvendinant „švelniosios“ galios projektus PĮBT valstybėse	30
2. JUNGTINIŲ ARABŲ EMYRATŲ ATVEJO ANALIZĖ.....	33
2.1. JAE politinė ir ekonominė charakteristika	33
2.2. JAE „švelniosios“ galios politika	42
2.2.1. „Švelniąją“ galią ir valstybės įvaizdį formuojantys veikėjai.....	42
2.2.2. Valstybės „švelniosios“ galios strateginiai tikslai.....	45
2.2.3. JAE „švelniosios“ galios projektai	50
IŠVADOS	60
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	62
SUMMARY	72

IVADAS

XXI amžiuje pasauliui išgyvenant kritinę transformaciją globaliame kontekste vyrauja atskirų valstybių susirūpinimas dėl jų galios, įtakos ir vaidmens pasaulyje. Tai ypač svarbu atsižvelgiant į didėjančią geopolitinę įtampą ir galių sklaidą tarp pasaulio veikėjų. Valstybės susiduria su visuotinio pobūdžio rimtais politiniais, socialiniais bei ekonominiais iššūkiais. Ne išimtis yra ir Persijos įlankos bendradarbiavimo tarybos (toliau - PİBT) valstybės. Nedidelės autokratinės regiono valstybės vis dažniau pasauliui kelia nuostabą dėl savo ambicijų masto, tačiau detaliau apie tai, ką šios monarchinės šalys veikia ir kaip stengiasi prisistatyti pasauliui, vis dar menkai žinoma daugeliui Vakarų pasaulio gyventojų. Tarptautinių santykių disciplinoje dažniausiai kalbama apie didžiųjų valstybių galios balansą ir jų vykdomos politikos bei demonstruojamos galios svarbą, tačiau skiriama nepakankamai dėmesio silpnesniems tarptautinių santykių veikėjams.

Pastebima XXI a. tendencija - PİBT monarchinės valstybės naudoja savo naftos turtus bandydamos tapti globaliomis lyderėmis kultūros, mokslo ir inovacijų srityse. Tai pasiekti jos bando per brangių, didelio masto ir išorės auditorijai skirtų projektų įgyvendinimą. Tokie projektai apima išmaniausių technologijų ir atsinaujinančios energetikos projektų plėtojimą, išskirtinės architektūros projektų vystymą miestų infrastruktūroje, didelių kultūros, meno, mokslo ir filmų festivalių organizavimą, pasaulinio masto sporto renginių priėmimą, dosnios humanitarinės pagalbos politiką ir dideles finansines dotacijas remiant tarptautinių muziejų, aukštojo mokslo įstaigų ir mokslinių tyrimų įstaigų statybą. Šis reiškinys yra unikalus, nes Persijos įlankos monarchijos nėra priskiriamos pasaulio didžiosioms galioms, tačiau visus nustelbia savo viešai skelbiamų ir įgyvendinamų „švelniosios“ galios ambicijų mastu ir veiklos sričių įvairumu.

1849 m. Didžiosios Britanijos karalienės Viktorijos vyras princas Albertas kūrė planus, kaip surengti pirmąją pasaulinę didžiąją EXPO parodą Londone, kur visos valstybės įsibėgėjant pramonės revoliucijai galėtų pristatyti moderniausius ir išmaniausius savo išradimus bei pasiekimus. Praėjus daugiau kaip 150 metų nuo šių įvykių didžioji pasaulinė paroda pirmą kartą istorijoje persikelia į Vidurinių Rytų regioną - nedidelė valstybė Jungtiniai Arabų Emyratai (toliau- JAE) ruošiasi surengti didžiąją parodą Dubajuje 2020 m. Numatytoji parodos tema „Sujunkime protus, kurkime ateitį“, parodoje susiburs daugiau nei 150 pasaulio valstybių, o tematika bus skirta žmonijos vystymosi apžvalgai. Tai bus viena didžiausių tarpkultūrinių platformų pasaulyje, o jos šeimininkai JAE ruošiasi dar išmaniau

nustebinti pasaulį savo ambicijų mastu ir įgyvendinamų projektų inovatyvumu bei visapusiškumu.

Tarptautinių santykių aplinkoje JAE tampa savotišku unikaliu atveju - maža savo dydžiu ir populiacija valstybė, įsikūrusi atokiame Arabijos pusiasalio rytiniame pakraštyje, žemėse, iki pat XX a. vidurio mažai paliestose civilizacijos, ambicingai siekia pakeisti regiono jėgų pusiausvyrą ir išsiveržti į tarptautinių santykių dalyvių viršutines gretas aktyviai generuodama „švelniąją“ galią. Atrodo, kad ši ambicinga šalis siekia pakeisti savo įvaizdį ir vaidmenį tarptautinėje bendruomenėje tuo pačiu metu nedarydama jokių pokyčių valstybės vidaus politikoje. Iki šiol valstybė didelę dalį savo pajamų surenka iš išorės gaunamos rentos, parduodama išorės veikėjams gausius valstybės gamtinius išteklius. Dėl to tarptautinei bendruomenei ji geriausiai pažįstama, kaip maža ir labai turtinga arabų monarchinė valstybė, lyderiaujanti pasaulyje naftos pardavimų sektoriuje. Dėl specifinės ekonomikos JAE valstybės valdymu užsiima tik maža dalis politinių lyderių, o aktyvios pilietinės visuomenės nesimato. Be to, dėl rentos ekonomikos netolimoje ateityje JAE gali susidurti su tam tikromis ekonominėmis problemomis, nes gamtinių išteklių rezervai mažėja, o su jais ir valstybės ekonominis stabilumas, ir tarptautinė galia. Iš matomų veiklų atrodo, kad egzistuoja ryšys tarp senkančių gamtinių išteklių atsargų, besikeičiančios tarptautinės politinės aplinkos ir noro transformuoti valstybės įvaizdį tarptautinėje bendruomenėje. Tačiau nėra konkrečių teorinių paaiškinimų, kodėl tokia valstybė kaip JAE siekia pristatyti tarptautinei bendruomenei save kaip regioninį ir pasaulinį pažangiausią XXI a. „švelniosios“ galios ir žinių visuomenės centrą ir to siekdama naują įvaizdį formuoja tik orientuodamasi į išorės politiką, bet neakcentuodama vidaus politikos, ir savo įvaizdį transformuodama ant vis dar gentine santvarka paremtos autokratinės valdymo formos pagrindo.

Tyrimo problema: JAE aktyviai generuodami „švelniąją“ galią transformuoja tarptautinį valstybės įvaizdį iš „juodojo aukso“ prekiautojų į XXI a. žinių visuomenės lyderius, tačiau vystoma politika kreipiamą į išorę nesiekiant matomų vidaus politikos pokyčių ir naują įvaizdį konstruojant ant valstybės, kurioje vyrauja autokratinė valdymo forma ir konservatyvi vidaus politika, pamatų.

Tyrimo tikslas: paaiškinti, kodėl JAE siekia transformuoti tarptautinį įvaizdį ir tapti globaliais „švelniosios“ galios lyderiais XXI a. nedarydami valstybės vidaus politikos pokyčių, remiantis rentinės valstybės, valstybės įvaizdžio ir „švelniosios“ galios teorinėmis priegomis.

Tyrimo objektas: JAE politinio režimo sistemos išsikelti ilgojo ir vidutinio laikotarpio strateginiai tikslai ir plėtojama „švelniosios“ galios generavimo politika, skirti tarptautinio valstybės įvaizdžio transformavimui.

Tyrimo uždaviniai:

1) Apibrėžti rentinės valstybės, tarptautinio valstybės įvaizdžio ir „švelniosios“ galios teorinę sampratą politikos mokslų disciplinos ribose;

2) Remiantis rentinės valstybės, įvaizdžio formavimo ir „švelniosios“ galios teorijomis sukonstruoti teorinį modelį, skirtą rentinės valstybės tarptautinio įvaizdžio transformavimo politikos generuojant „švelniąją“ galią paaiškinimui;

3) Išanalizuoti JAE XXI a. politinius ir ekonominius bruožus ir nustatyti, kiek jie atitinka teorijoje apibrėžtą rentinės valstybės sampratą;

4) Remiantis mokslinėmis teorijomis, JAE strateginiais dokumentais, JAE lyderių ir aukšto lygmens veikėjų, valdančiųjų institucijų viešais pasisakymais ir pranešimais bei kita informacija, pasiekiamą viešojoje erdvėje, išanalizuoti, kas valstybėje inicijuoja „švelniosios“ galios strategijas, kokios priežastys skatina JAE transformuoti tarptautinį valstybės įvaizdį vystant „švelniosios“ galios politiką ir kokiomis priemonėmis tai daroma;

Tyrimo aktualumas: Lietuvos tarptautinių santykių mokslinių tyrimų lauke PĮBT valstybių tarptautinio įvaizdžio transformavimo atvejis nėra sulaukęs jokio dėmesio ir šia tema nėra pasirodžiusi nė viena mokslinė monografija ar straipsnis. Tema nesulaukė jokio dėmesio nei Lietuvos akademinės bendruomenės, nei žurnalistų tarpe, nepavyko rasti nė vieno publicistinio straipsnio analizuojamąja tema lietuvių kalba. Šiuo metu JAE ambicijas „švelniosios“ galios dimensijoje galima prilyginti pasauliniam fenomenui, o mums tai yra svarbu, nes paskutiniu metu Lietuva užmezgė glaudesnius santykius su šia PĮBT valstybe. 2017 m. rudenį oficialaus vizito į JAE vyko Lietuvos prezidentė D. Grybauskaitė, taip pat yra mąstoma šioje valstybėje atidaryti Lietuvos ambasadą. Šiuo darbu Lietuvos visuomenei pristatoma nauja tema apie Lietuvai ir visam Vakarų pasauliui mažai pažįstamos valstybės vystomą pasauliniu mastu reikšmingą politiką „švelniosios“ galios dimensijoje.

Tyrimo originalumas ir naujumas: Lietuvos akademinėje bendruomenėje nėra populiarūs rentinių monarchinių Arabų valstybių tyrimų sritis. Net nėra tyrimų, apimančių platesnes rentinių valstybių fenomeno analizes. Apie rentines PĮBT valstybes parašytas tik vienas magistro darbas 2008 m., kuriame buvo analizuojamos kaitos galimybės rentinėje valstybėje, konkrečiai analizuojant Kuveito atvejį.¹ Daugiau Lietuvoje nėra disertacijų ir

¹ MAŽEIKI, G., „Kaitos galimybės rentinėje valstybėje: Kuveito analizė“, Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas, Vilnius, 2008.

mokslo darbų, kuriuose būtų tiriama rentinių monarchinių Arabų valstybių įvaizdžio transformavimas ar naujo vaidmens tarptautinėje bendruomenėje paieškos. Pasaulyje šis fenomenas pastebėtas pastarąjį dešimtmetį, bet daugiausia atliekami lyginamojo pobūdžio tyrimai tarp Saudo Arabijos, Omano, Kataro, Kuveito, Bahreino ir JAE vykdomų politinių projektų pajėgumų, bet neaptikta straipsnių, kuriuose JAE įvaizdžio transformavimo politika generuojant „švelniąją“ galią būtų bandyta išsamiai paaiškinti iš rentinės valstybės perspektyvos. Ir nepavyko rasti sistemingų paaiškinimų, kodėl įvaizdžio transformavimo politika nukreipta į išorės veiksmus nesistengiant atlikti jokių reikšmingų pokyčių valstybės vidaus politikoje.

Literatūros apžvalga ir svarbiausi šaltiniai: PĮBT monarchinių valstybių elgesio fenomenas siekiant sukurti „gero pilietiškumo“ ir „progresyvumo“ įvaizdį tarptautinėje bendruomenėje naudojant savo naftos turtus plačiau imtas analizuoti maždaug nuo 2005 m., tačiau iki šiol pasirodė vos keletas platesnės apimties mokslinių straipsnių ir monografijų, bandančių paaiškinti šį reiškinį „švelniosios“ galios politikos teorinėmis priegomis.

Siekiant paaiškinti, kaip didelę dalį valstybės užsienio politikos formavimo gali nulemti valstybės politinio režimo specifika, valstybės elgesys darbe aiškinamas remiantis Vidurinių Rytų regiono valstybių politiką aiškinančia rentinės valstybės teorija, o valstybės „švelniosios“ galios generavimas iš neoliberalizmo krypties „švelniosios“ galios teorinės perspektyvos. Reikšmingiausių postūmų tarptautinių santykių veikėjų galios fenomeno tyrimuose po Šaltojo karo pabaigos atliko tarptautinių santykių neoliberalizmo tradicijos atstovas Josephas S. Nye, tarptautinėse galios studijose sėkmingai įtvirtinęs „švelniosios“ galios teorinę sampratą.² Paskutiniuose savo darbuose „švelniosios“ galios tema J. S. Nye pateikia daug svarbių šio reiškinio analizės instrumentų. Jis išskiria „švelniosios“ galios resursus bei viešąją diplomatiją, kaip „švelniosios“ galios vystymo priemones. Be to, teorijos autorius konkretizuoja, kad pats savaime „švelniosios“ galios kaupimas nėra tarptautinių santykių veikėjų politinis tikslas, tačiau galios persikirstymas savo interesams užsitikrinti galėtų būti suprantamas politiniu tikslu. Kodėl PĮBT valstybėms „švelniosios“ galios dimensija gali būti labai palanki niša užtikrinti savo politinius interesus ir sustiprinti savo poziciją ir vaidmenį tarptautinėje bendruomenėje, bus aiškinama remiantis rentinės valstybės teorija. Rentinės valstybės terminą ir koncepciją Vidurio Rytų kontekste labiausiai išplėtojo autoriai Hazem Al Beblawi ir Giacomo Luciani³, darbe remiamasi jų suformuotais kertiniais rentinės valstybės teorijos konceptais. Plačiau analizuojant informaciją apie XXI a. PĮBT

² NYE, J.S., „Soft Power: The Means to Success in World Politics“, Public Affairs, Niujorkas, 2004.

³ BEBLAWI, H. ir LUCIANI, G., „The rentier state. (Nation, State and Integration in the Arab world.)“, Croom Helm ir the Istituto Affari Internazionali, Londonas, 1987.

valstybių fenomeną akademinėje literatūroje atsiveria daugiau mokslinių darbų, tačiau išsamių mokslinių tyrimų skaičius labai ribotas. Toliau bus paminėti keli išsamiausi tyrimai apie PĮBT tarptautinio vaidmens ir „švelniosios“ galios fenomenus, kurie padėjo apsibrėžti atliekamo tyrimo ribas.

Džordžtauno universiteto profesorius Rory Miller knygoje *„Desert Kingdoms to Global Powers: The Rise of the Arab Gulf“*⁴ išsamiai analizuoja Persijos įlankos arabų valstybių iškilimą tarptautinėje sistemoje ir pasiekimus nuo 1973 m. naftos krizės. Autorius teigia, kad Persijos įlankos Arabų regionas tapo Rytų-Vakarų centru kelionių, turizmo, sporto, kultūros, prekybos ir finansų srityse. Knygoje keliamas klausimas, ar esamomis sąlygomis autokratiniai režimai gali išlaikyti stabilumą namuose ir įtaką užsienyje, kai jie yra spaudžiami dėl milžiniško poreikio socialinėms ir demokratinės reformoms valstybių viduje. Autorius apsvarsto faktorių visumą: islamizmą, terorizmą, Arabų pavasarį, naftos kainų nepastovumą, globalių galių dinamiką.

Monografija, išsamiausiai analizuojanti JAE atvejį, yra Kristian Coates Ulrichsen išleista knyga *„The United Arab Emirates: Power, Politics and Policy-Making (The Contemporary Middle East)“*. Iš septynių Emyratų sudaryta valstybė, autoriaus teigimu, yra sėkmingiausias ir pats tvirčiausias arabų federalistinis eksperimentas. Jis tyrinėja didelių ambicijų įgyvendinimo niūriąją pusę, kuri apima ypač sunkias darbininkų migrantų darbo sąlygas, vykdytas karines intervencijas į Libiją ir Jemeną bei vieną aukščiausių rodiklių pasaulyje – politinių kalinių skaičių vienam gyventojui. Knygoje iškeliama diskusija dėl galimų politinių iššūkių ir sunkumų, su kuriais JAE gali artimiausiu metu susidurti.⁵

Išsamiausią lyginamąją analizę apie PĮBT valstybių viešąją diplomatiją 2012 m. išleido Amal Aaziz knygoje *„Public Diplomacy: Gulf States Shape Western Audience: Kuwait, Dubai, Doha“*. Joje lyginami JAE, Kataro ir Kuveito atvejai. Autorė teigia, kad šios valstybės dalijasi ta pačia istorija ir kultūra, tais pačiais ištekliais, bet ne tuo pačiu įvaizdžiu. Ji kalba, kad šios valstybės varžosi tarpusavyje, jog taptų geriausiu ir galingiausiu regioniniu lyderiu bei būtų pagrindiniu Vakarų sąjungininku regione.⁶

Viename iš naujausių mokslinių straipsnių analizuojamąja tema *„A Quest For Significance: Gulf Oil Monarchies’ International ‘Soft Power’ Strategies And Their Local Urban Dimensions“* profesorius Steffen Hertog teigia, kad naujų „švelniosios“ galios

⁴ MILLER, R., *„Desert Kingdoms to Global Powers: The Rise of the Arab Gulf“*, Yale University Press, 2016.

⁵ ULRICHSEN, C. K., *„The United Arab Emirates: Power, Politics and Policy-Making (The Contemporary Middle East)“*, Routledge, 2016.

⁶ AAZIZ, A., *„Public Diplomacy: Gulf states shape western audience:Kuwait,Dubai,Doha: Public Diplomacy: Gulf states shape western audience(KDD)“*, LAP LAMBERT Academic Publishing, 2012.

projektų išskirtinumas slypi tame, kad jose galioja teisinė ir erdvinė segregacija. Joms daroma išimtis netaikant vietinės visuomenės kultūrinių ir norminių reikalavimų. Autorius mano, kad, norint suprasti šių valstybių plėtros politiką, reikia suvokti itin svarbų elito agentūrų ir paties valdančiojo elito vaidmenį šiame procese ir atkreipti dėmesį į faktorių, kad Persijos įlankos monarchijos niekada nepatyrė tokių istorinių momentų, kaip kovos už nepriklausomybę arba socialinės ar pramoninės revoliucijos, kurie būtų padėję susiformuoti stipriai pilietinei visuomenei, galinčiai akivaizdžiau pasipriešinti elito vykdomai politikai.⁷

Nors surinktas platus šaltinių rinkinys tyrimui atlikti, tačiau nebuvo išanalizuoti visi nagrinėjamai temai aktualūs šaltiniai dėl elektroninių paieškos metodų apribojimų ir autori trūkstamos prieigos prie kai kurių mokslo publikacijų ir tyrimų. Taip pat analizuoti tik šaltiniai, prieinami anglų ir lietuvių kalbomis.

Tyrimo metodai: Siekiant detaliai atskleisti nagrinėjamą temą darbe atliekama JAE įvaizdžio transformavimo ir „švelniosios“ galios generavimo politikos kokybinė atvejo studija. Tyrimu siekiama išanalizuoti, kaip rentinės valstybės teorija galėtų paaiškinti JAE vykdomą unikalų įvaizdžio transformavimo „švelniosios“ galios dimensijoje procesą. Teoriniam modeliui sukonstruoti analizuojama akademinė literatūra, kurioje tyrinėjamos rentinės valstybės, valstybės įvaizdžio formavimo ir „švelniosios“ galios sampratos. Atvejo analizei atlikti analizuojamos JAE ilgojo ir vidutinio laikotarpio valstybės vystymo ir „švelniosios“ galios plėtojimo strategijos: „Vizija2021“, „JAE šimtmečio planas 2071“, „JAE „švelniosios“ galios strategija“ ir kiti strateginiai dokumentai bei „švelniosios“ galios projektai, kuriuos JAE įgyvendina, taip pat kita papildoma informacija ir teisiniai dokumentai, oficialiai skelbiami JAE federalinių institucijų ir agentūrų oficialiuose tinklapiuose. Taip pat remiamasi antriniais šaltiniais: knygomis, straipsniais, ekspertiniais komentarais, žiniasklaidos pranešimais, kitais JAE strateginiais dokumentais, JAE lyderių ir aukšto lygmens veikėjų, valdančiųjų institucijų viešais pasisakymais ir pranešimais viešojoje erdvėje.

⁷ HERTOOG, S., „A Quest For Significance: Gulf Oil Monarchies’ International ‘Soft Power’ Strategies And Their Local Urban Dimensions“, The London School of Economics and Political Science, LSE Kuwait Programme, Londonas, 2017.

1. TEORINIS MODELIS

Tarptautinių santykių teorijoje daugiausiai dėmesio skiriama valstybei ir valstybių tarpusavio santykiams. Tiek realizmo, tiek liberalizmo atstovai mano, kad valstybė yra pagrindinė veikėja tarptautinėje sistemoje, todėl svarbu tyrinėti, kaip turėtų būti struktūrizuoti valstybių santykiai.⁸ Naujesnės tarptautinių santykių teorijų tendencijos pradėjo žvelgti į vidinę valstybių charakteristiką, suskirstant jas į stiprias ir silpnas valstybes. Dalis valstybių, kaip ir PĮBT valstybės, pilnai neatitiko nei vieno iš dviejų apibūdinimų, todėl šioms valstybėms buvo sukonstruotos kitos teorinės valstybių formos. PĮBT valstybėms buvo pritaikytas rentinės valstybės konstruktas. Rentinės valstybės samprata leidžia analizuoti valstybes, kurios yra stiprios (saugumo srityje) ir silpnos (atstovavimo ir teisėtumo srityse), ši teorija taip pat prognozuoja šių valstybių užsienio politiką.

Pastebėtina, kad, skirtingai nuo fizinio dydžio, dauguma tarptautinių santykių mokslininkų paprastai suskirsto valstybes pagal jų galios dimensiją. Galios dimensijoje mažų valstybių galia ir įtaka dažnu atveju yra nepakankamai ir netiksliai suprantama, vertinant ne galią, o fizinį dydį. Mažos valstybės paprastai apibrėžiamos vienu iš dviejų būdų: absoliučiai ar santykinai. Abiejuose apibrėžimuose sutariama, kad galia yra pagrindinis kintamasis apibrėžiant mažą ar silpną valstybę, tačiau nesutariama, kaip atskirti galią. Absoliutus apibrėžimas paprastai remiasi ribinėmis vertėmis ir apima tokius veiksnius kaip gyventojų skaičius (paprastai 15 mln. ar mažiau), geografinė vietovė ir BNP/BVP vienam gyventojui. Kai tik valstybė peržengia tam tikrą ribą, ji nebėra laikoma „maža“ ar „silpna“. Problema ta, kad kiekvienas mokslininkas nustato skirtingą ribą. Priešingai, santykinis mažos valstybės apibrėžimas teigia, kad galia yra daug daugiau kintanti. Dydis vis dar atlieka svarbų vaidmenį apibrėžiant nedidelę valstybę, bet tai nebėra absoliutus kriterijus, kuriuo remiamasi nustatant valstybių statusą. Valstybės dydžio suvokimas gali būti susijęs su jos geografine padėtimi, palyginus su jos kaimynais, bet nėra priklausomas nuo fizinio kontrasto. Dydis yra tik kintamasis, be to, jis yra santykinis. Santykinės galios sąvokos taip pat gali būti susietos su valstybės įvaizdžiu: Kanada yra vidutinės ekonomikos ir antra pagal užimamą sausumos dydį pasaulyje esanti valstybė, tačiau, nepaisant šių akivaizdžių pranašumų, ji jaučiasi silpnesne už pietuose įsikūrusią JAV. Santykiniams apibrėžimams nustatyti taip pat galima atsižvelgti ir į įtakos veiksnį. Pavyzdžiui, Nigerija, nors turi didelę teritoriją ir daug gyventojų, tarptautinėje bendruomenėje nėra laikoma stipria valstybe, nes kiti faktoriai

⁸ WIGHT, M., „Why is there no international theory?“, Herbert Butterfield and Martin Wight „Diplomatic Investigations“, Allen and Unwin, Londonas, 1966, p. 17.

nulemia jos silpnumą ir ji neturi didelės įtakos tarptautiniams santykiams. Nesant vieningo sutarimo dėl mažos valstybės apibrėžimo, analizuojamos valstybės – JAE - nedidelis teritorinis dydis nėra laikomas silpnumo požymiu šio darbo kontekste.

Norint tinkamai konceptualizuoti valstybių galią, reikia pradėti nuo funkcinio valstybės supratimo. Išskiriamos trys pagrindinės valstybės funkcijos: vidaus ir išorės saugumo užtikrinimas, tam tikro lygio atstovavimo ir teisėtumo užtikrinimas bei gerovės užtikrinimas.⁹ Trišalis atskyrimas padeda atkreipti dėmesį į pagrindinius šiuolaikinių valstybių uždavinius, t. y., tuo pačiu metu užtikrinti visas tris funkcijas: saugumą, gerovę ir atstovavimą. Valstybės forma (paveldima, rentinė, moderni ir kt.) yra susijusi su produkcijos sritimi, būtent valstybės gebėjimu užtikrinti saugumą, gerovę ir (arba) atstovavimą ir atitinkamas pasekmes valstybės užsienio politikai.

Valstybingumo laipsniai ¹⁰					
Valstybės forma / Valstybės veikla	Stipri valstybė (strong state)	Reformuota valstybė (reformed state)	Rentinė valstybė (rentier state)	Silpna valstybė (weak/fragile state)	Žlugusi valstybė (failed state)
Saugumo užtikrinimo funkcija	X	X	X	X	--
Gerovės užtikrinimo funkcija	X	--	X	--	--
Atstovavimo užtikrinimas	X	X	--	--	--

PĮBT valstybių pajėgumai apsiriboja saugumo užtikrinimu, tam tikrais atvejais plačiu gerovės užtikrinimu ir realaus atstovavimo trūkumu. Tyrimo kontekste bus modeliuojama, kaip specifinė PĮBT valstybių politinės rentinės santvarkos vidaus dinamika nulemia šių valstybių vystomą užsienio politiką, susijusią su šalies įvaizdžio formavimu ir tarptautinės galios išsaugojimu.

1.1. Teoriniai rentinės valstybės bruožai: požymiai, galia ir politiniai poreikiai

Rentinės valstybės terminą ir koncepciją Vidurinių Rytų kontekste pirmą kartą 1970 m. pavartojo Hossein Mahdavy, apibūdindamas priešrevoliucinį, šacho Pahlavi valdomą

⁹ MILLIKEN, J. ir KRAUSE, K., „State Failure, State Collapse, and State Reconstruction: Concepts, Lessons and Strategies“, *Development and Change* 33(5), 2002, p. 753- 774.

¹⁰ SCHWARZ, R., „Rentier states and international relations theory“, Paper to be presented at the 6th Pan-European Conference on International Relations, ECPR Standing Group on International Relations, Section 21 “The Place of the Middle East in International Relations: Making Sense of Global Interconnection and Local Dynamics in Middle East Politics”, Turinas, Rugsėjo 12-15 d., 2007.

Iraną.¹¹ Ši koncepcija buvo sukurta analitikų, kurie tyrinėjo didžiųjų naftos eksportuotojų ekonominę raidą ir gausių pajamų iš naftos pardavimo poveikį šių valstybių socialiniam ir politiniam gyvenimui. Nuo tada rentinės valstybės problematika tapo viena dažniausių temų Vidurinių Rytų tyrimuose, ypač analizuojant politinio bei ekonominio liberalizavimo apraiškas ir demokratijos perspektyvas.

Pagal klasikinę rentinės valstybės sampratą rentinė valstybė visą arba didelę dalį savo nacionalinių pajamų gauna iš prekybos vietiniais ištekliais, už tai gaudama rentas iš išorinių klientų. Renta yra pajamos, gaunamos nenaudojant darbinės veiklos, todėl analizuojant rentinių valstybių ekonominę raidą labiausiai akcentuojamos pajamos, gautos iš gamtos resursų kontrolės, užsienio šalių paramos ar pan. Ši teorija taikytina valstybėms, turinčioms gausius ir vertingus gamtinių išteklių rezervus, pvz., naftą. Ta pati teorija taip pat gali būti taikoma valstybėms, turinčioms stiprius finansinius instrumentus, pvz., valiutų rezervą. Priklausomai nuo to, kokie yra rentinių valstybių pajamų šaltiniai, jos, generuodamos rentos mokesčius, gaunamus iš užsienio subjektų, gali manipuliuoti pasauline politine ir ekonomine aplinka.

Pasak rentinės valstybės teorijos plėtotojų, Hazem Al Beblawi ir Giacomo Luciani, naftos atradimo nulemta pajamų gausa bei iš to išplaukiantys ekonominiai ir socialiniai veiksniai Vidurinių Rytų regione suformavo naujo tipo valstybę, kuriai būdingi mažiausiai keturi bruožai:

- Šioje valstybėje dominuoja rentinė ekonomika;
- Rentos kilmė yra išorinė, todėl valstybei nėra būtinas stiprus vietinės gamybos sektorius;
- Rentą valstybėje generuoja mažuma;
- Valstybės valdžia (*angl. government*) yra pagrindinė rentos gavėja.¹²

Realybėje egzistuojančias valstybes galima priskirti „rentininkėms“, jei jose dominuoja išorinės rentos santykiai. Didelės pajamos, surenkamos dėl iš išorės gaunamos rentos, leidžia išlaikyti vidaus ekonomiką, ir vidinis produkcijos sektorius tampa nereikalingu. Valstybėms „rentininkėms“ būdingas santykinis pajamų iš vidaus mokesčių nebuvimas, nes jose natūraliai iš išorės įplaukų atsirandantis turtas leidžia sukurti sąlygas, kuriomis valstybei nėra būtina apmokestinti savo piliečių. Tokia sistema nulemia valstybės

¹¹ MAHDAVY, H., „The Pattern and Problems of Economic Development in Rentier States: The Case of Iran”, in *Studies in the Economic History of the Middle East*, Oxford University Press, Oxford, 1970.

¹² BEBLAWI, H., „The Rentier State in the Arab World“ Kn. Howard J. Wiarda (sud.) et al., *Comparative politics. Developing nations: Latin America, the Middle East and Sub-Saharan Africa*, 5 t. London: Routledge, 2005, p. 227-228.

nepajėgumą vystytis politiškai. Nesant mokesčių, piliečiai neturi stiprių argumentų spausti vyriausybę, kad ši būtų jiems atskaitinga ir imtų reaguoti į visuomenės poreikius. Dėl šios priežasties nesivysto politinė laisvė ir neveikia pastangos, nukreiptos į demokratizacijos procesą. Be to, kadangi valdžios institucijos kontroliuoja rentos gavimui skirtas išteklių dalis, ištekliai gali būti naudojami alternatyviai kaip spaudimo priemonė arba kaip bendradarbiavimo priemonė santykyje su valstybės visuomene. Vyriausybė tampa ekonominio, politinio, socialinio gyvenimo centru, nuo kurio priklauso visuomenės gyvenimas ir gerovė.

Rentinėje valstybėje neegzistuoja fiskalinis ryšys tarp vyriausybės ir visuomenės. Vyriausybei pakanka išlaikyti nusistovėjusią tvarką savo valdomoje visuomenėje, kad visuomenė nesigriebtų valdžios perversmo ir nepradėtų pati kontroliuoti rentos mokesčių, gaunamų iš gamtinių išteklių pardavimo. Dėl tokio valdžios ir visuomenės santykio turtingose rentinėse valstybėse yra susiduriama su daug sunkumų kuriant pilietinę visuomenę ir demokratizaciją. Vakarų valstybės kūrėsi visiškai kitokiu pagrindu. Viena svarbiausių šiuolaikinės Vakarų demokratijos susikūrimo prielaidų buvo ta, kad, valdovams pritrūkus pinigų, jie siekė apmokestinti visuomenę mainais už tai suteikdami galimybę dalyvauti politiniame ir viešajame gyvenime. Tokiu būdu sistema pamažu transformuojama į valstybę, kurioje valdžia yra priklausoma nuo savo piliečių, ir šis priklausomybės ryšys nustatomas mokesčių pavidalu.¹³ Rentinėje valstybėje į išdo formavimo ir mokesčių gavybos procesus yra įtraukta tik nedidelė visuomenės dalis, todėl vyriausybė yra pagrindinė veikėja paskirstant valstybės biudžeto asignavimų panaudojimą.¹⁴ Be to, rentinė valstybė orientuojasi į išlaidų politiką ir nėra suinteresuota savo ekonomikos diversifikacija ir nuoseklios ekonominės plėtros programų formavimu.¹⁵ Rentinės valstybės yra gerokai palankesnės autokratiniam režimams nei demokratijai, nes nesant mokesčių mažėja ir privaloma vyriausybės atskaitomybė visuomenei¹⁶, be to, mainais už prekes, paslaugas ir kitokias privilegijas, suteikiamas visuomenei, visuomenė savo valdžiai suteikia didesnę autonomiją

¹³ OTTAWAY, S. M., SCHWEDLER, J., TELHAMI, S., IBRAHIM, E. S., „Democracy: Rising Tide or Mirage?“ Middle East Policy, Vol. XII, No. 2, 2005, p. 23.

¹⁴ BEBLAWI, H., „The Rentier State in the Arab World“ Kn. Howard J. Wiarda (sud.) et al., Comparative politics. Developing nations: Latin America, the Middle East and Sub-Saharan Africa, 5 t. London: Routledge, 2005, p. 385.

¹⁵ GRAY, M., „A Theory of “late Rentierism” in the Arab States of the Gulf“, Occasional Paper no.7 for the Center for International and Regional Studies, Georgetown University School of Foreign Service in Qatar, 2011, p. 5.

¹⁶ HERB, M., „No Representation Without Taxation? Rents, Development and Democracy“ in Comparative Politics, volume 37, issue no. 3, 2005, p. 298.

sprendimų priėmimo srityje.¹⁷ Dėl visų valstybės vidaus dinamikos bruožų ir nusistovėjusios santvarkos, šalies valdžiai ir visuomenei yra būdingas rentininko mentalitetas.

Kalbant apie užsienio politiką, rentinėms valstybėms, kaip ir kitokio pobūdžio valstybėms, norint išsilaikyti tarptautinėje sistemoje labai svarbu generuoti savo galią. Laikytina, kad subjektas disponuoja galia, jei jam būdinga bent viena iš šių savybių arba jų derinys: statusas, autoritetas, reputacija, piniginiai turtai, materialūs ištekliai, karinė galia, žinios arba patraukli išvaizda.¹⁸ Neoliberalai galią apibūdino kaip vieno veikėjo gebėjimą priversti kitus daryti tai, ko šie priešingu atveju nedarytų.¹⁹ Robert Keohane valstybės galią siejo ir su jos turtu, apibrėždamas ją kaip valstybės įtaką ir kontrolę pagrindiniams ištekliams, tokiems kaip žaliavos, rinka, kapitalo šaltiniai, taip pat konkurencinis pranašumas gaminant labai vertinamas prekes, kadangi prieiga prie šių šaltinių sukuria hegemoninę jėgą.²⁰ „Galime akcentuoti tiek pirminius resursus, kurie suteikia veikėjui šį gebėjimą, tiek pačią faktinę pasekmių kontrolę. Įvardydami asimetrinę tarpusavio priklausomybę kaip galios šaltinį, galią suvokiame kaip resursų kontrolę arba potencialą veikti pasekmes. Santykiuose nuo kito mažiau priklausomas veikėjas dažnai turi reikšmingą politinį svertą, kadangi santykių pokytis, kurį jis gali inicijuoti ar grasinti inicijuoti, jam kainuos mažiau nei jo oponentams.“²¹ Tačiau „<...>šis pranašumas vis dėlto neužtikrina, kad politiniai svertai, kuriuos suteikia asimetrija tarpusavio priklausomybėje, sukurs atitinkamą pasekmių kontrolę.“²²

Pagrindinė rentinės valstybės galia, klasikiniu atveju, sietina su jos kaupiamais fiskaliniiais turtais ir turimais gamtiniais ištekliais, tačiau tai nėra pastovi galia, nes ištekliai gali imti sekti, tuo pačiu potencialiai keldami grėsmę rentinės valstybės galiai. Rentinės valstybės silpnybė laikytina jos ekonomikos sektoriaus stipri priklausomybė nuo išteklių sektoriaus. Bandydama to išvengti ir išsaugoti stabilumą valdžia turėtų ieškoti papildomų arba naujų būdų, kaip išsaugoti valstybės pajamas, nusistovėjusią visuomenės santvarką ir tarptautinę galią.

Klasikinis rentinės valstybės modelis pritaikytinas ne tik PĮBT valstybėms, bet ir daugeliui kitų valstybių, kuriose didelę dalį jų ekonomikos sudaro prekyba gamtiniais

¹⁷ WIKTOROWICZ, Q., „The Limits of Democracy in the Middle East: the Case of Jordan“, *Middle East Journal*, volume 53, issue no. 4, 1999, p. 608.

¹⁸ DAVIES, P., „Status: What it is and how to achieve it“, Piatkus, Londonas, 1991.

¹⁹ ISODA, V., „Europos Sąjungos švelniosios galios šaltiniai ir raiška plėtros procese“, *Daktaro disertacija*, Vytauto Didžiojo universitetas, Kaunas, 2015, p. 39.

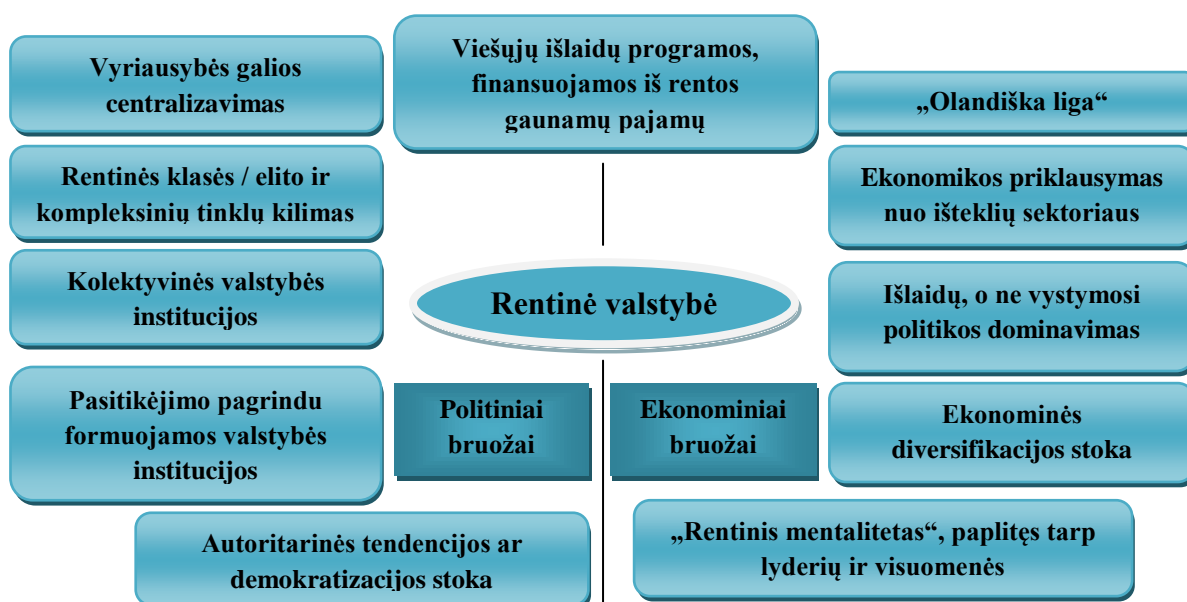
²⁰ KEOHANE, R. „After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy“, *Princeton Classic Editions*, 2005, p. 18,32, 33-34,40.

²¹ KEOHANE, R.; NYE, J. S. „Power and Interdependence“ 4th ed., *Longman Classics in Political Science*, 2012, p. 11.

²² Ten pat, p. 11.

ištekliais, pvz., Kazachstanas, Egiptas, Rusija, Norvegija ir pan. PĮBT valstybės didžiąja dalimi atitinka klasikinį rentinį modelį, tačiau klasikinio aiškinimo pilnai nepakanka PĮBT valstybių XXI a. užsienio politikai analizuoti. Klasikinė teorija buvo sukurta panašiu metu, kuomet ir susiformavo šiuolaikinės PĮBT valstybės (išskyrus Saudo Arabiją). Tad su laiku keičiantis pačioms valstybėms taip pat prireikė ir rentinės valstybės teorijos išplėtimo. Teorijos kritikai akcentavo, kad teorija yra per daug supaprastinta ir nėra pajėgi įvertinti atskiroms valstybėms būdingų unikalių faktorių visumos. Tam tinkamo modelio konstravimui prie klasikinės rentinės valstybės teorinių bruožų rinkinio būtina pridėti ir vėlyvosios rentinės valstybės papildymus, kurie išsamiau atskleidžia PĮBT valstybių unikalų atvejį, išskirdami jas iš kitų rentinių valstybių.

1 lentelė. Detalioji klasikinės rentinės valstybės charakteristika²³

Nuo naujų PĮBT valstybių susikūrimo pradžios iki šių dienų šios šalys tapo gerokai globalesnės, jų archajiškos gentinės bendruomenės patyrė dramatiškus aplinkos pokyčius stebėdamos, kaip dykumų kaimai tapo architektūrinių ir technologinių eksperimentų megapoliais. Be to, išaugo nauja šių valstybių valdančiojo elito karta, kuri iš naftos gaunamus turtus naudoja racionaliau nei jos pirmtakai. Turtai naudojami ekonomikos ir visuomenės gerovės plėtrai tam, kad valstybės būtų mažiau priklausomos nuo naftos ir kad būtų keičiamas ankstesnis valstybių tarptautinis įvaizdis ir užtikrinamas valstybių galios išsaugojimas globalėjančiame pasaulyje. Dinamiškame pasaulyje klasikiniai bruožai, būdingi

²³ MORITZ, J. A., „Slick operators: revising Rentier State Theory for the modern Arab States of the Gulf”, The Australian National University, PhD Thesis, 2016.

rentinėms valstybėms, PĮBT šalyse ir toliau galioja, jose neplinta demokratizacija, režimai išlaiko aiškias ribas, ką jie laiko priimtinais arba nepriimtinais politiniais iššūkiais valstybės valdžiai, ekonominė jėga šiose valstybėse toliau išlieka labai centralizuota.²⁴ Taigi vėlyvojo rentizmo teorija aiškina PĮBT režimų sąrangą ir politiką prie klasikinių rentinės valstybės bruožų papildomai pridėdama ir vidaus ir išorės veiksnių daromą įtaką, kuri nulemia pokyčius PĮBT valstybių ekonomikos politikoje, bet taip pat paaiškina išlaikomą politinę elitą ir visuomenės sąrangą.

Kaip rizikos nusistovėjusiai vėlyvosios rentinės valstybės santvarkai ir stabilumui, teorijoje iškeliama dvi priežastys. Pirmiausia, dėl didžiulių pajamų iš rentų regione nuo valstybių susikūrimo pradžios susiformavo stipresnė vidurinė klasė, kuri yra gerokai labiau išsimokslinusi nei jų tėvai ir seneliai prieš kelis dešimtmečius, kurių didžioji dalis net buvo neraštingi, todėl visuomenei gerokai labiau pažįstamos Vakarų demokratijos idėjos ir dėl to visuomenė gali imti aktyviau reikalauti valstybės autokratinės santvarkos pokyčių. Antra, per kelis dešimtmečius, kai PĮBT valstybės labai sėkmingai prekiavo savo naftos turtais, jos ne kartą susidūrė su išorės ir vidaus veiksnių nulemtais gamtinių išteklių rinkos kainų svyravimais bei ėmė suvokti jų ribotumą ir šių faktorių įtaką valstybės gaunamoms pajamoms, todėl prirėkė neapsiriboti trumpalaikėmis vizijomis, o formuoti ilgojo laikotarpio vizijas dėl valstybės ekonominių šaltinių diversifikavimo ir, tuo pačiu, galios užtikrinimo. Iš šių procesų išmoktos pamokos vėlyvosios rentinės valstybės plėtojams yra tokios, kad būtinas tokių įvykių įvertinimas planuojant ilgalaikį rentinių valstybių režimų išlikimą ir politinę gerovę. Tai galima padaryti dviem būdais - arba kuriant anksčiau paminėtas strategijas dėl ekonomikos sektorių įvairinimo, arba imantis didelių valstybinių turtų fondų (*angl. sovereign wealth fund*) plėtros.²⁵

Vidurinių Rytų valstybėse valstybiniai turto fondai – tai valstybei priklausantis investicinis fondas, investuojantis į tam tikras investicines priemones (pvz., akcijas, obligacijas ar kt.), dažniausiai finansuojamas iš energetinių žaliavų eksporto gaunamų pajamų. Šie fondai tarnauja keliems pagrindiniams tikslams²⁶:

- Pirma, fondai padeda suformuoti kruopščių ir geranoriškų, galvojančių apie energijos turtą kuriamos gerovės užtikrinimą ateityje vyriausybės bei vietos elito įvaizdį vietos visuomenei;

²⁴ GRAY, M., „A Theory of “late Rentierism” in the Arab States of the Gulf, Center for International and Regional Studies“, Georgetown University, School of Foreign Service in Qatar, 2011, p. 2.

²⁵ Ten pat, p. 34.

²⁶ SHEDIAC, R.; SAMMAN, H., „The Vital Role of Sovereign Wealth Funds in the GCC’s Future“, Dubai and Abu Dhabi: Booz & Company, 2009.

- Antra, dalis lėšų yra skirtos tam, kad palengvintų ar sumažintų kai kurias problemas, valstybei kylančias dėl vadinamojo „gamtinių išteklių prakeiksmo“²⁷, tokias kaip staigūs pajamų svyravimai, padidėjęs valiutos keitimo kursas ir pan;
- Trečia, valstybiniai turto fondai suteikia valstybei ilgalaikį fondą, iš kurio ji gali įgyvendinti savo politiką, ypač tuomet, kai gamtinių išteklių atsargos ir režimo paskirstomoji galia mažėja.

Vėlyvoji rentinė valstybė iš dalies prisitaikė sau valstybinius turtų fondus, siekdama užsitikrinti pajamų šaltinį, kai pagrindiniai rentos šaltiniai, kuriuos šiuo metu ji valdo, bus išnaudoti, o taip pat, kad finansiniai ištekliai galėtų tarnauti ir kitiems tikslams. Valstybiniai turtų fondai įgalina valstybę pažvelgti net tik į tiesioginį iš rentos gaunamą turtą, bet ir dėliotis ilgalaikius ekonominius ir politinius poreikius.²⁸

Vėlyvosios rentinės valstybės teorijoje ir toliau pabrėžiamas svarbus neopatrimonialinės santvarkos vaidmuo, dėl kurio užtikrinamas elito solidarumas valdant verslo santykius valstybėje naujai liberalizuotos ekonominės sistemos aplinkoje, tačiau nepasiduodant rinkos reformų spaudimui ir globalizacijai.²⁹

Klasikinėje rentinės valstybės teorijoje daryta prielaida, kad kartu su ribota ekonomine politika rentinėms valstybėms buvo menkai reikalinga ilgalaikė užsienio politika. Ankstyvoji rentinės valstybės teorija teigė, kad rentinė valstybė gali veikti finansiniame pasaulyje, kuriame nereikia užsienio politikos įtraukimo į politinius ar kultūrinius lygmenis tam, kad rentinė valstybė galėtų užsitikrinti savo stabilumą ir galią. Tačiau ši prielaida pasirodė nesanti tvari, nes dinamiškoje ir nuolat besikeičiančioje tarptautinių santykių aplinkoje rentinei valstybei reikia užsienio politikos, ir ji turi aktyviai bendrauti su daugybe kitų valstybių ir daugiašalių veikėjų, jei nori maksimaliai įsitvirtinti savo pozicijas ir apsaugoti valstybės interesus. Be to, pasikeitė daug faktorių nuo valstybių susikūrimo pradžios laikotarpio – valstybės subrendo politiškai, jas paveikė globalizacija, prirėkė pokyčių dėl kiek suaktyvėjusios visuomenės poreikių, ėmė keistis rentos formos. Rentinės valstybės valdžia pradėjo imtis labiau apgalvoto ir strategiškesnio požiūrio į savo ilgalaikes funkcijas, taip pat ir į silpnybes bei išlikimo strategijas. Apibendrinant, vėlyvasis rentizmas

²⁷ „Gamtinių išteklių prakeiksmas“ sinonimiškai dar vadinamas „olandiška liga“ (angl. Dutch disease). Tai –šalių priklausomybė nuo žaliavų eksporto. Problema atsiranda tada, kai žaliavų kainos kyla ir tuomet didėja ir pajamos iš jų eksporto. Stiprėjančios valiutos ir didėjanti infliacija mažina šalies konkurencingumą – atpigina importą ir brangina eksportą. Susitraukia pramonė, mažėja kitų sektorių lyginamoji dalis eksporte, taigi šalis praranda savo pranašumą ir lieka priklausoma nuo eksportuojamų žaliavų.

²⁸ GRAY, M., „A Theory of “late Rentierism” in the Arab States of the Gulf, Center for International and Regional Studies“, Georgetown University, School of Foreign Service in Qatar, 2011, p. 35.

²⁹ SCHLUMBERGER, O., „Structural Reform, Economic Order, and Development: Patrimonial Capitalism“, Review of International Political Economy, 15 no. 4, 2008, p. 622-649.

atspindi valstybės adaptacijos perspektyvas dinamiškoje tarptautinėje aplinkoje ir jos požiūrį į rentinės santvarkos išsaugojimui ir ilgalaikiam valstybės išlikimui reikalingus pokyčius.

M. Gray, apibendrinamas vėlyvosios rentinės valstybės charakteristiką, išskyrė septynis pagrindinius jos bruožus, kurie papildo arba patikslina klasikinės rentinės valstybės charakteristiką³⁰:

- Valstybė ir elitas reaguoja į visuomenės poreikius, prie jų prisitaiko, tačiau demokratizacijos proceso atsisakoma;
- Valstybė yra atvira globalizacijai, tačiau laikosi tam tikrų protekcionizmo priemonių;
- Vykdoma aktyvi ekonominė ir vystymosi politika;
- Vystoma energija „varoma“ ekonomika, kurioje iš energijos išteklių gaunamos pajamos, naudojamos kitų sektorių ir iniciatyvų subsidijavimui;
- Dominuoja kapitalistinės „valstybės verslininkės“ struktūra, kurioje valstybė yra galingiausia ekonomikos veikėja ir gavybos priemonių savininkė, sudaromos galimybės taikyti rinkos kainų mechanizmus ir privačiam sektoriui leidžiama vaidinti svarbų, tačiau reguliuojamą vaidmenį ekonomikoje;
- Valstybė imasi ilgalaikio strateginio politikos veiksmų planavimo;
- Prisiaikydama prie tarptautinės aplinkos dinamiškumo valstybė imasi aktyvios ir inovatyvios užsienio politikos.

Persų įlankoje esančių rentinių valstybių atveju jų užsienio politikos iniciatyvos yra tęstinės ir novatoriškos. Tęstinumą lemia tai, kad Persijos įlankos valstybės jau ilgą laiką siekia strateginių santykių su didžiosiomis pasaulio galiomis, visų pirma, Jungtine Karalyste ir Jungtinėmis Valstijomis, ir šių santykių poreikis, net jei jie nėra populiarūs šalies viduje, išlieka stipriu politiniu prioritetu valdančiajam elitui. Tai iš dalies priklauso nuo Persijos įlankos valstybių dydžio ir pažeidžiamumo, taip pat nuo to, kad valdantysis elitas siekia privalumų iš glaudesnių santykių su pasaulio didžiosiomis galiomis, kurie būtų naudingi regionui ir valstybių vidaus politikai.

Vėlyvojo rentizmo etape novatoriškumas sukuria naują dinamiką Persijos įlankos rentinių valstybių užsienio politikoje, kuri galioja greta vis dar egzistuojančios senosios politikos. Pirma, PĮBT valstybės pradėjo vertinti ne „kietosios“, o „švelniosios“ galios pranašumus, ypač potencialą stiprinti prekybos ir investicijų ryšius. Antra, didelių užsienio investicijų iš daugelio stiprių valstybių pritraukimas lemia tai, kad šioms investuojančioms valstybėms atsiranda priežastis siekti stabilumo ir tęstinumo PĮBT regione, o ne

³⁰ GRAY, M., „A Theory of “late Rentierism” in the Arab States of the Gulf, Center for International and Regional Studies“, Georgetown University, School of Foreign Service in Qatar, 2011, p. 23-35.

destabilizuoti ar kelti jam grėsmę, jei išskyla įtampų ar karo veiksmų grėsmė. Be to, „švelnioji“ galia vaidina svarbų vaidmenį didinant pasaulio supratimą apie valstybes išeinant už rentos politikos ir elito verslo rato ribų.

Kad ir kokia yra rentos nauda, valstybei jos nepakanka užsitikrinti savo interesus, ir Persijos įlankos rentinės valstybės, tai supratusios, ėmė plėtoti įvairiapusiškesnę ir aktyvesnę požiūrį į užsienio politiką ir išorinius ryšius. Tai yra svarbu ilgalaikiam valstybės gerovės ir jos rentos turto gyvybingumui bei išlikimui užsitikrinti.³¹ Norint sėkmingai tai padaryti, valstybėms reikia didelių pastangų savo įvaizdžio transformavimui tarptautinėje bendruomenėje, kad iš gamtiniais ištekliais turtingų rentininkų būtų pripažintos globaliomis XXI a. „švelniosios“ galios ir žinių visuomenės lyderėmis.

1.2. Valstybės įvaizdžio teorinė samprata ir reikšmė valstybės galiai tarptautinėje bendruomenėje.

Akademinėje literatūroje iki šiol nėra vieno nusistovėjusio apibrėžimo, kas iš tiesų laikytina valstybės įvaizdžiu. Bendrąja prasme, įvaizdis suprantamas kaip paviršutiniško objekto įspūdžio sukūrimas per marketingo ir viešųjų ryšių kampanijas, tačiau dažnai jis vertinamas taip pat, kaip vietos ar objekto reputacijos rodiklis. S. Anholt teigimu, įvaizdžio sąvoka gali būti suprantama trimis skirtingomis prasmėmis: a) įvaizdis gali būti susijęs su suprojektuota objekto išorine tapatybe, t.y., išvaizda, apipavidalinimu, dizainu, viešinimo programų būdais ir apimtimi; b) įvaizdžiu galima vadinti ir visą objekto kūrėjų organizacinę ir kultūrinę aplinką; c) įvaizdžiu galima suvokti objekto ir jo kūrėjų reputaciją tikslinės auditorijos sąmonės vaizdiniuose. Tarptautiniuose santykiuose valstybės vertinamos ne pagal tai, ką išorinį įspūdį sukuria ar ką sako, bet pagal savo veiklas ir nuveiktus darbus, todėl šiame darbe valstybės įvaizdžiu laikoma jos reputacija išorės veikėjams. Nors galima pritarti ir S. Anholt teiginiui, kad valstybė, imdamasi aktyvesnės reklamos savo veiksmams viešinti, taip pat gali sustiprinti ir paspartinti geresnės savo reputacijos formavimą.³²

Vadovaujantis tuo, kas pasakyta, tarptautiniuose santykiuose įvaizdis turėtų būti suprantamas kaip vertę turinčių veiklų ir produktų kūrimas bei jų viešinimas, bet ne fiktyvaus vizualinio įvaizdžio suformavimas. Jei visuomenė tam tikrus valstybės darbus ir produktus įvertins kaip gerus ir vertingus, tai skatins teigiamą valstybės reputacijos kūrimą. Skirtingi

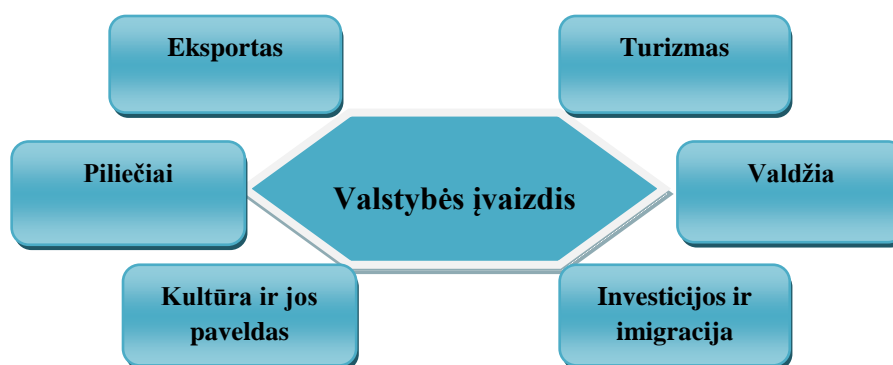
³¹ GRAY, M., „A Theory of “late Rentierism” in the Arab States of the Gulf, Center for International and Regional Studies“, Georgetown University, School of Foreign Service in Qatar, 2011, p. 36.

³² ANHOLT, S., „Beyond the nation brand: The role of image and identity in international relations“, Journal of Public Diplomacy, Vol. 2, No. 1, 2011, p. 6.

komponentai: gera produkcija, paslaugos, kultūra, turizmas, investicijos, technologijos, švietimas, verslas, žmonės, politika, iniciatyvos ir renginiai, kuriuos sukūrė valstybė, kuria teigiamą jos įvaizdį, ir gali tapti jos pagrindiniu turtu. Tik nuoseklus, suderintas ir nenutrūkstamas naudingos, pastebimos pasaulinės klasės ypač svarbių idėjų, produktų ir politikos srautas gali palaipsniui kelti juos kuriančios valstybės reputaciją.

2002 m. S. Anholt pristatė šešiakampį, kuriame išskyrė šešis pagrindinius veiksnius, iš kurių sąveikos formuojamas valstybės įvaizdis.

2 lentelė. S. Anholt valstybės įvaizdžio šešiakampis³³

- Eksportas - prekių ir paslaugų įvaizdžio atspindys vartotojų protuose, įtakojančias norą pirkti produktą ar vengti produkto;
- Turizmas - išreiškia norą aplankyti arba ne tam tikrą šalį ir joje esančias skirtingas dirbtines ar natūralias pramogas, atkreipiančias potencialių turistų dėmesį;
- Investicijos ir imigracija - reiškia šalies patrauklumą investuotojų akyse ir potencialą pritraukti kvalifikuotus specialistus ir verslininkus gyventi konkrečioje valstybėje;
- Kultūra ir paveldas - atspindi pasaulinį šalies paveldo įvaizdį ir jo šiuolaikinės kultūros įvairovę;
- Piliečiai - šalies piliečių pasaulinės reputacijos vertinimas dėl jų įgūdžių, draugiškumo ir atvirumo;
- Valdžia - atspindi plačiosios visuomenės nuomonę apie savo valdžią, viešosios politikos ir pasitikėjimo ja dėl valdžios pasiekimų ir dalyvavimo tarptautiniuose reikaluose lygį.

³³ DAGYTĖ, I.; ZYKAS, A. „Country Branding: Qualitatively New Shifts in Country Image Communication“, Sociologija. Mintis ir veiksmas 3 (23), 2008, p. 63.

Iš pateiktos schemos matoma, kad valstybės įvaizdžio formavimas apima platų skirtingų faktorių spektrą, o į valstybės įvaizdžio kūrimo procesą tam, kad būtų pasiekti maksimalūs rezultatai konstruojant valstybės reputaciją tarptautinėje bendruomenėje, įtraukiama visa visuomenė, joje veikiančios verslo ir nevyriausybinės organizacijos. Be to, kad valstybė sėkmingai kurtų stiprų įvaizdį, reikalingi ambicingi ir vizionieriški valdžios veikėjai, kurie to norėtų ir suvoktų tokį procesą kaip strateginę būtinybę.

Be minėtų faktorių, veiklos rezultatai dar turėtų būti nukreipti į tarptautinę bendruomenę, nes valstybės pasiekimai tik savo pačios visuomenės naudai nekurs pridėtinės vertės užsienio auditorijoms. Jei valstybė nori suformuoti sektiną įvaizdį ir turėti svarų balsą tarptautinėje bendruomenėje, ji turi aktyviai dalyvauti globaliose diskusijose, kur svarstomos visai žmonijai svarbios temos, pvz: klimato kaita, skurdas, badas, narkotikai, migracija, ekonominis stabilumas, žmogaus teisės, moterų teisės, vaikų teisės, religinė ir kultūrinė tolerancija, branduolinių ginklų neplatınimas, vandens pasiekiamumas ir tarša, švietimas, korupcija, terorizmas, nusikalstamumas, karas ir ginklų kontrolė, ir tai toli gražu nėra baigtinis sąrašas. Bet kuriai valstybei įmanoma pasirinkti bent vieną iš tokių temų, kad ir susijusią su jos pačios poreikiais ar ištekliais, ir suformuoti aiškų, prasmingą, apgalvotą ir įsimintiną indėlį diskusijose ir bendrose tarptautinės bendruomenės pastangose sprendžiant atitinkamą iššūkį.

S. Anholt, susistemines visus faktorius, išskyrė tris pagrindinius sėkmingo įvaizdžio formavimo proceso elementus:

- Strategija – valstybė turi žinoti, kuria linkme nori formuoti savo įvaizdį, turėti pakankamai informacijos apie tai, kaip ji yra vertinama viduje ir užsienyje, apibrėžti griežtas veiklos ribas, nusistatyti sritis ir nuspręsti, kas dalyvaus formuojant įvaizdį, taip pat nusistatyti tikslą;
- Veiklos turinys – strategija turi būti įgyvendinama naudojant naujus ekonominius, teisinius, politinius, kultūrinius ir švietimo veiksmus, pavyzdžiui, inovacijų ar verslo plėtrą, naujus įstatymus, reformas, investicijas, institucijas ir politiką;
- Simboliniai veiksmai – tai tokie veiksmai, kurie bus įvertinti teigiamai visame pasaulyje, pavyzdžiui, pagalba valstybėms kaimynėms, kova už žmogaus teises, prisidėjimas prie klimato kaitos ir aplinkos problemų sprendimo ir t. t.³⁴

Mažai tikėtina, kad vienintelis simbolinis veiksmas galėtų pasiekti bet kokį ilgalaikį efektą. Turėtų būti daroma daug veiklų iš skirtingų sektorių, kad būtų sukurtas visapusiškas ir

³⁴ ANHOLT, S., „Beyond the nation brand: The role of image and identity in international relations“, *Journal of Public Diplomacy*, Vol. 2, No. 1, 2011, p. 7–8.

įtikinamas įvaizdis. Simboliniai veiksmai niekada neturėtų būti tušti - jie turi būti iškomunikuojami, tačiau netapti komunikacijos tikslu. Kiekviena iniciatyva ir veiksmai, visų pirma, turėtų būti atliekami tikram tikslui realiame pasaulyje, kitaip kiltų rizika, kad jie bus neveiksmingi ir suvokiami kaip propaganda. Vyriausybės savo visuomenių vardu turėtų matuoti ir stebėti savo įvaizdžio vertinimo reitingus tarptautiniu mastu bei turėti pasirengusios įvaizdžio valdymo strategiją ir kontrolės mechanizmus. Tai yra pagrindinė dalis norint užsitikrinti sąžiningą, tikrą, stiprią, patrauklią reputaciją, kuri būtų naudinga jų ekonominiams, politiniams, socialiniams tikslams.³⁵

S. Anholt pabrėžia, kad valstybės įvaizdžio formavimas turėtų būti laikomas ilgalaikiu projektu, kuris neduoda greitų rezultatų. Valstybėms sustiprinti savo reputaciją pavyksta tik ilguoju laikotarpiu, todėl būtina į įvaizdžio formavimą žvelgti nuosekliai ir strategiškai. Valstybės turėtų bandyti rasti būdų padėti žmonėms iš kitų kraštų susipažinti su savo kultūra. Formuojant tarptautinį įvaizdį kultūriniai skirtumai neišvengtini, bet stengiantis susipažinti su savo auditorijomis ir jų poreikiais, „ko jie iš tavęs nori“, gali palengvinti apsisprendimą, kokių veiklų pirmiausia imtis ir kokiomis kryptimis jas įgyvendinti.

1.3. „Švelniosios“ galios samprata ir poveikis transformuojant tarptautinį valstybės įvaizdį

„Švelniosios“ galios koncepciją 1991 m. suformulavo Joseph Nye, taip išplėsdamas valstybių galios sąvoką, kuri ilgą laiką buvo suvokiama tik realistiniame „kietosios“ galios kontekste. Koncepcijos autorius sako, kad „švelnioji“ galia - gebėjimas paveikti kitų elgesį ir įtikinti savo tikslų teisingumu ne prievartos priemonėmis, bet naudojant patrauklumo ir įtikinėjimo metodus.³⁶ Tokia samprata grindžiama prielaida, kad egzistuoja ryšys tarp patrauklumo ir gebėjimo daryti įtaką kitiems subjektams tarpvalstybiniuose santykiuose. Teorijos kritikai išskiria kelias silpnąsias jos vietas: pirmiausia, jokia vyriausybė nėra pilnai pajėgi absoliučiai kontroliuoti „švelniosios“ galios³⁷; antra, sunku prognozuoti jos efektyvumą dėl kiekvienos valstybės vietos ypatumų ir skirtumų³⁸; ir trečia, ją ypatingai

³⁵ ANHOLT, S., „Beyond the nation brand: The role of image and identity in international relations“, *Journal of Public Diplomacy*, Vol. 2, No. 1, 2011, p. 8.

³⁶ NYE, J. S., „Soft Power: The Means to Success in World Politics“, *Public Affairs*, Niujorkas, 2004, p. 5.

³⁷ IFANTIS, K., „Soft power: overcoming the limits of the concept“ in McKercher, B. J. C., ed. *Routledge Handbook of Diplomacy and Statecraft*. Abingdon, Oxon: Routledge, 2012, p. 443.

³⁸ SEIICHI, K., „Wielding soft power: The key stages of transmission and reception“ in Watanabe, Y. and McConnell, D. L., eds. „Soft Power Superpowers: Cultural and National Assets of Japan and the United States“ Abingdon, Oxon: Routledge, 2015, p. 192.

sunku išmatuoti ir išreikšti kiekybiškai³⁹. Net pats J. Nye pripažįsta, kad „švelniosios“ galios įtraukimas į vyriausybės strategiją“ yra sudėtingas dėl trijų priežasčių: jos rezultatas yra per daug priklausomas nuo taikinio (auditorijos); norint pasiekti matomų rezultatų prireikia daug laiko ir vyriausybė neturi pilnos „švelniosios“ galios priemonių kontrolės.⁴⁰ Bet tokią prielaidą būtų galima patvirtinti tik įvertinus itin plačią faktorių, su kuriais susiduria valstybė, visumą, todėl orientuojamasi ne į prielaidos teisingumą, o į koncentruotą faktorių, galinčių nulemti „švelniosios“ galios generuojamų veiksmų sėkmę, visumą. „Švelniosios“ galios tikrą efektyvumą išmatuoti būtų sudėtinga, bet galima įvertinti, ar imamasi teisingo ir efektyviausio kelio ir priemonių, maksimalizuoti „švelniosios“ galios generavimui ir savo tarptautiniam įvaizdžio transformavimui. „Švelniosios“ galios procesas jungia du veikėjus – žinutės „siuntėją“ ir žinutės „priėmėją“, todėl galima bandyti įvertinti, ar „siuntėjas“ imasi visų svarbiausių priemonių ir efektyviausių būdų, kad galėtų sėkmingai įtikinti žinutės „priėmėją“.

Norint imtis „švelniosios“ galios generavimo, valstybei svarbu įsivertinti turimus šaltinius. J. Nye pabrėžia, kad šaltiniai, susiję su dviem išskirtomis galios formomis, skiriasi. Šaltiniai, susiję su „kietąja“ galia (jėga ir pinigai), yra apčiuopiami, kai „švelniosios“ galios šaltiniai yra nematerialūs (institucijos, idėjos, vertybės, kultūra).⁴¹ „Švelnioji“ galia daug sunkiau įgyvendinama nei „kietoji“, nes daugelis svarbių jos šaltinių yra už valdžios kontrolės ribų, ir „švelnioji“ galia veikia netiesiogiai, o jos pasiekti rezultatai geriausiai gali būti matomi tik žiūrint ilguoju laikotarpiu. „Švelniosios“ galios kilmės šaltiniu galima laikyti vertybes, kurių valstybė siekia vykdydama savo užsienio politiką ar skatindama visuotinai propaguojamų idėjų patrauklumą.⁴² Tarptautinėje politikoje „švelnioji“ galia yra sukuriama iš trijų pirminių šaltinių: kultūros (tiek, kiek ji patraukli kitiems tarptautinės sistemos nariams), politinių vertybių (kai jomis vadovaujama tiek šalies viduje, tiek užsienyje) ir užsienio politikos.⁴³

Teorijoje rekomenduojama valstybėms aktyviai investuoti į savo „švelniąją“ galią ir visada žinoti apie savo „švelniosios“ galios šaltinius bei išteklius. Tarptautinėje bendruomenėje galia vertinga ne tiek pritraukiamų išteklių, kiek daromos įtakos ir gaunamų rezultatų aspektu. Valstybės, turinčios išteklių, kurie tradiciškai laikomi galios šaltiniu, ne visada pasiekia norimų rezultatų.⁴⁴ Todėl galios užsitikrinimui vien tik prisitraukti išteklių

³⁹ XIANGPING, L., „A new understanding of soft power“, Leiden: Brill, 2016, p. 307.

⁴⁰ NYE, J. S., „The Future of Power“, PublicAffairs; Reprint edition, Niujorkas, 2011, p. 83.

⁴¹ NYE, J. S., „The Future of Power“, PublicAffairs; Reprint edition, Niujorkas, 2011, p. 21.

⁴² NYE, J. S., „The Future of Power“, PublicAffairs; Reprint edition, Niujorkas, 2011, p. 20-22.

⁴³ NYE, J. S., „Soft Power: The Means to Success in World Politics“, Public Affairs, Niujorkas, 2004, p.7-8,15.

⁴⁴ NYE, J. S., „The Future of Power“, PublicAffairs; Reprint edition, Niujorkas, 2011, p. 8.

nepakanka. Paties J. Nye duodamuose pavyzdžiuose ištekliai, šaltiniai ir poveikis yra labai sumaišyti. Realybėje visam procesui, kaip ir įvaizdžio formavimui, būtinos gerai parengtos strategijos ir sumanus vadovavimas, kad būtų pajėgta atskirti skirtingas „švelniosios“ galios sudedamąsias dalis ir sukelti reikiamą efektą. Materialūs ištekliai turėtų būti naudojami „galios konversijos“ tikslais, kad turimas ar sukauptas potencialas būtų paverstas tikrąja galia.⁴⁵ Išteklių valdytojas turi juos konvertuoti į galią. Sėkmingai „galios konversijai“ turi būti pajungti keturi pagrindiniai veiksniai: kapitalas, politinė struktūra, socialinis kapitalas ir socialinė struktūra.⁴⁶ Skirtingos valstybės nevienodai sugeba potencialią galią paversti realia galia. Tik pavertus išteklius į matomą galią galima tikėtis pozicijų įtvirtinimo tarptautinėje bendruomenėje. Pritardamas J. Nye, kitas mokslininkas John Lenczowski teigė, kad „švelnioji“ galia nėra tik „mažos politikos“ reikalas, tačiau tai strateginis ir ekonomiškai efektyvus nacionalinių interesų stiprinimo įrankis.⁴⁷ Tai reiškia, kad investuojant į globalios reikšmės „švelniosios“ galios priemones - meno pasirodymus, parodas ir pan. - valstybės gali sustiprinti tarpusavio supratimą ir pasitikėjimą kitomis valstybėmis, formuoti savo reputaciją ir įvaizdį.

Išaugusi „švelniosios“ galios svarba nereiškia, kad jėga ir karinė galia atgyveno tarptautinėje politikoje, tačiau, J. Nye teigimu, šiuolaikiniame pasaulyje tampa vis mažiau įmanoma panaudoti karinę galią dėl branduolinių ginklų nepraktiškumo, ryšių technologijų iškilimo ir nacionalizmo bei vis didėjančio post-industrinių demokratijų susirūpinimo dėl gerovės, o ne karinės šlovės.⁴⁸ Paminėtina, kad teorijoje egzistuoja ir „sumanosios galios“ apibrėžimas, kuris reiškia sugebėjimą suderinti „švelniosios“ ir „kietosios“ galios resursus į veiksmingas strategijas.⁴⁹ Tačiau JAE vystoma politika yra daugumos teoretikų prilyginama verslininko elgesiui, priešingai, nei netoliese esančio Kataro, kuris savo diplomatija stengiasi tapti reikšmingu konfliktų mediatoriumi, todėl JAE atveju vykdoma politika analizuotina tik iš „švelniosios“ galios perspektyvos.

⁴⁵ NYE, J. S., „Bound to Lead: The Changing Nature Of American Power“, New York, Basic Books; Reprint edition, 1990, p. 27.

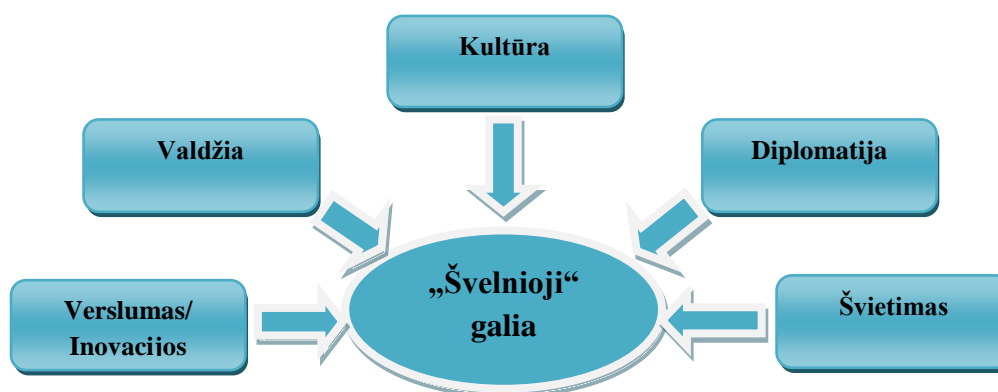
⁴⁶ TREVERTON, G. F.; JONES, S. G., „Measuring national power“, Conference Proceedings, the Rand Corporation, 2005.

⁴⁷ LENCZOWSKI, J., „Full spectrum diplomacy and grand strategy: reforming the structure and culture of U.S. foreign policy“, Lanham: Lexington Books, 2011, p. 164.

⁴⁸ NYE, J. S., „Soft Power: The Means to Success in World Politics“, Public Affairs, Niujorkas, 2004, p.18-19.

⁴⁹ NYE, J. S., „The Future of Power“, PublicAffairs; Reprint edition, Niujorkas, 2011, p. 22-23.

3 lentelė. „Švelniosios“ galios elementai⁵⁰

Pasak J. Nye, „švelnioji“ galia paaiškina valstybės kultūros, politinio sąmoningumo ir vykdomos politikos patrauklumą.⁵¹ Tokia galios forma gali būti labai veiksminga priemonė transformuojant valstybės tarptautinį įvaizdį ir keičiant galios poziciją, tačiau būtina, kad pasirinktos priemonės turėtų reikšmę globaliame kontekste, būtų susijusios su svarbių problemų sprendimu ir vertybių puoselėjimu. „Švelnioji“ galia dėl to yra glaudžiai susijusi su Anholt plėtojama valstybės įvaizdžio formavimo procesu. Kaip valstybės reputacijos turinį, taip ir „švelniosios“ galios prasmingą turinį sudaro įvairūs komponentai: kultūra, švietimas, menas, spauda ir vizuali žiniasklaida, kinas, poezija, literatūra, architektūra, aukštasis mokslas (universitetai, mokslinių tyrimų centrai ir kt.), nevyriausybines organizacijos, mokslas ir technologijos, inovacijų pajėgumai, turizmas, ekonominio bendradarbiavimo ir diplomatijos platformos. „Švelnioji“ galia sukuriama kaip šių elementų derinys ir suteikia visuomenei supratimą apie valstybės kultūros lobyną ir socialinį kapitalą. Jei valstybėje nėra daug „švelniosios“ galios šaltinių, tai nebūtinai reiškia, kad ji neturi potencialo: strateginiu požiūriu valstybė gali būti stipri „švelniosios“ galios dimensijoje, net jei ji neturi daug šaltinių, bet protingai naudoja tuos, kuriais disponuoja. Šį argumentą papildo teiginys, kad valdžią geriau vertinti pagal rezultatus, o ne pagal išteklius.⁵²

Valstybė gali tapti pavyzdžiu kitai valstybei dėl savo vertybių, aukšto gerovės lygio ir pan. Todėl „švelnioji“ galia yra paremta principu, kai valstybė geba daryti įtaką kitų valstybių preferencijoms nenaudodama jėgos ar prievartos. Šis principas lemia tai, kad

⁵⁰ McCLORY, J., „The New Persuaders: An international ranking of soft power“, Institute for Government, 2010, p. 3.

⁵¹ NYE, J. S., „Soft Power: The Means to Success in World Politics“, Public Affairs, Niujorkas, 2004.

⁵² GALLAROTTI, G. M., „Soft power: what it is, why it's important, and the conditions for its effective use“, Journal of Political Power, 4(1), 2011, p. 41.

„švelnioji” galia susiejama ir su legitimumo koncepcija⁵³, todėl valstybės, kurios naudoja „švelniąją” galią, turi skirti didelį dėmesį savo veiksmų legitimumui pagrįsti, nes tai suteikia pagrindą ir pateisina valstybės elgesį.

Kitas glaudžiai su legitimumu susijęs svarbus veiksnys, kuris apibrėžia šalies „švelniąją” galią, yra jos politinė sistema. Valstybei pasiekti „švelniosios“ galios lyderės statusą ir padaryti ją patraukliu centru sudaro sąlygas tokia politinė sistema, kurioje prioritetai skiriami laisvėms ir liberalizavimui, užtikrinamos pagrindinės teisės ir teisingumas, skaidrumas ir demokratija. Vystant „švelniąją” galią taip pat itin svarbu plėtoti partnerystę tarp visų proceso šalių: valdžios, verslo grupių, visuomenės, vyriausybinių ir nevyriausybinių organizacijų.

Atsižvelgiant į tai, kad „švelniosios“ galios santykis yra dvipusis, ją generuojanti valstybė turėtų užtikrinti, kad jos skleidžiama žinia ir formuojama pozicija nebūtų visiškai vienalytė. Santykiai palaikomi su daugybe skirtingų tarptautinės bendruomenės veikėjų, kuriems aktualūs skirtingi prioritetai. Norint, kad transformuojamas valstybės įvaizdis patrauktų kitus veikėjus, reikia pasirinkti tokias generuojamas „švelniosios” galios priemones, kurios būtų patrauklios skirtinguose globalaus pasaulio kraštuose. Diversifikavimo efektas priklauso nuo geografinio artumo, kultūrinio panašumo, istorinių santykių ir ekonominių ryšių. Artem Patalakh išskiria bent dvi priežastis, kodėl svarbu įvertinti regioninius skirtumus. Pirma, skirtingi informacijos „gavėjai” gali labai nevienodai suvokti tas pačias „siuntėjo” ypatybes net tuo atveju, kai „siuntėjo” „švelniosios” galios strategijos, nukreiptos į juos, yra visiškai identiškos. Konkretus veiksmų, turinčių įtakos strategijos bendram suvokimui šalyje ar regione, sąrašas apima jos etninę, kalbinę ir religinę sudėtį, jos politinį režimą, „siuntėjų“ ir „gavėjų“ dvišalius santykius praeityje, kitus socialinius ir kultūrinius veiksnius. Dėl to nesugebėjimas įvertinti regioninius ypatumus gali nulemti „švelniosios” galios strategijų nesėkmę. Strategijos nesėkmės ar sėkmės priežastis gali priklausyti nuo jos auditorijos ypatumų, o ne pačios strategijos ypatybių. Antra, patys siuntėjai yra linkę pritaikyti savo „švelniosios“ galios strategijas konkretiems gavėjams, kas pirmiausia gali būti matoma vykdomos veiklos intensyvumu. Tai taip pat įtakoja ir kuriamos strategijos turinį. Pavyzdžiui, jei tam tikros gavėjo vertybės yra per daug prieštaringos „siuntėjui“, pastarasis stengiasi, kad jos nebūtų labai pabrėžiamos, priešingu atveju kiltų

⁵³ ARMITAGE, R. L.; NYE, J. S., „CSIS Commission on Smart Power: A Smarter, More Secure America”, Washington, DC: Center for Strategic & International Studies, 2007, p.6.

grėsmė visos strategijos sėkmei. Kritikai dažnai vadina šį požiūrį „dvigubų standartų“ politika.⁵⁴

„Švelniosios“ galios sėkmei svarbus elementas yra ir skirtingų priemonių pritaikymas skirtingiems auditorijos lygmenims. Vienos priemonės turėtų būti nukreiptos į visuomenę, o kitos - į nacionalinių valstybių valdžią, kuri priima sprendimus tarptautinėje bendruomenėje. Taip pat mano ir J. Nye, teigdamas, kad „švelniosios“ galios efekto galima pasiekti dviem būdais: arba darant tiesioginę įtaką tarptautinių santykių veikėjų elitui, arba pirmiausiai pritraukiant plačią visuomenę, kuri paveiktų savo elitą, kad jis atitinkamai imtųsi tarptautinių sprendimų ir pozicijų.⁵⁵ J. Kurlantzick padarė skirtį tarp „švelniosios“ galios priemonių lygmenų, išskirdamas į jas du tipus: aukštąją „švelniąją“ galią, skirtą elitams ir žemąją „švelniąją“ galią, skirtą plačiai visuomenei.⁵⁶ Natūraliai kyla klausimas, ar abu lygmenys nepriklausomai sprendžia, kas jiems yra svarbu ir patrauklu, ar jie neišvengiamai yra tarpusavyje susieti. Reikia įvertinti, ar būtinas visuomenės pritarimas jų valdžios formuojamoms tarptautinėms pozicijoms. A. Patalakh, padaręs daugybės tyrimų analizę, padarė išvadą, jog viešoji nuomonė užsienio politikos klausimais yra svarbi tais atvejais, kai matomas ypatingas nepasitenkinimas konkrečiu sprendimu krizių situacijose, užsienio politikos klausimų sprendimų priėmimo etape ir didelės svarbos užsienio politikos klausimais.⁵⁷ Paprastai užsienio politikos klausimai piliečiams yra gerokai mažiau įdomūs nei vidaus klausimai, nes su jais jie taip dažnai kasdieniniame gyvenime nesusiduria, todėl elitui lengviau vystyti užsienio politiką savo nuožiūra. Tai turi didelę reikšmę atvejo studijoms prognozuojant valstybės „švelniosios“ galios strategijos sėkmę, kai strategija yra siekiama ne tik fasadinio įvaizdžio konstravimo, bet konkrečių politinių tikslų, o norint tai padaryti labai svarbu ir būtina yra įvertinti jos poveikį ir elitui, ir visuomenei. Tiesą sakant, tam tikrais būdais pareiškėjui taip pat gali būti naudinga kalbėtis tik su visuomene, pvz., pritraukiant investuotojus, turistus, studentus ir darbo jėgą iš kitos šalies, tačiau norint pasiekti palankų politinį sprendimą būtina orientuotis į politinį elitą.

„Švelnioji“ galia nėra pajėgi pasiekti visų keliamų tikslų. J. Nye savo teorijoje „švelniosios“ galios trūkumų praktiškai neakcentuoja - jis teoriją labai supaprastina

⁵⁴ PATALAKH, A., „Assessment of Soft Power Strategies: Towards an Aggregative Analytical Model for Country-Focused Case Study Research“, Croatian International Relations Review, The Journal of Institute for International Relations, CIRR XXII (76), 2016, p. 91.

⁵⁵ NYE, J. S., „The Future of Power“, PublicAffairs; Reprint edition, Niujorkas, 2011, p. 94-95.

⁵⁶ KURLANTZICK, J. „China’s charm: implications of Chinese soft power“, Policy Brief, no. 47 June, Carnegie Endowment for International Peace, 2006, p. 1.

⁵⁷ PATALAKH, A., „Assessment of Soft Power Strategies: Towards an Aggregative Analytical Model for Country-Focused Case Study Research“, Croatian International Relations Review, The Journal of Institute for International Relations, CIRR XXII (76), 2016, p.92.

ignoruodamas aplinkinius faktorius. Visa „švelniosios“ galios traukos jėgos koncepcija grindžiama prielaida, kad yra ryšys tarp patrauklumo ir gebėjimo daryti įtaką kitiems tarptautinių santykių veikėjams. Tai gali būti teisinga individo lygmenyje, tačiau labai abejotina vertinant nacionaliniu lygmeniu. Valstybių santykius lemia daugybė sudėtingų veiksnių; „švelnioji“ galia gali vaidinti tik ribotą vaidmenį tokiuose santykiuose. Dar egzistuoja daugybė kitų faktorių, kurie gali nulemti nacionalinių valstybių požiūrį į kitos valstybės vykdomą „švelniosios“ galios politiką: geopolitinė aplinka, geografija, strateginiai interesai ir pan., kuriuose „švelnioji“ galia apskritai atlieka menką vaidmenį. Svarbiausias klausimas yra tai, kokie pranešimai siunčiami, kokiomis aplinkybėmis, kas juos gavo ir kaip „švelniosios“ galios žinutės yra interpretuojamos.

Pats įvaizdžio formavimas vystomas dviem kryptimis: viena nukreipta į vietos reklamavimą marketingo priemonėmis, antra nukreipta į politinę ir diplomatinę dimensiją.⁵⁸ Valstybėms pasiekti sėkmingo įvaizdžio transformavimo padeda viešosios diplomatijos priemonės, kurių tikslas yra papasakoti istoriją efektyviausiu, patikimiausiu ir išsamiausiu būdu. Pastebėtina, kad viešoji diplomatija - ne propaganda, o strateginė komunikacijos kalba, pagrįsta objektyviais faktais ir tiesa.

Sėkmingas „švelniosios“ galios generavimas transformuojant valstybės įvaizdį padeda šaliai sukurti palankesnę ir tvirtesnę poziciją tarptautinėje bendruomenėje. Vertinant, kaip reputacija gali nulemti įtaką tarptautinėje bendruomenėje, reikia įvertinti, kas disponuoja „švelniosios“ galios šaltiniais ir ištekliais; iš ko susideda „švelnioji“ galia, kokie yra jos šaltiniai; kokioms auditorijoms konkretūs veiksmai yra „švelnioji“ galia, o kokioms ne. Generuojant įvairiapusę „švelniąją“ galią galima sukurti tarptautinę platformą, kurioje būtų galima išreikšti savo nuomonę dėl globalių klausimų ir taip kelti savo reputaciją pasauliniu mastu. Apibendrinant, veiksmingos „švelniosios“ galios strategijos įgyvendinimas priklauso nuo valstybės sugebėjimo, pasinaudojant „švelniosios“ galios kapitalu. dinamiškoje ir nenuspėjamoje tarptautinių santykių aplinkoje kurti savo naują istoriją ir naujo tarptautinio vaidmens naratyvą.

1.4. Įvaizdžio transformavimas įgyvendinant „švelniosios“ galios projektus PĮBT valstybėse

Tolimesnis tyrimas bus atliekamas pagal specialiai susikonstruotą teorinį modelį. Jo pradinis taškas – rentinės valstybės ekonomiką ištikęs „gamtinių išteklių prakeiksmas“, kuris

⁵⁸ FAN, Y., „Key perspectives in nation image: a conceptual framework for nation branding“, Working paper, Brunel University Research Archive (BURA), 2008.

kelia grėsmę valstybės galiai tarptautinėje bendruomenėje ir politiniam stabilumui šalies viduje. Norint užsitikrinti valstybės išlikimą, reikia ieškoti naujų būtų, kaip užtikrinti pagrindinių politinių tikslų įgyvendinimą: valstybės pajamas, visuomenės gerovę ir valstybės galią tarptautinėje bendruomenėje. Tam turi būti konstruojamos naujos strategijos ir ieškoma naujų priemonių tikslams įgyvendinti. Strategijų kūrėjai, būdami sąlygiškai atviri globalizacijai, pasirenka generuoti „švelniąją“ galią ir transformuoti valstybės tarptautinį įvaizdį iš gamtiniais ištekliais turtingos rentinės valstybės siekdami tapti klestinčiu „švelniosios“ galios pasauliniu lyderiu XXI amžiuje. Tačiau šioje vietoje būtina pažymėti, kad „švelniosios“ galios generavimas ir įvaizdžio transformavimas nebūtinai gali užtikrinti valstybės politinių tikslų įgyvendinimą, nes procesą įtakoja ir daug šalutinių veiksnių. Pavyzdžiui, valstybės istorija, propaguojamos vertybės, kitų tarptautinės bendruomenės veikėjų nacionaliniai interesai ir pan.

Jeigu nebus išpildytos tam tikros sąlygos konstruojant „švelniosios“ galios strategijas, nebus sukurtas teisingas turinys ir nebus pasirinktos adekvačios priemonės bei įsivertinti turimi „švelniosios“ galios šaltiniai ir ištekliai, tuomet visos pastangos gali neturėti jokios reikšmingos naudos siekiant įgyvendinti rentinės valstybės politinius interesus. Svarbu, kad būtų įvertinti visi esminiai faktoriai renkantis transformuoti valstybės įvaizdį generuojant „švelniąją“ galią, kad būtų galima tikėtis vertingiausio efekto ir sėkmingo politinių tikslų įgyvendinimo.

PĮBT valstybių ištekliai siekiant valstybės įvaizdžio transformavimo generuojant „švelniąją“ galią yra jų dideli gamtinių išteklių rezervai ir iš rentos sukaupti turtai. Dideli turtai leidžia valstybės vadovams aktyviai ir ambicingai formuoti valstybės tarptautinį įvaizdį, jei valstybėje net nėra realių „švelniosios“ galios šaltinių. Turtai taip pat suteikia galimybę užsiimti aktyviu savo įgyvendinamų priemonių viešiniu ir atlieka draudimo funkciją nesėkmės atveju. Turtas palengvina prieigą, suteikia galimybių ir erdvės būti išgirstiems ir leidžia lyderiams geriau paruošti savo šalies „didžiąją strategiją“.⁵⁹ J. Nye valstybės didžiąją strategiją apibūdina kaip „jos lyderių teoriją ir istoriją apie tai, kaip užtikrinti savo saugumą, gerovę ir identitetą... ir ši strategija turi būti pritaikyta konteksto pokyčiams. <...> Šalis privalo turėti bendrą žaidimų planą, tačiau ji taip pat turi likti lanksti skirtingų įvykių akivaizdoje.“⁶⁰

PĮBT monarchinės valstybės įvairiomis priemonėmis užsienio politikoje koncentruojasi į žmones ir taktinius metodus, kurie stiprina ryšį tarp valdžios ir pasaulinės

⁵⁹ KAMRAVA, M., „Qatar: Small State, Big Politics“, Cornell University Press, 2015, p. 64.

⁶⁰ NYE, J. S., „The Future of Power“, PublicAffairs; Reprint edition, Niujorkas, 2011, p.212.

auditorijos. Jos akivaizdžiai stengiasi tapti globaliomis lyderėmis kultūros, mokslo ir inovacijų srityse įgyvendindamos brangius, didelio masto ir išorės auditorijai skirtus projektus inovacijų, kultūros, mokslo, energetikos ir kituose globaliai reikšminguose sektoriuose. Persijos įlankos valstybių politinė ekonomika su savo aukšto lygio politine ir fiskaline autonomija paverčia jas unikaliam tinkamomis erdvėmis kultūrinio anklavo eksperimentams, vadovaujamiems vietos ir užsienio elito, kurie sudaro dalį globalizuotos kultūros sferos. „Švelniosios“ galios infrastruktūrų kūrimas turėtų būti geriausiai suprantamas kaip vietos valdančiojo elito socialinio pripažinimo ir statuso paieškos tarptautinėje bendruomenėje, naujo valstybių įvaizdžio paieška, kuris naftos monarchijoms suteiktų kitokią tarptautinį statusą ir reputaciją, nesietiną su jų vaidmeniu gamtinių iškasenų prekybos sferoje.

Įgyvendindamos savo ambicingus „švelniosios“ galios projektus, PĮBT valstybės elgiasi kaip valstybės „rentininkės“, kurios gali išnaudoti ne tik savo gausių gamtinių išteklių rezervą, bet ir geografinės vietos rentą dėl savo strateginės padėties, pavyzdžiui, tarptautinių kultūros, inovacijų ir mokslo tyrimų centrų steigimui, tarptautinių parodų ir kongresų organizavimui. Apskritai PĮBT valstybės turi didelį norą atitikti Vakarų pasaulio apibrėžtas „liberalias“ tarptautines normas ir įgyti tarptautinį pripažinimą tuo pačiu išlaikydamos savo konservatyviomis tradicijomis grįstą visuomenės ir valstybės santvarką. Dėl šios dichotomijos nemaža dalis „švelniosios“ galios iniciatyvų, kurių imasi Persijos įlankos monarchijos, sukuria nemažai socialinių neramumų nacionaliniame lygmenyje. Naujieji „švelniosios“ galios anklavai sukūrė gerovę, kurioje derinama teisinė ir erdvinė segregacija su globalia normine misija. Jie yra atskirti nuo vietinės visuomenės kultūrinių ir norminių reikalavimų taip sudarydami pagrindą atsirasti naujoms socialinėms ir politinėms įtampoms. Taip pat PĮBT šalys išlieka stipriai atsiliekančios nuo tarptautinių pilietinių ir žmogaus teisių standartų, ir jų vidaus politikos praktika yra nesuderinama su tarptautinių politinių ir pilietinių teisių normomis. Daugeliu atvejų kuo didesnę matomumą pasiekė jų „švelniosios“ galios iniciatyvos, tuo labiau pastebimu ir probleminiu tapo vidaus normų nesilaikymo atvejų nesuderinamumas su svarbiomis tarptautinėmis normomis.

Tarptautinės bendruomenės nuomonė yra savotiškas istorijos arbitras, todėl svarbiausiu elementu, nulemiančiu valstybės „švelniosios“ galios generavimo sėkmę, turėtų būti tarptautinės bendruomenės požiūris į valstybę. Atsižvelgiant į tai, toliau bus analizuojama, kaip JAE stengiasi pakeisti dėl praeityje vykdytos politikos susiformavusį valstybės įvaizdį generuodami „švelniąją“ galią ir taip tikėdamiesi transformuoti valstybės įvaizdį tarptautinėje bendruomenėje.

2. JUNGTTINIŲ ARABŲ EMYRATŲ ATVEJO ANALIZĖ

Unikalus JAE atvejis leidžia praktikoje išnagrinėti keletą pagrindinių rentinės valstybės teorijos prielaidų, ypač tokių kaip valstybės vidaus dinamika ir joje susiformavę tarpusavio priklausomybės ryšiai, kurie plėtojami tarp valstybės ir įtakingų socialinių veikėjų dėl nuoma pagrįstų politinių ir ekonominių susitarimų, iš kurių susiformavo specifinis valstybės režimas, gali reikšmingai nulemti valstybės užsienio politikos kryptis ir veiksmus. JAE yra įdomi atvejo studija dėl šalies hiperaktyvių ambicijų tapti pasaulio inovacijų, mokslo, verslo ir kultūros centru. Net pačios JAE kaip valstybės labai eksperimentinė prigimtis suteikia praktinių įžvalgų apie valstybės ir tautos kūrimosi procesus.

2.1. JAE politinė ir ekonominė charakteristika

Pagal geografiją ir populiaciją valstybė užima nedidelę 83 600 km² teritoriją, kurioje gyvena 9,541,615 gyventojų.⁶¹ Valstybė įsikūrusi pietrytiniame Arabijos pusiasalio krašte. Šalies kaimynės yra Omanas ir Saudo Arabija. Kraštovaizdis susideda iš uolėtų dykumų, šlapžemės, bevandenių kalnų ir pakrantės, kurios tęsiasi palei Omano įlanką ir Persijos įlanką. Tai viena iš turtingiausių angliavandenilių atsargų regionų pasaulyje. PĮBT valstybių regionas taip pat yra tranzito mazgas tarp Vakarų, Indijos, Afrikos ir Tolimųjų Rytų. Tarptautinėje bendruomenėje JAE yra Jungtinių Tautų, OPEC, Pasaulio prekybos organizacijos ir kelių kitų tarptautinių organizacijų nare.

JAE, susikūrę 1970 m., buvo tik retai apgyvendinta dykumų valstybė su sudėtinga prieiga prie maisto ir vandens išteklių. Po naftos išteklių atradimo per pusę amžiaus JAE neatpažįstamai transformavosi ir tapo viena didžiausių ekonomikų Viduriniuose Rytuose, kurios bendras vidaus produktas vienam gyventojui, Pasaulio Banko duomenimis, 2017 m. siekė 40,162 \$. Nafta neginčijamai tapo pačiu svarbiausiu valstybės iškilimo varikliu, tačiau jos aktyvus eksportavimas nepaaiškina valstybės naujausių užmojų lyderiauti generuojant „švelniąją“ galią. Norint tai atskleisti, reikia detaliau analizuoti, kaip netradicinis JAE elgesys galėtų būti paaiškinamas per rentinės valstybės elgesio modelį. Tam, kad būtų JAE praktiškai susieti su rentinės valstybės teorija, šiame skyriuje bus aptariama, kaip JAE atitinka teorinius rentinės valstybės sąrangos politinius ir ekonominius bruožus.

⁶¹ Worldometers, Countries in the World by Population 2018, <http://www.worldometers.info/world-population/population-by-country/> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

Teorinėje tyrimo dalyje išskirti tipiniai politiniai ir ekonominiai rentinės valtybės bruožai: rentinės klasės/elito kompleksinių tinklų kilimas, vyriausybės galios centralizavimas, pasitikėjimo pagrindu formuojamos valstybės institucijos, autoritarinės tendencijos, ekonomikos diversifikacijos stoka, ekonomikos priklausomybė nuo išteklių sektoriaus, išlaidų politikos dominavimas, „olandiška liga“ ir t.t. Analizuojant JAE politinę aplinką bus pasistengta atskleisti, kokia apimtimi valstybė atitinka klasikinius rentinės valstybės politinius bruožus.

JAE yra federacinės sąrangos valstybė, kurią sudaro septynios atskiros valstijos, vadinamos emyratais: Abu Dabis, Adžmanas, Dubajus, Fudžeira, Ras Al Chaima, Šardža ir Um El Kaivainas. Emyratų lygmenyje kiekvienoje valstijoje galioja paveldima absoliutinė monarchija. Federaliniame lygmenyje valdymo sistema yra gerokai pinesnė. Oficiali JAE federalinė valdymo forma yra federacinė prezidentinė renkamoji (elekcinė) monarchija. Valstybės vadovo postą užima Aukščiausiosios Tarybos išrinktas asmuo, kuris vadinamas prezidentu, todėl JAE atveju būtų galima vartoti nepopuliarų terminą „prezidentinė monarchija“. Tačiau tikrovėje *de facto* tai yra paveldima pozicija, kuri nuo modernios JAE valstybės įkūrimo pradžios priklauso Abu Dabio valdovui. Aukščiausioji Taryba kas kartą pagal nusistovėjusią tradiciją pakartotinai išrenka Abu Dabio vadovą prezidentu, o valstybės viceprezidentu ir ministru pirmininku - Dubajaus vadovą. JAE *de facto* valdymo struktūras galima paaiškinti remiantis socialiniu-istoriniu kontekstu, kuriame susiformavo valstybė. Atsižvelgiant į archajišką, gentinei santvarkai būdingą lojalumą Persijos įlankos valstybių piliečiai yra linkę į bendruomeninį solidarumą, leidžiantį jiems paklusti autokratiniam valdovui.⁶² Todėl JAE egzistuojanti valstybinė ir socialinė santvarka gali būti ne rentinės politikos produktas, o egzistavusių socialinių santykių atkūrimas naujoje modernioje valstybinėje struktūroje.⁶³

Septynių monarchijų federacijos teisinė sistema yra civilinės ir islamo teisės derinys.⁶⁴ Dvigubos teisinės sistemos tikslas yra prisitaikyti prie islamo kultūrinių tikslų ir komerciniais tikslais tarnauti pasaulinės verslo rinkos ekonominėms perspektyvoms pereinant prie laisvos rinkos ekonomikos idealų.⁶⁵ JAE pavyko sėkmingai derinti islamo šariato ir civilinių teismų praktiką taip išlaikant darnią pusiausvyrą tarp valstybės visuomenei

⁶² AYUBI, N. N., „Overstating the Arab State: Politics and Society in the Middle East“, IB Tauris and Co Ltd, London, 1995.

⁶³ MANDAVILLE, P. P., „Global Political Islam, Routledge“, Abingdon, 2007, p. 98.

⁶⁴ Central Intelligence Agency, The World Factbook, United Arab Emirates, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ae.html> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

⁶⁵ ENO, A. M., ENO, A. O., OSAMBO T. A., „Harmonizing Globalization and Traditionalism in the Rentier State: Exploring the Modernization of the United Arab Emirates“, International Journal of African and Asian Studies, Vol.23, 2016, p. 102.

būdingų kultūrinių vertybių ir teisinių reikalavimų, būtinų pritraukti tarptautiniam verslui ir užsienio investuotojams.

Nors iš Vakarų perspektyvos valstybės vidaus politika atrodo konservatyvi, tačiau JAE yra viena iš liberaliausių Persijos įlankos valstybių, turinti konstituciją, kuri leidžia religijos laisvę (32 straipsnis). JAE konstitucijos 7 straipsnyje sakoma, kad „Islamą yra oficiali federacijos religija, o musulmonų šariatą yra pagrindinis jos įstatymų šaltinis“, tačiau tuo pačiu konstitucijos 25 straipsniu įtvirtinama visų asmenų lygybė prieš įstatymą, „be federacijos piliečių diskriminacijos dėl rasės, tautybės, religinių įsitikinimų ar socialinės padėties.“⁶⁶ JAE sukūrė visuomenę, kurioje religiniai veikėjai turi gana mažai galimybių plačiai pasisakyti, o islamo papročiai ir normos yra gana laisvai interpretuojami. JAE, nors ir musulmoniška valstybė, neturi tendencijų laikytis islamo konservatizmo, kaip nacionalinių politikos gairių, priešingai nei kaimyninėje Saudo Arabijoje ar Irane. Valstybėje praktikuojama pakankamai kukli islamo normų teisinio galiojimo forma, atitinkanti šariato principus, tuo pačiu suderinta su šiuolaikinių socialinių ir ekonominių sistemų doktrinomis. Valstybėje lygiagrečiai laikomasi tiek pasaulietinių, tiek islamo doktrinos principų, tam, kad būtų sukurtos sąlygos tvirtam valstybės politinės ekonomikos pagrindui ir būtų erdvės vadovautis šiuolaikiniais tarptautinės prekybos politikos principais. Kalbant apie kultūrinę aplinką dar paminėtina, kad be užuominų į valstybei būdingą islamišką kultūrą, Konstitucijoje taip pat minima, kad federacija yra susijusi su didžiąja arabų tauta bendrais religijos, kalbos, istorijos ir likimo ryšiais.

Piliečių teisė dalyvauti balsavime dėl federalinės valdžios rinkimo yra labai apribota. Tik Federalinė nacionalinė taryba (toliau- Nacionalinė taryba) yra renkamas organas, bet labai maža dalis piliečių dalyvauja jos rinkimuose. Nacionalinė taryba veikia kaip patariamasis organas Aukščiausiajai Tarybai. Nacionalinę tarybą sudaro 40 narių, iš kurių po 8 atstovus turi Abu Dabis ir Dubajus, po 6 atstovus - Šardža ir Ras Al Chaima, po 4 atstovus - Adžmanas, Fudžeira ir Um El Kaivainas. Konstitucijos 69 straipsnyje numatyta, kad kiekvienas Emyratas turi teisę laisvai pasirinkti, kaip atrinkti piliečius, atstovaujančius savo emyratą Nacionalinėje taryboje. Atstovai skiriami keturių metų kadencijai. Paskutiniai rinkimai vyko 2015 m., tuo metu teisę balsuoti renkant pusę (20) iš 40 FNT narių turėjo 224,279 JAE piliečiai. Užfiksuota, kad iš jų balsavo 79'157 (35.29%) rinkimų teisę turinčių piliečių.⁶⁷ Paminėtina, kad Politinės partijos JAE neegzistuoja, įvairiuose antriniuose

⁶⁶ United Arab Emirates Ministry of Justice tinklapis: <http://www.elaws.gov.ae/EnLegislations.aspx> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

⁶⁷ Inter-Parliamentary Union, United Arab Emirates, Majlis Watani Itihadi (Federal National Council): http://archive.ipu.org/parline/reports/2333_E.htm (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

šaltiniuose minima, kad jos yra uždraustos, tačiau nepavyko rasti tarp anglų kalba prieinamų JAE teisinių dokumentų konkretaus akto, kuriame tai būtų nurodyta, todėl lieka nežinioje, ar taip yra dėl valstybės įstatymų ar dėl valstybėje nusistovėjusių gentinės santvarkos papročių.

Dėl specifinės valstybės valdymo formos, JAE išvengė plačiai paplitusių neramumų, kurie Arabų pavasario metu užsiplieskė kituose Vidurinių Rytų regiono valstybėse. Politiniai aktyvistai ir intelektualai reikalavo didesnio visuomenės dalyvavimo valdyme. Reaguodama į tai, vyriausybė pradėjo infrastruktūros investicijų planus, skirtus padėti vargstantiems, bet taip pat ir griežtesnėmis priemonėmis tramdė tuos, kurie reikalauja valstybės reformų. Skirtingos žmogaus teisių gynėjų grupės kritikavo JAE valdžią dėl protestuotojų sulaikymų, žmonių dingimų ir kartais pasitaikančių kankinimo atvejų.⁶⁸ Pagal 2018 m. Freedom House rezultatus, JAE surinko tik 17/100 balų ir yra laikoma itin visuomenės laisvės varžančia valstybe.⁶⁹

JAE federalinei valdžiai pavyko išlaikyti gana stabilų masių ir valdžios tarpusavio pasitikėjimą ir vienybę leidžiant atskiriems emyratams veikti, kaip nepriklausomoms vyriausybėms su savo atsakomybėmis, platesnėje federalinės valstybės aprėptyje. Individuali valdymo sistema grindžiama siekiu palaikyti glaudų lyderių ir piliečių bendravimą. JAE palaiko stabilią politinę sistemą, nesilaikydami jokios pagrindinės kapitalizmo/demokratijos ir partijų politikos ar socializmo/komunizmo politinės ideologijos, kaip interpretuojama Vakarų politikoje, o taip pat nesilaikydami ir ypatingo islamo konservatyvumo, kaip vienintelio politinio dominavimo kelio, gana būdingo kitoms Persijos įlankos valstybėms.⁷⁰

Iki naftos atradimo XX amžiaus viduryje JAE ekonomika daugiausiai buvo susijusi su žvejyba ir perlų prekybos pramone.⁷¹ Nuo XX a. viduryje prasidėjusio aktyvaus naftos eksporto šalies ekonomika sparčiai persiformavo. 2014 m. Pasaulio Ekonomikos Forumas pavadino JAE konkurencingiausia ekonomika Arabų pasaulyje.⁷² JAE 77% valstybės biudžeto įplaukų sukaupiami iš prekybos nafta.⁷³ Valstybėje neapmokestinamos asmeninės

⁶⁸ Human Rights Watch, United Arab Emirates: <https://www.hrw.org/middle-east/n-africa/united-arab-emirates> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

⁶⁹ Freedom House, Freedom in the World 2018, United Arab Emirates: <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2018/united-arab-emirates> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

⁷⁰ ENO, A. M., ENO, A. O., OSAMBO, T. A., „Harmonizing Globalization and Traditionalism in the Rentier State: Exploring the Modernization of the United Arab Emirates”, *International Journal of African and Asian Studies*, Vol.23, 2016, p. 102.

⁷¹ BBC, United Arab Emirates Country Profile, 2017 m. rugpjūčio 29 d., <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-14703998> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

⁷² DRZENIEK, M., „Top 10 most competitive economies in Middle East, North Africa“, *World Economic Forum*, 2014 m. rugsėjo 3 d., <https://www.weforum.org/agenda/2014/09/top-10-competitive-economies-middle-east-north-africa/> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

⁷³ HVIDT, M., „Economic diversification in GCC countries: Past record and future trends“, a research paper for the London School of Economics' Kuwait Programme on Development, Governance and Globalisation in the Gulf States, 2013.

pajamos ir tų įmonių pajamos, kurios neužsiima veikla naftos sektoriuje.⁷⁴ JAE piliečiams teikiamos nemokamos sveikatos priežiūros ir švietimo paslaugos bei taikomos subsidijos komunalinėms paslaugoms. Taip pat daug piliečių įdarbinami viešajame sektoriuje. Visos valstybės jos piliečiams skiriamos garantijos ir privilegijos užtvirtina valdžiai visuomenės paramą dėl jos legitimumo pripažinimo.⁷⁵ Šie faktoriai reikšmingai prisideda prie įrodymų, kad JAE turi daug rentinei valstybei būdingų bruožų.

JAE keletas politiškai susietų verslininkų šeimų neretai sudaro su valdančiais šeichais sandorius, kurių pagrindu valdžiai suteikiama galia daryti įtaką privataus sektoriaus atstovams mainais už valdžią ir įtaką darančias pozicijas kompanijose.⁷⁶ Rentinė santvarka JAE iš valdančiojo centro išsiplėčia įvairiais patronažo santykių tinklais. Valstybėje susiklosto naujas paveldimas valdymo pobūdis, kur šeichas stato aplinkui save režimą, kuriame kiti elito nariai išlaikomi aplink jį grindžiant santykiais, priklausančiais nuo valdovo asmeninės geros valios ir malonės.⁷⁷ JAE valstybės ir visuomenės santykiai taip bent iš dalies gali būti paaiškinami kaip rentinės santvarkos produktas.

Michael Ross atliktame tyrime atskleidė, kaip didėjant naftos ir kitų gamtinių išteklių eksportui valstybėje nuosekliai mažėja valstybės režimo demokratiniai rodikliai.⁷⁸ Tai padeda paaiškinti, kodėl JAE režimą menkai palietė Arabų pavasario atgarsiai, kurie darė ženklų įtaką kitiems režimams Vidurio Rytų ir Šiaurės Afrikos regione. Visuotinis ekonominis pasitenkinimas skatino ir toliau piliečius išlikti ištikimiems savo režimui.⁷⁹

Valstybė yra labai palanki privačiam verslui ir laisvajai rinkai. Įmonės ir korporacijos, net ir tos, kurios priklauso užsieniečiams, yra atleistos nuo bet kokių mokesčių. Iki 2018 m. gyventojams nebuvo taikomi jokie pajamų ar pridėtinės vertės mokesčiai, bei taikomi labai maži nekilnojamojo turto mokesčiai. Į valstybės biudžetą nesurenkant beveik jokių įplaukų iš mokesčių, valstybė finansiškai labiausiai priklausoma nuo savo naftos išteklių pardavimo. Sulėtėjus globaliai naftos paklausai, nuo 2015 m. valstybė buvo priversta

⁷⁴ BOUYAMOURN, A., „UAE Government draws up sales and corporation tax plans“, The National, 2015 m. rugpjūčio 12 d., www.thenational.ae/business/economy/uae-government-draws-up-sales-and-corporation-tax-plans (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

⁷⁵ TOLEDO, H., „The Political Economy of Emiratization in the UAE“, the Journal of Economic Studies, volume 40, issue no. 1, 2013, p. 51.

⁷⁶ ALMEZAINI, K., „Private Sector Actors in the UAE and their Role in the Process of Economic and Political Reform in Business Politics in the Middle East“, Hertog, Steffen; Luciani, Giacomo; Valeri, Marc (eds), , Hurst and Company, Londonas, 2013, p. 58.

⁷⁷ Ten pat, p. 51.

⁷⁸ ROSS, M. L., „Does Oil Hinder Democracy?“, World Politics, issue 53, 2001, p. 342.

⁷⁹ ALMEZAINI K., „Private Sector Actors in the UAE and their Role in the Process of Economic and Political Reform in Business Politics in the Middle East“, Hertog, Steffen; Luciani, Giacomo; Valeri, Marc (eds), , Hurst and Company, Londonas, 2013, p. 64.

sumažinti savo išlaidas. Matant, kad JAE didžiąją savo biudžeto dalį sukaupia iš rentos mokesčių, labai nesudėtingai jiems galima pritaikyti valstybės rentininkės teoriją.

Nuo 1972 m. iki 2016 m., JAE biudžetas išaugo daugiau kaip 240 kartų, nuo 54,46 mln./\$ iki 13221,78 mln./\$.⁸⁰ 2016 m. spalio pabaigoje JAE vyriausybės kabinetas tvirtino Finansų ministerijos pateiktą federalinio biudžeto projektą 2017 metams, kuris sudarė 13,260.72mln./\$, o tai sudarė dalį pirmojo valstybėje sudaryto penkių metų ciklo, 2017-2021 m. laikotarpiui, nulinio pagrindo federalinio biudžeto. JAE Finansų ministerijos tinklapyje teigiama: „finansinių išteklių panaudojimas buvo suplanuotas taip, kad piliečiams ir gyventojams padėtų pasiekti aukščiausią klestėjimo ir gerovės lygį pagrindinį dėmesį skiriant sveikatai, švietimui ir bendruomenės gerovei, kurie yra pagrindiniai visuomenės vystymosi ramsčiai“. Ankstesni valstybės biudžetai buvo rengiami ne ilgesniam kaip 3 metų laikotarpiui, todėl matoma aiški tendencija, jog finansiniai planai sudarinėjami ilgesniam laikotarpiui, kad būtų galima lengviau matyti valstybės ekonomikos strateginę kryptį.

Federalinio biudžeto išlaidos ir asignavimai paskirstomi šešioms sferoms: socialinei plėtrai, socialinėms išmokoms, infrastruktūrai ir ekonominiams ištekliams, vyriausybės reikalams, finansiniam turtui ir investicijoms bei kitoms federalinėms išlaidoms. 2017 m. JAE biudžetas suskirstytas taip, kad 51,7% lėšų skiriama sektoriams, darantiems įtaką valstybės piliečių ir gyventojų gyvenimui, o 42% biudžeto skiriami vyriausybės reikalams. Biudžeto asignavimai paskirstomi įvairiems sektoriams, kaip: Viešojo ir aukštojo mokslo sektoriui 20,5%; Sveikatos priežiūrai ir visuomenės apsaugai 8,6%; Bendrijos plėtrai - 6,6% ir t.t. Vyriausybės reikalams numatyta per 2017 m. išleisti 5,636.49 mln./\$, įskaitant ir 4,3%, skirtus palaikyti aiškia politiką ir remti JAE regioninius ir pasaulinius santykius. Taip pat finansuojamos kitos sritys: programos, skirtos teismų sistemos ir kitų teisminių institucijų plėtrai (80.871mln./\$); elektros ir vandens projektams, kuriuos įgyvendina Federalinė elektros energijos ir vandens institucija (209.939 mln./\$); Švietimo ministerijos projektams (3.676 mln./\$); projektams, skirtiems policijos ir civilinės gynybos centrų, natūralizacijos centrų ir mokslo laboratorijų steigimui (58.543 mln./\$). Dar 544.588mln./\$ skirta vyriausybės inovacijų plėtrai ir finansavimui per „Sheikh Mohammed bin Rashid Al Maktoum“ fondą. Tai padės finansuoti inovacinio pobūdžio projektų kūrimą, kad būtų sukurtos sąlygos, leidžiančios realizuoti idėjas, paverčiant jas projektais, kurie prisidėtų prie nacionalinės inovacijų strategijos „JAE Vizija 2021“ tikslų įgyvendinimo.

⁸⁰ United Arab Emirates Ministry of Finance tinklapis: <https://www.mof.gov.ae/en/resourcesAndBudget/FederalBudgetPreparation/Pages/default.aspx> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

Bendrasis federalinis biudžetas parengtas pagal nulinio biudžeto modelį, kuris grindžiamas vidutinės trukmės strateginiu veiklos planu, kurio tikslas yra stebėti valdžios sektoriaus finansinius rezultatus, pasiekti vystymosi tikslus ir išvengti viešųjų lėšų perteklinių išlaidų. Teigiama, kad biudžeto sudarymo procese Finansų ministerija norėjo gauti realias išlaidas iš pradžių vertindama visų vyriausybės veiklų finansinį poveikį ir palygindama jas su kitų viešojo ir privataus sektoriaus subjektų panašių veiklų sąnaudomis. Ministerija taip pat smarkiai stengėsi pagerinti veiklą vadovaudamasi geriausia vietos ir pasauline praktika, siekdama teigiamo poveikio visuomenei su valstybės išlaidomis ir kuo didesne grąža.⁸¹ Ekonominės veiklos įvairinimo ir įsipareigojimų naujovėms siekimas suformavo JAE politiką siekiant įsisavinti ir realizuoti pagrindines vidaus ir tarptautinės prekybos vertybes. Pagal savo ilgalaikį strateginį planą ir ekonominį tvarumą JAE pradėjo nukreipti dėmesį nuo priklausomybės nuo naftos į diversifikuotos ekonomikos politiką.

JAE yra geriausiai žinomi pasauliui dėl savo dviejų didžiausių emyratų, Dubajaus ir Abu Dabio, kurie kasmet vilioja milijonus turistų ir verslo atstovų. Dubajus, regioninis verslo centras, žinomas dėl savo aptakių dangoraižių ir didžiausio pasaulyje pastato – „Burj Khalifa“. Abu Dabis, būdamas turtingiausiu emyratu, atlieka valstybės sostinės funkcijas. Šie du emyratai yra ir turtingiausi iš septynių federacijos valstijų. Daugiausia valstybės naftos ir dujų eksportą sudaro gamtiniai išteklių, kurie išgaunami Abu Dabio emyrato geografiniame regione. Tuo tarpu naftos gavyba Dubajuje nėra labai didelė, tačiau didesnė už kiekius, išgaunamus Sharjah ir Ras al Khaima emyratuose, kurių gamybos apimtis yra mažesnė. Todėl Abu Dabis, kaip turtingiausias emyratas, vis dar išlieka pagrindiniu ekonominių ir fiskalinių įnašų į federalinės valdžios biudžetą indėlininku, tuo pačiu metu stengdamasis užtikrinti ir savo individualius vidaus poreikius ir plėtros projektus.

Kalbant apie demografiją, valstybės gyventojų skaičius neatrodo didelis, tačiau pažymėtina, kad per pastaruosius 20 metų jis išaugo daugiau nei tris kartus dėl didelio gimstamumo ir daugybės į šalį atvykstančių darbuotojų migrantų. Ekspatriantai sudaro daugiau nei 80 procentų JAE gyventojų ir praktiškai visi iš jų yra į šalį atvykę dėl darbo. Net JAE darbo rinka yra labiausiai diversifikuota lyginant su visomis kitomis PİBT valstybėmis.

Nuo 2014 m. pasaulinė naftos ekonomika smarkiai nukentėjo, nes naftos barelio kaina yra pasiekusi istorines žemumas, todėl JAE yra priversti imtis dar griežtesnės politikos ekonomikos diversifikavimo srityje, kad įvairintų pajamų šaltinius ir užtikrintų valstybės pozicijas bei stabilumą. Kadangi JAE nėra daug natūraliai lankytinų vietų ir strategiškai

⁸¹ United Arab Emirates Ministry of Finance, Federal Budget 2017, <https://www.mof.gov.ae/en/resourcesAndBudget/federalBudget/Pages/Budget2017.aspx> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

reikšmingų objektų, jiems buvo būtina skatinti populiarias investicijas ir tolesnį ekonomikos augimą. JAE ekonominės diversifikacijos programos strategija duoda didelių rezultatų, nes šalis yra pristatoma kaip perspektyvi paskirties vieta „pasaulinių investuotojų investicijoms į aukštųjų technologijų ir sunkiosios pramonės šakas“.⁸²

6 lentelė. Naftos rentos JAE 1975-2016 m.⁸³

Valstybė yra pasiekusi aukštą ekonomikos diversifikavimo lygį, nepriklausantį nuo naftos. Didžiausias valstybės emyratas, Dubajus, turintis mažiausias naftos atsargas, visų pirma yra priklausomas nuo turizmo ir nekilnojamojo turto, nes tai yra jo ekonominio augimo varomoji jėga. Būtent bandymai pritraukti tiesiogines užsienio investicijas paskatino JAE tapti pirmaujančiu regioniniu verslo centru, inovacijomis besiveržiančia ekonomika, kuri tarptautiniu mastu konkuruoja savo naujais ir unikaliais produktais.⁸⁴ Šie faktoriai rodo, kad valstybės priklausomybė nuo naftos išteklių nėra absoliuti. Tai gali sukelti dvejonų, ar JAE gali būti laikoma rentine valstybe ir ar JAE atvejo paaiškinimui gali būti pilnai pritaikoma rentinės valstybės teorija. Yra teorijų, teigiančių, kad rentinės politikos poveikis režimo valdymo struktūroms yra neaiškus, ir tai trukdytų JAE vystomą politiką paaiškinti per rentinės valstybės teoriją.⁸⁵

⁸² Gulf News, „UAE's industrial sector gets Dh77bn boost“, 2009 m. sausio 27 d., <http://gulfnews.com/business/sectors/general/uae-s-industrial-sector-gets-dh77bn-boost-1.47225> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

⁸³ The World Bank Data, Oil rents (% of GDP), <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PETR.RT.ZS?end=2016&locations=AE&start=1975&view=chart> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

⁸⁴ HVIDT, M., „Economic and Institutional Reforms in the Arab Gulf Countries“ in *The Middle East Journal*, volume 65, issue no. 1, 2011, p. 98.

⁸⁵ HERB, M., „No Representation Without Taxation? Rents, Development and Democracy“ in *Comparative Politics*, volume 37, issue no. 3, 2005, p. 301-311.

Klasikinė valstybės rentininkės teorija taip pat nepaaiškina daugelio šiuolaikinių JAE politikos aspektų. Tradicinėje teorijoje, analizuojant tik „rentininkui“ būdingą mentalitetą, teigiama, kad rentų pagrindu formuojasi vidinė socialinė ir politinė aplinka, ir vengiama aptarti turto kaupimo per pridėtinės vertės turinčią produkciją atvejus.⁸⁶ Todėl šioje teorijoje neatsižvelgiama į tai, kad rentinės valstybės vysto vis aktyvesnę užsienio politiką ne vien tik dėl rentos mokesčių kaupimo. Šiuo metu Vidurinių Rytų regione aktyviai vystoma ir „kietoji“, ir „švelnioji“ galios. Rentinės valstybės teorija vargiai gali paaiškinti JAE „švelniosios“ galios politiką, ji pajėgi paaiškinti tik valstybės vidaus politikos pobūdį.

Paaiškinti JAE vykdomą politiką galima remiantis išplėsta vėlyvosios rentinės valstybės teorija.⁸⁷ Vėlyvoji rentinės valstybės teorija paaiškina JAE norą įsitraukti į aktyvios plėtros politiką ir pademonstruoti tai per valstybės plėtros programą.⁸⁸ Taip pat ši teorija padeda paaiškinti ankstyvesnę JAE užsienio politiką, atspindinčią valstybės poreikį apsaugoti save ir savo rentos turtą nuo galimų regioninių konfliktų ir kitokių grėsmių. JAE, kaip sąlygiškai jauna valstybė, yra federacijos tapatybės formavimosi procese, kas skatina valstybę ieškoti savo vaidmens tarptautinėje politikoje. Tai padeda paaiškinti, kodėl JAE siekia didinti savo vaidmenį užsienio politikoje.

Rentinės valstybės teorija gali būti vertinama kartu su regiono istoriniu kontekstu, kad būtų galima geriau paaiškinti neo-patrimoninius valstybės ir visuomenės santykius. Nors grynoji rentinės valstybės teorija nesugeba užfiksuoti verslininkų elito socialinio įsitvirtinimo, tikslesnį vaizdinį galima susiformuoti žiūrint į socialinių santykių istorines šaknis.⁸⁹ Rentizmas stiprina istoriškai regionui būdingus patronažo tinklus, leisdamas verslininkų elitui sustiprinti savo jau egzistuojančias pareigas JAE visuomenėje. Rentizmas taip pat turi poveikį ir valstybės įvaizdžio formavimo procese. Didelės apimties investicijos į visuomenės informavimo iniciatyvas, tokias kaip „Brand UAE“, taip pat didžiulės metinės JAE nacionalinės dienos šventės gali būti vertinamos kaip elito, kuriam dirba didžiulės viešųjų ryšių firmos ir perspektyviausi Vakarų konsultantai, pastangos apibrėžti ir išlaikyti savo tapatybės įvaizdį. Tai parodo, kad nafta turtingas JAE elitas sugeba panaudoti iš rentos gaunamą pelną taip, kad generuotų kolektyvinį emyratų įvaizdį ir susikurtų sąlygas pasinaudoti šiuo įvaizdžiu užsienio santykiuose.

⁸⁶ BEBLAWI, H., „The Rentier State in the Arab World“ in the Arab Studies Quarterly, volume 9, issue no. 4, 1987, p. 385-386.

⁸⁷ GRAY, M., „A Theory of “late Rentierism” in the Arab States of the Gulf“, Occasional Paper no.7 for the Center for International and Regional Studies, Georgetown University School of Foreign Service in Qatar, 2011, p. 28.

⁸⁸ Ten pat, p. 29.

⁸⁹ AZOULAY, R., „The Politics of Shi’i Merchants in Kuwait“ in Business Politics in the Middle East, Hertog, Steffen; Luciani, Giacomo; Valeri, Marc (eds), Hurst and Company, London, 2013, p. 68.

Nepaisant daugybės trūkumų, rentinės valstybės teorija vis tiek naudinga aiškinant JAE vykdomą politiką. Rentinės valstybės teorijos vystytojas Beblawi prižįsta, kad nėra tokio dalyko kaip grynoji rentinė ekonomika.⁹⁰ Rentinės valstybės teorija buvo sėkmingai pritaikyta Gray plėtotai „vėlyvojo rentizmo“ teorijai, kuri vis dar turi išlaikiusi tuos pačius originalius Beblawi ir Luciani plėtos rentinės valstybės teorijos aspektus. JAE plėtojamoms ambicingoms užsienio ir „švelniosios“ galios politikos gali būti paaiškinamos apjungiant rentinės valstybės teorijas su Anholt idėjomis apie valstybės įvaizdžio formavimą. Derinant adaptuotą rentinės valstybės teoriją su įvaizdžio transformavimo idėjomis galima tiksliau apibūdinti JAE vystomą „švelniosios“ galios politiką.

2.2. JAE „švelniosios“ galios politika

Teorijos prielaidos išsiskiria keliomis kryptimis, kai imama spekuliuoti spėjimais, kodėl JAE imasi itin ambicingų „švelniosios“ galios projektų. Iš vienos pusės spėjama, kad dėl galimo netolimoje ateityje ištiksiančio gamtinių išteklių „prakeiksmo“ rentinei valstybei būtina diversifikuoti ekonomiką. Žiūrint kitu kampu, galima daryti prielaidą, kad JAE supranta savo bendrą atsakomybę tarptautinėje bendruomenėje, todėl stengiasi panaudoti savo turtus, siekdama sukurti savo, kaip pasaulinės tautų bendruomenės dalies, stabilią ir saugią ateitį, kartu siekdama gerovės vystymosi visiems žmonėms. Toliau bus analizuojama, kuria kryptimi valstybė juda žiūrint į jos strateginius raidos ir „švelniosios“ galios generavimo dokumentus, valstybės vadovų ir aukštų pareigūnų viešus pasisakymus bei mokslinę ir publicistinę literatūrą analizuojamąja tema.

2.2.1. „Švelniąją“ galią ir valstybės įvaizdį formuojantys veikėjai

Įvaizdžio formavimo procesas padeda konkrečiai apibrėžti savo reputaciją, skatina į save atkreipti kitų dėmesį ir būti išskirtiniu nuo kitų veikėjų. Tam, kad valstybė sukurtų stiprų savo tarptautinį įvaizdį, reikalingi ambicingi toli žvelgiantys valdymo organai, kurie suvoktų įvaizdžio kūrimo procesą, kaip strateginę ekonominę būtinybę, ir visuomenė, kuri to norėtų. Dauguma PĮBT valstybių politiką analizuojančių autorių sutartinai teigia, kad didžiausią įtaką JAE vykdomai „švelniosios“ galios politikai daro valstybės vadovai. Prielaidų yra skirtingų, viena vertus todėl, kad tai nulemia savotiška valstybės vidaus režimo specifika, kita vertus, kad šiuolaikiniai šių valstybių vadovai yra charizmatiški, studijas

⁹⁰ BEBLAWI, H., „The Rentier State in the Arab World“ in the Arab Studies Quarterly, volume 9, issue no. 4, 1987, p. 384.

užsienio universitetuose baigę lyderiai, kurie patys nori imtis aktyvaus vaidmens formuojant valstybės įvaizdį ir nepatikint to vien tik pavaldžioms valstybės agentūroms.

Išanalizavus JAE politinę sistemą aišku, kad šalies valdžia turi didelę autonomiją sprendimų priėmimo srityje, ir pagal užimamas pareigas valdantis elitas yra tiesiogiai atsakingas, kad būtų išsaugota valstybės galia ir stabilumas. Kad tai padarytų XXI a., jiems būtina ieškoti naujų būdų, kaip išsaugoti valstybės pajamas, nusistovėjusią santvarką ir tarptautinę įtaką. Tradiciškai, nuo JAE modernios valstybės sukūrimo pradžios, valstybės valdymas yra patikėtas Abu Dabio valdytojų Al Nayhan ir Dubajaus valdytojų Al Maktoum šeimoms. Iš viešų pranešimų ir žiniasklaidos matyti, kad dabartiniai šeimų atstovai, užimantys aukščiausias prezidento ir viceprezidento pareigas, JAE aiškiai imasi svarbių veiksmų, reaguodami į reikalingą šalies vystymosi procesą. Kadangi ir ekonominė sistema valstybėje išlaikyta labai centralizuota, vadovai gali lengvai tikėtis užtektinai finansinių išteklių vizijoms įgyvendinti.

Pavyzdžiui JAE prezidentas Khalifa bin Zayed bin Sultan Al Nahyan, kaip Abu Dabio valdovas, įkūrė fondą „Khalifa bin Zayed“, kuris skatina įvairias gerovės formas tiek regioniniu, tiek tarptautiniu mastu.⁹¹ Valstybės ministras pirmininkas Mohammed bin Rashid Al Maktoum inicijavo Dubajaus apsipirkimų festivalį, taip pat daugybę pakrantėje supiltų dirbtinių salų projektų, prabangių viešbučių ir didingų dangoraižių statybą.⁹² 2014 m. gruodžio 2 d. vykusios Nacionalinės dienos kalboje Šeichas Al Maktoum teigė, kad dabartiniai valstybės vadovai laikosi ankstesnės kartos nustatytų vystymosi modelių projektuodami strategišką požiūriu grįstas valstybės ilgalaikio išlikimo strategijas. Jo manymu, raktas į šalies sėkmingą ateitį- tai jo šalies virsmas į globalų politinį, ekonominį ir kultūrinį centrą.⁹³ Tai rodo, kad galios struktūroje egzistuoja tikėjimas, kad JAE turi būti nuosekliais visose savo pastangose formuojant valstybės įvaizdį ir reputaciją. Kitoje savo kalboje Šeichas Al Maktoum sakė, kad norint, jog JAE ir toliau plėstų savo veiklą ir keltų reputaciją kaip globalus švelniosios galios centras, jie turi nuolat būti vieninteliu iššūkiu visiems varžovams ir netgi patiems sau: „<...>mes siekiame visada būti pirmi. Niekas nežino antros vietos <...> mes esame pasiryžę laimėti pirmąją vietą. Vizijose pabrėžiama, kad šalis siekia plėstis visuose ekonomikos ir visuomenės sektoriuose. <...> JAE vizijoje šalis siekia

⁹¹ Khalifa Foundation tinklapis: <http://www.khalifafoundation.ae/en-us/Pages/default.aspx> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

⁹² AL MAKTOUM, R., „My Vision: Challenges in the Race for Excellence“, Abu Dhabi: Motivate, 2012.

⁹³ Šeicho Al Maktoum tinklapis, National Day speech, 2014 m. gruodžio 1 d., <https://sheikhmohammed.ae/en-us/Speeches> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

sustiprinti savo vaidmenį, kaip svarbiausią visuotinį centrą viskam, nuo finansų ir verslo iki turizmo ir transporto, kaip nurodyta veiklos rodikliuose ir vizijos tiksluose.⁹⁴

Visoms ambicijoms įgyvendinti valstybė sukūrė specializuotų pavaldžių agentūrų, nuleisdama joms specialias pareigas ir užduotis. 2006 m. buvo įkurta Nacionalinė žiniasklaidos taryba, kaip vyriausybės institucija, kuri siekia ugdyti žiniasklaidos galią kuriant stiprų nacionalinį charakterį. Ji yra atsakinga už žiniasklaidos turinio reguliavimą ir priežiūrą JAE, tarp jos nurodytų tikslų yra apsaugoti nacionalinę politiką ir įvaždį, didinti visuomenės informuotumą ir padėti šaliai tapti svetinga aplinka žiniasklaidos verslui ir korporacijoms.⁹⁵ Vėliau, 2014 metais, buvo įsteigta Viešosios diplomatijos tarnyba, kurios tikslas - skatinti ir įgyvendinti strategines nacionalines, regionines ir globalias iniciatyvas, stiprinančias JAE pozicijas ir lyderystę bendradarbiaujant su žiniasklaida ir viešuoju bei privačiu sektoriais. Šios agentūros misija – pabrėžti išskirtinę JAE sėkmės istoriją ir atstovauti valstybę regioniniam ir pasauliniam pažangos modeliui. Agentūra taip pat atsakinga už intelektualinio, kultūrinio, humanitarinio ir vystymosi paveldo stiprinimą JAE ir strateginių iniciatyvų, skatinančių šį palikimą, įgyvendinimą. Viešosios diplomatijos tarnyba siekia kurti tiesioginius ryšio kanalus tarp federalinės vyriausybės, vietos bendruomenės ir tarptautinės bendruomenės, kad sustiprintų visų veikėjų tarpusavio ryšius. Nuo įkūrimo pradžios Viešosios diplomatijos tarnyba, bendradarbiaudama su kitomis institucijomis ir pavieniais veikėjais, inicijavo keletą didelių projektų, tarp kurių yra: „Mohammed bin Rashid Al Maktoum pasaulinė iniciatyva“, „Arabų skaitymo iššūkis (ARC)“; „Mohammed bin Rashid biblioteka“; „Emyratų Marso misija“; strateginės komunikacijos valdymo atsakomybė „2016 m. Pasaulio vyriausybių vadovų susitikime“. Taip pat rūpinosi pakankamu žiniasklaidos dėmesiu JAE humanitarinės pagalbos kampanijoms „*Dress 1 Million Needy Children*“; „*UAE Water Aid*“ ir „*UAE Compassion Campaign*“.⁹⁶

Nors pagrindinės „švelniosios“ galios iniciatyvos kyla iš ambicingų valstybės lyderių, viešojoje erdvėje pateikiama pozicija, kad valdantieji labai vertina ir jų atstovaujamos visuomenės nuomonę. JAE viceministras pirmininkas komentavo, kad „JAE žmonės yra vertinga „švelniosios“ galios strategijos dalis, o atviras bendravimas su jais yra toks pat prioritetas, kaip ir bendravimas su vyriausybės subjektais; mes sukursime institucinę

⁹⁴ Šeicho Al Maktoum tinklapis, Forbes speech, 2014 m. gruodžio 2 d., <https://sheikhmohammed.ae/en-us/Speeches> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

⁹⁵ United Arab Emirates National Media Council tinklapis: <http://nmc.gov.ae/en-us/NMC/Pages/visionmissionobjectives.aspx> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

⁹⁶ United Arab Emirates Ministry of Cabinet Affairs and The Future, The Public Diplomacy Office, <https://www.mocaf.gov.ae/en/about/the-public-diplomacy-office> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

komunikacijos sistemą, kad galėtume pristatyti mūsų žinią daugeliui pasaulio kraštų“.⁹⁷ Nėra pakankamai viešai prieinamų duomenų, kad būtų galima objektyviai įvertinti JAE visuomenės realų įsitraukimą į valstybės įvaizdžio transformavimo procesus, tačiau matoma aiškiai deklaruojama valstybės vadovų pozicija, kad valstybės transformacijos „švelniosios“ galios dimensijoje vykdomos ne iš egoistiškų paskatų pasipuikuoti, tačiau aukštesnių tikslų, visos valstybės visuomenės gerovės ir tarptautinės reputacijos kėlimui.

2.2.2. Valstybės „švelniosios“ galios strateginiai tikslai

Federaliniame lygmenyje 2018 m. antro ketvirčio pradžioje JAE buvo parengę ir patvirtinę 27 strategijas valstybės vystymuisi.⁹⁸ Pagrindinės strategijos „Vizija 2021“, tai kertinė atrama, kurioje numatyta, ko valstybė nori pasiekti iki 2021 m., kai švęs 50-ą valstybingumo jubiliejų, ir „JAE šimtmetis 2071“, orientuota į tai, kokią valstybė nori save matyti artėjant 100 metų sukakčiai. Iš šių strategijų vizijų vystomos ir kitos strategijos. Visos strategijos įtvirtina tvarumą ir pažangą labai plačiame skirtingų sričių spektre: inovacijų, mokslo, komunikacijų, infrastruktūrų, sveikatos, energetikos, vandens saugumo, švietimo, dirbtinio intelekto, „blockchain“ technologijų, „švelniosios“ galios, tolerancijos ir kt.

Tiesiogiai su valstybės „švelniosios“ galios vystymu, orientuotu į tarptautinę bendruomenę, yra susijusios 7 strategijos. Tai jau minėta anksčiau „Vizija 2021“ ir 6 sektorinės strategijos: 1) JAE „švelniosios“ galios strategija; 2) Nacionalinė inovacijų strategija; 3) Nacionalinė pažangių inovacijų strategija; 4) JAE ketvirtosios industrinės revoliucijos strategija; 5) Nacionalinė pažangaus mokslo darbotvarkė 2031; 6) Išorės pagalbos strategija 2017-2021. Be to, valstybė pirmoji pasaulyje parengė ir JAE dirbtinio intelekto strategiją⁹⁹, ir 2018 balandžio mėnesį patvirtino „Emyratų Blockchain Strategiją 2021“, kurioje siekiama pasinaudojant „blockchain“ technologija iki 2021 m. 50 procentų vyriausybės sandorių pervesti į „blockchain“ platformą.¹⁰⁰ Taip pat tarptautiniam valstybės

⁹⁷ Gulf News, „UAE’s Soft Power Strategy discussed“, 2017 m. rugsėjo 26 d. <http://gulfnews.com/news/uae/government/uae-s-soft-power-strategy-discussed-1.2096694> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

⁹⁸ The Official Portal of the UAE Government, Federal governments' strategies and plans, <https://government.ae/en/about-the-uae/strategies-initiatives-and-awards/federal-governments-strategies-and-plans> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

⁹⁹ The Official Portal of the UAE Government, „UAE Strategy for Artificial Intelligence“, <https://government.ae/en/about-the-uae/strategies-initiatives-and-awards/federal-governments-strategies-and-plans/uae-strategy-for-artificial-intelligence> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

¹⁰⁰ The Official Portal of the UAE Government, „Emirates Blockchain Strategy 2021“, <https://government.ae/en/about-the-uae/strategies-initiatives-and-awards/federal-governments-strategies-and-plans/emirates-blockchain-strategy-2021> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

įvaizdžiui stiprinti paruošta tolerancijos strategija¹⁰¹ ir vyriausybės komunikacijos strategija 2017-2021.

JAE svarbiausia strategija „Vizija 2021“ yra ilgojo laikotarpio planas, kurio tikslas - 2021 m., kai valstybė švęs savo federacijos susiformavimo auksinį jubiliejų, padaryti JAE geriausia pasaulio valstybe. Siekiant šio tikslo prie visų aukščiau paminėtų strategijų taip pat buvo sukurta ir nacionalinė darbotvarkė, apimanti pagrindinius veiklos rodiklius (*angl. Key Performance Indicators (KPIs)*). Šeichas Mohamedas binas Rashidas Al Maktoumas paskelbė „Viziją 2021“ 2010 m. vykusiame ministrų kabineto posėdyje. Jis pats yra tiesiogiai atsakingas už šios vizijos planavimą ir vykdymą.¹⁰² „Vizijos 2021“ pasiekimai grindžiami keturiais pamatiniais ramsčiais:

- Jungtinė atsakomybė: ambicinga ir ori, savo paveldu pagrįsta tauta.
- Vieningas likimas: stipri sąjunga, susieta bendru likimu.
- Susivienijimas žiniomis: konkurencinga ekonomika, kurią skatina išmintingi ir novatoriški piliečiai.
- Vieningumas gerovėje: puoselėjanti ir darni aplinka gyvenimo kokybei.¹⁰³

Stiprinti veiksmingą pagrindinės strategijos įgyvendinimą 2017 m. gegužės mėnesį buvo įkurta JAE „Švelniosios galios taryba“, jai suteikta užduotis įsitraukti į valstybės „švelniosios“ galios strategijos kūrimą. Tarybos tikslas - įgyvendinti penkias pagrindines užduotis: 1) stiprinti šalies reputaciją ir užtikrinti, kad ji būtų mylima ir gerbiama tarptautiniu mastu; 2) aptarti ir pasiūlyti projektus ir iniciatyvas, kuriomis remiama ir vystoma JAE „švelnioji“ galia; 3) suprasti ir nustatyti „švelniosios“ galios šaltinius JAE; 4) „švelniosios“ galios politikos ir strategijų rengimas; 5) pasiūlyti ir peržiūrėti galiojančius įstatymus ir politiką, turinčius įtakos JAE reputacijai.¹⁰⁴ „Švelniosios“ galios strategija turėjo apimti valstybės kultūros, technologijų, humanitarinį, mokslo ir ekonomikos sektorius siekiant užmegzti santykius su partneriais Vidurinių Rytų regione ir visame pasaulyje dar pradiniame strategijos vystymo etape. Numatyta, kad taryba įgyvendins bendrą JAE „švelniosios“ galios strategiją, siekdama pagerinti JAE reputaciją ir statusą regioniniu ir pasauliniu mastu bei

¹⁰¹ The Official Portal of the UAE Government, „National Tolerance Programme“, <https://government.ae/en/about-the-uae/strategies-initiatives-and-awards/federal-governments-strategies-and-plans/national-tolerance-programme> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

¹⁰² „Vision 2021“ tinklapis: <https://www.vision2021.ae/en/uae-vision> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

¹⁰³ The Official Portal of the UAE Government, „Vision 2021“, <https://government.ae/en/about-the-uae/strategies-initiatives-and-awards/federal-governments-strategies-and-plans/vision-2021> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

¹⁰⁴ Arabian Business, „Dubai ruler launches council to enhance UAE's reputation“, 2017 m. balandžio 29 d. <http://www.arabianbusiness.com/dubai-ruler-launches-council-enhance-uae-s-reputation-672323.html> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

inicijuos viešojo ir privataus sektoriaus subjektų bendradarbiavimą šalies viduje „švelniosios“ galios iniciatyvų ir projektų įgyvendinimui.¹⁰⁵

2017 m. rugsėjo mėnesį JAE „švelniosios“ galios taryba metiniame vyriausybės posėdyje pristatė „JAE „švelniosios“ galios strategiją“. JAE „švelniosios“ galios strategijoje numatyta siekti padidinti valstybės globalią reputaciją tarptautinėje bendruomenėje, pabrėžiant jos identitetą, paveldą, kultūrą ir JAE įnašą visam pasauliui. Strategija grindžiama keturiais pagrindiniais tikslais.¹⁰⁶ Jie yra:

- kurti vieningą kryptį įvairiems sektoriams, įskaitant ekonomiką, humanitarinius mokslus, turizmą, žiniasklaidą ir mokslą;
- formuoti JAE, kaip vartų į visą regioną, įvaizdį;
- įtvirtinti JAE, kaip regioninę kultūros, meno ir turizmo sostinę;
- įtvirtinti savo reputaciją, kaip šiuolaikiškos ir tolerantiškos valstybės, kuri atvira ir svinginga skirtingiems žmonėms iš viso pasaulio.

Strategijoje taip pat yra šeši pagrindiniai ramsčiai, kurie kartu sudaro JAE viešosios diplomatijos pagrindą:

- humanitarinė diplomatija (*angl. humanitarian diplomacy*);
- mokslo ir akademinė diplomatija (*angl. scientific and academic diplomacy*);
- nacionalinių atstovų diplomatija (*angl. national representatives diplomacy*);
- žmonių diplomatija (*angl. people diplomacy*);
- kultūros ir žiniasklaidos diplomatija (*angl. cultural and media diplomacy*);
- ekonominė diplomatija (*angl. economic diplomacy*).

2014 m. spalio mėn. Šeichas Mohamedas binas Rashidas Al Maktoumas taip pat paskelbė Nacionalinę inovacijų strategiją, kurios tikslas - per septynerius metus padaryti JAE viena iš novatoriškiausių pasaulio valstybių. Ši strategija paskatins naujoves septyniose srityse: atsinaujinančios energijos, transporto, švietimo, sveikatos, technologijų, vandens ir kosmoso. 2018 m. vasario mėnesį atnaujino šią strategiją priimdami „Nacionalinę pažangių inovacijų strategiją“. Ši strategija atveria naują etapą, kuriame iš anksčiau išskirtų septynių svarbių sektorių sričių pereinama prie tikslų ir rezultatų siekimo: tyrimų, ateities įgūdžių, sveikatos kokybės, gyvenimo ir gyvybės, žaliosios energijos, transporto, technologijų

¹⁰⁵ Gulf News, „Mohammad Bin Rashid launches UAE Soft Power Council“, 2017 m. balandžio 29 d. <http://gulfnews.com/news/uae/government/mohammad-bin-rashid-launches-uae-soft-power-council-1.2019003> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

¹⁰⁶ The Official Portal of the UAE Government, „The UAE Soft Power Strategy“, <https://government.ae/en/about-the-uae/strategies-initiatives-and-awards/federal-governments-strategies-and-plans/the-uae-soft-power-strategy> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

įveiklinimo žmonijos tikslams siekti sektoriuose. „Nacionaline pažangių technologijų strategija“ siekiama, kad JAE taptų viena iš pirmaujančių pasaulinių inovacijų lyderių ir ugdytų tokį mąstymo būdą, kuris skatina eksperimentuoti ir imtis gerai apgalvotų rizikų, kad būtų pasiekti JAE šimtmečio 2071 tikslai.¹⁰⁷

„JAE ketvirtosios industrinės revoliucijos strategija“ siekiama formuoti valstybės, kaip ketvirtosios pramoninės revoliucijos centro, įvaizdį ir didinti valstybės indėlį į nacionalinės ekonomikos diversifikavimą, skatinant naujoves ir ateities technologijas. Šioje strategijoje daugiausia dėmesio skiriama kelioms pagrindinėms sritims: novatoriškam švietimui, dirbtiniam intelektui, pažangiai genominei medicinai ir robotizuotai sveikatos priežiūrai.¹⁰⁸ Panašiai sukurta „Nacionalinė pažangaus mokslo darbotvarkė 2031“, kuria siekiama pažangius mokslus panaudoti vystant ir kuriant svarbių ateities iššūkių sprendimus. Aštuoniais išskirtais mokslo prioritetais siekiama kuo geriau panaudoti visus šalies strateginius gamtos išteklius: nacionalinių gebėjimų ugdymui; tvaraus energetikos sektoriaus skatinimui; vandens saugumo didinimui naudojant pažangias ir švarias technologijas; pažangios mokslinės maisto saugos sistemos kūrimui; sveikatos problemų sprendimui per JAE nacionalinę mokslo sistemą; pažangių pramonės sektorių plėtrai; moksliniais tyrimais ir duomenimis pagrįstai logistinei paramai sukurti; strateginiam pramonės šakų kompleksui sukurti.¹⁰⁹

Į užsienio auditorijas visuomenės lygmeniu ypač orientuota „JAE išorės pagalbos strategija (2017-2021)“. Pagal šią strategiją JAE daugiausia dėmesio skiria trims pagrindiniams ramsčiams - moterų galimybėms ir apsaugai, transporto ir miesto infrastruktūrai bei techniniam bendradarbiavimui. Pagrindinis JAE išskirtas užsienio pagalbos tikslas yra sumažinti skurdą ir pagerinti nepritekliuje gyvenančių bendruomenių gyvenimo kokybę, taip vystant gerus JAE santykius su kitomis valstybėmis, įskaitant šalis gavėjas ir valstybes donores, ir skatinant ekonominius santykius su besivystančiomis šalimis dėl abipusių interesų.¹¹⁰

¹⁰⁷ The Official Portal of the UAE Government, „National Strategy for Advanced Innovation“, <https://government.ae/en/about-the-uae/strategies-initiatives-and-awards/federal-governments-strategies-and-plans/national-strategy-for-advanced-innovation> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

¹⁰⁸ The Official Portal of the UAE Government, „The UAE Strategy for the Fourth Industrial Revolution“, <https://government.ae/en/about-the-uae/strategies-initiatives-and-awards/federal-governments-strategies-and-plans/the-uae-strategy-for-the-fourth-industrial-revolution> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

¹⁰⁹ The Official Portal of the UAE Government, „National Advanced Sciences Agenda 2031“, <https://government.ae/en/about-the-uae/strategies-initiatives-and-awards/federal-governments-strategies-and-plans/national-advanced-sciences-agenda-2031> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

¹¹⁰ The Official Portal of the UAE Government, „Foreign Aid Strategy 2017-2021“, <https://government.ae/en/about-the-uae/strategies-initiatives-and-awards/federal-governments-strategies-and-plans/uae-foreign-aid-strategy-2017-2021> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

JAE viceministras pirmininkas šeichas Mansour Bin Zayed Al Nahyan pakomentavo: „JAE „švelniosios“ galios politika yra išsami sistema, įtraukianti visus šalies sektorius. Atsakomybė už JAE reputaciją vienodai priklauso nuo bent kokio asmens ar grupės, kurie yra JAE dalis. Mūsų tikslas yra sukurti stiprią tautos reputaciją, kurios dėka mes galėtume įgyvendinti savo išsikeltus vystymosi, ekonominius ir kultūrinius tikslus bei ambicijas. Turime plataus užmojo politinį vadovavimą, stiprią ekonomiką, dideles kultūrines iniciatyvas ir geriausią pasaulio infrastruktūrą, kurie visi kartu palaiko ir skatina mūsų „švelniosios“ galios proveržį. JAE yra metropolis ir svarbus regiono centras; mes išsivystėme nepaprastu būdu ir galime pasiūlyti vystymosi modelį daugeliui kitų pasaulio šalių. JAE yra regioninė ir pasaulinė platforma, apimanti arabų kultūrą ir pasaulines gerąsias praktikas; mes esame pasaulinių susitikimų vieta, pagrindiniai vartai į arabų pasaulį, ir siūlome platformą arabų pasaulio renesansui.“¹¹¹

Peržiūrėjus pagrindinius valstybės strateginius dokumentus matoma, kad JAE „švelnioji“ galia yra valstybės varomoji jėga, bet ne tikslas savaime. Galutinis tikslas yra užtikrinti JAE nacionalinius interesus ir tarptautinę reputaciją. JAE stengiasi remtis „švelniąja“ galia atsižvelgdama į tokias aplinkybes kaip geopolitika, ekonomika, socialiniai iššūkiai ir demografija. JAE ambasadorė Latvijoje Hanan Al Alili teigė, kad „JAE kuria sėkmės istoriją, į kurią atsigręžia daugelis tautų. Mūsų misija atspindi mūsų lyderių pastangas ir plačiai žvelgiančią išmintį, kuri leido mums sukurti šią puikią valstybę. Tai leidžia mums būti pavyzdžiu beveik visose srityse ir inicijuoti bendradarbiavimą su likusiu pasauliu. <...> Mes esame vieta, kurioje susitinka ir taikiai egzistuoja skirtingos tautos ir kultūros. Mes tapome arabų pasaulio švietimo centru. Mes turime ne tik rūpintis savo nacionaliniais tikslais, bet ir jausti atsakomybę už mūsų nustatytus pavyzdžius.“¹¹² JAE ambicinga politika „švelniosios“ galios sektoriuje parodo, kaip valstybė nori sukonstruoti savo tarptautinio vaidmens modernų naratyvą, kuriame JAE atliktų visapusio pasaulinio lyderio ir sektino pavyzdžio vaidmenį, su tokia reputacija tuo pačiu užsitikrindama ir valstybės visuomenės pasitenkinimą, ir tarptautinės bendruomenės susižavėjimą bei investuotojus užtikrinančias ilgalaikes valstybės pajamas ir stabilų valstybės išlikimą bei tarptautinės galios išsaugojimą, kai bus seniai pasibaigusi „juodojo aukso“ išteklių era.

¹¹¹ Gulf News, „UAE's Soft Power Strategy discussed“, 2017 m. rugsėjo 26 d., <http://gulfnews.com/news/uae/government/uae-s-soft-power-strategy-discussed-1.2096694> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

¹¹² SAAD, L., SHARIFF, L., „Dynamic envoys lead UAE soft power projection“, Gulf News, 2018 m. balandžio 15 d., <https://gulfnews.com/news/uae/government/dynamic-envoys-lead-uae-soft-power-projection-1.2205236> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

2.2.3. JAE „švelniosios“ galios projektai

Įsibėgėjant XXI a. JAE stengiasi transformuoti savo įvaizdį tarptautinėje bendruomenėje, kurdami specialias strategijas ir vykdydami tikslinių išlaidų ir valstybės specializacijos programą įvairiose srityse, orientuojantis į turizmo, aviacijos, inovacijų, infrastruktūros, mokslo ir kultūros tarptautinių renginių ir parodų plėtrą tam, kad būtų išryškintas JAE ir valstybės pagrindinių megapolių unikalumas. „Global Brands“ 2017 m. sąrašė JAE užėmė 3 vietą, kur juos lenkė tik Singapūras ir Šveicarija.¹¹³ Andrew Campbell, Brand Finance Middle East generalinis direktorius, komentavo: „Puikūs JAE pasiekimai gali būti susiję su ekonomikos diversifikavimu ir rizikos sumažinimu. Neabejotinai itin svarbi sėkmingam reitingavimui buvo mažesnė priklausomybė nuo naftos ir didesnis dėmesys turizmui. Be to, šalis gerina savo įvaizdžio balus galios metrikoje dėl teismų sistemos efektyvumo, policijos tarnybų patikimumo ir firmų etiško elgesio.“¹¹⁴

Vertinant valstybės „švelniosios“ galios projektų geografinę sklaidą reikia pastebėti, kad ji nėra tolygi. Abu Dabis ir Dubajus yra pagrindiniai ekonominiai varikliai iš septynių emyratų. Analizuojant JAE įvaizdžio politiką matoma, kad pastebimiausi „švelniosios“ galios projektai telkiasi būtent šiuose dviejuose emyratuose. Dubajaus politikos formuotojai anksčiausiai suprato poreikį diversifikuoti emyrato ekonomiką, neprisirišant tik prie naftos atnešamų pajamų. Dėl to šis emyratas tapo pagrindiniu veikėju, prisidedančiu prie naujo JAE nacionalinio įvaizdžio formavimo, taip paversdamas save iš ramaus dykumų kaimo į žvilgantį Vidurinių Rytų metropolį. Dubajuje įsikūrė pramonės ir prekybos įmonės, sužibo įspūdingi architektūriniai projektai: povandeninis viešbutis, Palmių salos, aukščiausias pasaulyje pastatas Burj Khalifa. Diegiant išmaniąsias technologijas emyratas rengiasi tapti išmaniuoju miestu, tuo pačiu išlaikydamas savo savitumą kultūriniu požiūriu. Abu Dabio lyderiai pripažino poreikį transformuoti miesto įvaizdį kaip patrauklią alternatyvą Dubajui, numatydami tai savo strategijoje „Planas 2030“. Abu Dabiui kuriamas kultūros ir tarptautinių renginių centro įvaizdis atidarant jame pasaulio muziejų šakas, pvz., „The Louvre“, ar organizuojant pasaulines varžybas „Formulė 1“. Be to, Abu Dabyje yra įsikūrę keturi pagrindiniai JAE valstybės turtų fondai, kuriuos finansuoja išdas: The Abu Dhabi Investment Authority (ADIA); Mubadala. Dubajus ir Ras al Khaimas taip pat turi keletą valstybės turtų

¹¹³ Brand Finance, „Nation Brands 2017“, The annual report on the world's most valuable nation brands, 2017 m. spalio mėn., http://brandfinance.com/images/upload/bf_nation_brands_2017.pdf (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

¹¹⁴ Brand Finance, „UAE's Nation Brand Value Leads the Way in the Middle East“, 2017, http://brandfinance.com/images/upload/bf_nation_brands_press_release_middle_east.pdf (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

fondų, tačiau viešai beveik neskelbiama jokios patikimos informacijos apie jų dydžius, struktūras ir paskolas.¹¹⁵ JAE yra ir vienas federalinis valstybinis turtų fondas „Emirates Investment Authority“, kuris valdo daugiau kaip 10 milijardų JAV dolerių vertės federalinių akcijų daugiau kaip 30-yje bendrovių visoje PĮBT.¹¹⁶

Siekdami sukurti pasaulinio „švelniosios“ galios lyderio įvaizdį, vienu iš priemonių JAE pasirinko aktyviai dalyvauti sporto dimensijoje, kur šios valstybės parama tampa vis svarbesne sporto pramonės dalimi. Vienas pagrindinių uždavinių yra pritraukti pasaulinius sporto renginius, kongresus ir turnyrus. Nuo XX a. pabaigos JAE surengė visame pasaulyje pripažintus sporto renginius ir finansavo garsių komandų veiklą: futbolo srityje „Emirates“ oro linijos remia futbolo klubus „Arsenal“ ir „Manchester City“; Abu Dabyje vyksta „Formula 1“ „Abu Dhabi Grand Prix“ lenktynių etapas; 2014 m. Indijos Premier lygos kriketo sezonas prasidėjo JAE; 1993 m. pradėtas rengti „Dubai Duty Free“ teniso čempionatas, šalyje taip pat vyko Abu Dabio pasaulio teniso čempionatas; JAE vyksta garsūs golfo turnyrai „Abu Dhabi HSBC“ golfo čempionatas ir „Golf Omega Dubai Desert Classic“; taip pat vyksta žirgų lenktynės „Dubai World Cup“, kurios yra turtingiausios pasaulyje žirgų lenktynės; organizuojamos „Standard Chartered Dubai Marathon“ bėgimo lenktynės ir tokie renginiai kaip „Al Ain Aerobatic Show“, „Abu Dhabi International Triathlon“, „Rugby Sevens“.¹¹⁷ Norint koordinuoti ir integruoti šiuos sporto renginius 2006 m. buvo įsteigta Abu Dabio sporto taryba. Šie pasaulinio lygio sporto renginiai yra svarbūs užtikrinant aukštą žiūrovų matomumą. Pavyzdžiui, Abu Dabio golfo čempionatas pritraukia daugiau kaip 400 milijonų žiūrovų.¹¹⁸ Dubajaus emyrato oro linijos „Emirates“ buvo oficialus FIFA partneris nuo 2007 m. iki 2014 m. ir pasirašė rėmimo sandorius su daugeliu Europos klubų, įskaitant Paryžiaus „St Germain“ Prancūzijoje, „Hamburg“ Vokietijoje, „Arsenal“ Jungtinėje Karalystėje, „AC Milan“ Italijoje, „Real Madrid“ Ispanijoje. „Emirates“ vystoma rėmimo strategija yra patogi platforma pasiekti reikiamą auditoriją ir sukurti tvirtus ir ilgalaikius santykius. Rėmimo programos neapsiriboja tik futbolu, bet apima ir Regbio sąjungą, jachtų lenktynes, golfą, kriketą, žirgų lenktynes ir tenisą.¹¹⁹ Kitos JAE oro linijos „Etihad“ elgiasi taip pat. 2009 m.

¹¹⁵ SEZNEC, F. J., „The Sovereign Wealth Funds of the Gulf“ in „A Political Economy of the Gulf“, London & New York: Hurst/Columbia University Press, 2012, p. 7-8.

¹¹⁶ Sovereign Wealth Fund Institute tinklapis: <http://www.swfinstitute.org/swfs/abu-dhabi-investment-authority/> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

¹¹⁷ DINNIE, K., „Nation branding: Concepts, issues, practice“, London, Routledge, Taylor & Francis Group, 2016, p.27.

¹¹⁸ Professional Sports Group, „Sport In Abu Dhabi: Promoting Abu Dhabi as a world sports tourism capital“, 2017 m. balandžio 19 d., <http://www.profsports.com/news/2017-sport-in-abu-dhabi-promoting-abu-dhabi-as-a-world-sports-tourism-capital> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

¹¹⁹ „Emirates“ tinklapis: <https://www.emirates.com/english/about-us/sponsorships/> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

„Etihad“ rėmė Melburno stadioną, kuris buvo vėliau pervadintas į „Etihad“ stadioną. Tokia pati rėmimo politika, sėkmingai pritaikyta Australijoje, buvo taikoma ir Britanijoje. „Etihad“ pasirašė 10 metų rėmimo sutartį su „Manchester City“, kad Mančesterio stadionas būtų pervadintas „Etihad“ stadionu.¹²⁰ Šie pavyzdžiai rodo, kaip valstybės didžiosios korporacijos taip pat gali naudoti savo prekių ženklus nacionaliniams tikslams ir strategijoms paremti.

Tarp įvairių „švelniosios“ galios iniciatyvų JAE įtraukė ir kultūrinę diplomatiją. Nemažai dedamų pastangų vystant JAE indėlių kultūros ir meno sektoriuje ima duoti rezultatus, ilgalaikė vizija ir skrupulingas išteklių planavimas kuria valstybės, kaip regioninio kultūros lopšio, reputaciją. „Luvras“ Abu Dabyje ir „Dubajaus opera“, kuriuose nuolat pasirodymus rengia žymūs pasaulio artistai, perkėlė šalies kultūrinį įvaizdį į naują lygį. Įspūdingos vietos meno parodos ir kiti kultūriniai renginiai, kurie sutraukia tūkstančius lankytojų ir menininkų - „Abu Dhabi Art“, „Art Dubai“, Šardžos bienalė, „Emyratų literatūros festivalis“, „Šardžos tarptautinė knygų mugė“ ir „Abu Dabio tarptautinė knygų mugė“- padėjo institucionalizuoti meną ir kultūrą. Per pastarąjį dešimtmetį valstybėje taip pat ženkliai išaugo meno centrų skaičius. Įsteigti „Abu Dhabi Music & Arts Foundation (ADMAF)“, „Dubai Community Theatre & Arts Centre (DUCTAC)“, „Sharjah Art Foundation“, „Al Serkal Avenue“, „Warehouse 421“, „Saadiyat Cultural District“ ir kt.

Nuo 2017 m. Abu Dabyje vyksta kasmetinis tarptautinis kultūros viršūnių susitikimas „Culture Summit“, kuriame meno, žiniasklaidos, viešosios politikos ir technologijų lyderiai diskutuoja, kaip kultūra gali didinti sąmoningumą, kurti tiltus ir skatinti teigiamus pokyčius moterų teisių, skurdo, klimato kaitos, ekstremizmo ir kitose srityse.¹²¹ Renginyje taip pat nagrinėjama, kaip naujos technologijos keičia kultūros ir kultūrinės sąveikos pobūdį visame pasaulyje, darydamos didelę įtaką švietimui, ekonomikai, politikai ir beveik visiems kitiems gyvenimo aspektams.¹²² Susitikime kasmet dalyvauja daugiau kaip 400 delegatų iš 80 pasaulio valstybių.

Abu Dabyje šiuo metu vyksta plataus masto statybos kultūros įvaizdžio formavimo rajono įsteigimui Al Saadiyat saloje. Planuotoje vietoje ruošiamasi įsteigti penkis pagrindinius naujus muziejus, įskaitant Luvro ir Gugenheimo muziejų padalinius. Pirmasis atidarytas muziejus buvo Abu Dabio „Luvras“. Šis projektas yra tarpvyriausybinių susitarimų tarp JAE ir Prancūzijos, aljansas, kuris apibūdinamas kaip „aukščiausio lygio

¹²⁰ BBC, „Manchester City strike deal to rename Eastlands“, 2011 liepos 8 d., <https://www.bbc.com/sport/football/14080388> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

¹²¹ SABAH, S., „Has the UAE come of age as global hub of art and culture?“, Al Arabiya English, 2018 m. balandžio 21 d., <http://english.alarabiya.net/en/perspective/features/2018/04/21/Has-the-UAE-come-of-age-as-global-hub-of-art-and-culture-.html> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

¹²² Culture Summit tinklapis: <https://www.culturesummitabudhabi.com/> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

kultūrinis bendradarbiavimas, kurį sukūrė dvi suverenios šalys¹²³. Gugenheimo muziejaus filialas bus didžiausias pasaulyje Gugenheimas. Kultūros rajone taip pat yra Zajedo nacionalinis muziejus, dailės centras ir jūrų muziejus. Peržiūrėjus visas kultūrinės iniciatyvas, JAE iš pirmo žvilgsnio palieka tikrai gerą išpūdį kaip besikuriantis pasaulinis meno ir kultūros lopšys.

Valstybė taip pat siekia tapti tarptautiniu transporto centru. JAE prisideda prie globalaus pasaulio centro įvaizdžio formavimo, taip formuodami savo reputaciją, kaip esminę politinę ir ekonominę sąsają, tarptautinei rinkai. Dubajaus „Jebel Ali“ laisvojoje zonoje (toliau - JAFZA) veikia didžiausias regiono jūrų uostas. Uostas yra didžiausias pasaulyje dirbtinis uostas ir vienas didžiausių pasaulio uostų.¹²⁴ „JAFZA“ yra didžiausia pasaulyje laisvoji zona, kurioje įsikūrę daugiau kaip 7000 bendrovių iš daugiau nei 100 šalių. Dubajaus tarptautinis oro uostas (toliau - DXB) jau sukūrė JAE, kaip globalaus centro oro kelionėms, įvaizdį, nes pagal reitingus buvo pripažintas septintu darbingiausiu oro uostu pasaulyje.¹²⁵ Iš viso daugiau kaip 125 oro linijos skraidina keleivius iš DXB į daugiau nei 260 paskirties vietų šešiuose žemynuose.¹²⁶ Tačiau, norint užpildyti nišinę pagrindinio oro skrydžių centro vaidmenį, JAE turi planą sukurti naują „Al Maktoum“ oro uostą, kurio metiniai pajėgumai būtų pergabenti 160 milijonų keleivių.¹²⁷ „Dubai World Central“ įsikūręs „Al Maktoum“ oro uoste, iš kurio tiesiogiai patenkama į „Jebel Ali“ uostą ir „JAFZA“, dėl savo įstabios infrastruktūros būtų laisvosios zonos viršūne. Pats pavadinimas palaiko strategiją, pagal kurią JAE būtų pagrindiniu pasaulio aviacijos sektoriaus veiklų centru. Tačiau pirmiausiai visa infrastruktūra turėtų pasiekti apčiuopiamų rezultatų siekiant sustiprinti JAE kaip globalaus logistikos ir prekybos centro pozicijas.

„Dubai World Central“ nuo 2020 m. spalio mėn. iki 2021 m. balandžio Dubajuje organizuos pasaulinę parodą „Expo 2020“, kurioje dalyvaus daugiau nei 180 valstybių. Parodoje bus dalijamasi inovacijomis ir siekiama pažangos tarptautinės bendruomenės aktualiausioms problemoms spręsti. Numatytoji parodos tema „Sujunkime protus, kurkime ateitį“. Parodoje bus akcentuojama, kad pasaulinių problemų sprendimų kūrimas reikalauja

¹²³ GHOSE, S., „Museums and Cultural Diplomacy Projects in Qatar and the Middle East“, Institute of Cultural Diplomacy Conference, Berlynas, 2013.

¹²⁴ KANE, F., „Jebel Ali Port: where the UAE meets the rest of the world“, The National, 2011 m. lapkričio 1 d., <https://www.thenational.ae/uae/jebel-ali-port-where-the-uae-meets-the-rest-of-the-world-1.417194> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

¹²⁵ Airports Council International tinklapis: <http://www.aci.aero/News/Releases/Most-Recent/2014/03/31/Preliminary-World-Airport-Traffic-and-Rankings-2013--High-Growth-Dubai-Moves-Up-to-7th-Busiest-Airport-> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

¹²⁶ Dubai Airport tinklapis: <http://www.dubaiairports.ae/corporate/media-centre/factsheets-list/detail/dubai-airports> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

¹²⁷ Dubai South tinklapis: <https://www.dubaisouth.ae/en/About-Us/MasterPlan> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

įvairių kultūrų, tautų ir regionų bendradarbiavimo. Planuojama, kad parodoje apsilankys 25 milijonai dalyvių, iš kurių 70 proc. bus atvykę iš užsienio, todėl tai dar labiau sustiprins JAE galimybes sukurti globalios platformos tarptautinei bendruomenei įvaizdį.¹²⁸

Belaukiant EXPO 2020 JAE vyksta ir kiti svarbūs pasauliniai renginiai. 2018 m. vasario mėnesį Dubajuje vyko pasaulio vyriausybių vadovų susitikimas (*angl. The World Government Summit*), kuriame susirinko žymūs viešojo ir privataus sektoriaus lyderiai. Šis renginys, lyderystės platforma, kuriame daugiausia dėmesio skiriama futurizmui, technologijoms ir inovacijoms, pristatant geriausias praktikas ir sprendimus, kurie tinkamiausiai padėtų valstybių vyriausybėms spręsti tarptautines problemas ateityje.¹²⁹

Kitas išskirtinis JAE bruožas - įspūdingų konstrukcijų megapolių architektūra. Kai kalbama apie žymią JAE architektūrą, daugiausia dėmesio susilaukia aukščiausio pasaulio pastato titulą turintis dangoraižis „Burj Khalifa“, kurio aukštis siekia 828 m. Kitas konstrukcinis šedevras - Dubajaus pakrantėje esančios dirbtinės palmių formos salos. Persvarstydamas pradinis planus, Šeichas Al Maktoum pasiūlė dizaineriams sukurti datulių palmę - nacionalinį JAE simbolį, taip atskleidžiant autentišką vietos tapatybę, tuo pačiu maksimaliai praplečiant pajūrio nekilnojamojo turto pakrantę.¹³⁰ Šalia „Palmių“ salyno ateityje turėtų atsirasti ir „Pasaulio“ salų archipelagas, sudarytas iš 300 dirbtinių salų, kuris atrodys kaip pasaulio žemėlapis.¹³¹ Iki 2020 m. taip pat planuojama baigti statyti „Dubai Creek Tower“, kuris bus naujas didžiausias pasaulyje pastatas. Planuojama, kad šis bokštas sustiprins JAE reputaciją architektūros, inžinerijos ir statybos naujovių srityse ir nurungs „Burj Khalifa“, prisiimdamas sau aukščiausio pastato pasaulyje vardą.

Be ikoniškos architektūros, JAE siūlo daugybę įdomių turistinės traukos objektų ir veiklų. Dubajaus valdytojas inicijavo savo vardu pavadinto pramoginio rajono „Mohammed bin Rashid City“ statybą, kuris turėtų būti pilnai įrengtas iki JAE prasidės EXPO 2020.¹³² Pramogų miestui taip pat bus supilta pramogų sala. 2014 m. vasario mėn. Šeichas Al Maktoum paskelbė apie planus sukurti 1,6 milijardo dolerių vertės „Bluewaters“ pramogų salą, įsikursiančią netoli nuo Dubajaus pakrantėje esančių „Palmių“ salų. Salos projektas remia JAE turizmo pramonės šūkį „privaloma patirti“, siekianti įtvirtinti valstybę, kaip

¹²⁸ Expo 2020 tinklapis: <http://expo2020dubai.ae/en/> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

¹²⁹ LANGTON, J., „World Government Summit: setting the stage for the future“, *The National*, 2018 m. vasario 10 d., <https://www.thenational.ae/uae/world-government-summit-setting-the-stage-for-the-future-1.703273> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

¹³⁰ KRANE, J., „City of Gold: Dubai and the Dream of Capitalism“, Picador, 2010, p.18.

¹³¹ Nakheel Properties tinklapis: <http://www.nakheel.com/en/media/news/settlements-worth-aed807-million-put-the-world-back-on-the-map> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

¹³² Dubai Metro, „Dubai Ruler inaugurates first phase of Mohammed bin Rashid City mega-project“, 2014 m. sausio 29 d., <http://www.dubaimetro.eu/dubai-ruler-inaugurates-first-phase-of-mohammed-bin-rashid-city-mega-project/> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

pagrindinį turizmo centrą pasaulyje. Prognozuojama, kad po to, kai projektas bus baigtas, kas metus salą turėtų aplankyti apie 3 milijonai turistų.¹³³ Abu Dabio atitikmuo - „Saadiyat“ sala, kur greta paplūdimių, golfo laukų ir kurortų bus įsikūręs ir kultūrinis muziejų kvartalas. Rajone taip pat bus įsikūrę JAV Niujorko universiteto filialas ir prestižinės JK akademijos Cranleigh mokyklos filialas.¹³⁴

JAE valdžia taip pat nukreipė dėmesį į medicinos ir sveikatos priežiūros turizmą, kaip į naujos bendros turizmo strategijos sudedamąsias dalis. Dubajus tikisi, kad iki 2020 m. kasmet pritrauks daugiau nei 500 000 medicinos turistų ir, siekiant palengvinti tokį lankytojų srauto augimą, Dubajaus sveikatos tarnyba kartu su savo Medicinos turizmo departamentu žada sukurti medicininio turizmo paketą.¹³⁵ Vien Dubajaus emirate iki 2020 m. medicinos turizmo įplaukos gali siekti iki 700 milijonų JAV dolerių per metus.¹³⁶

Be visų išvardintų sektorių JAE stengiasi lyderiauti ir atsinaujinančios energetikos sektoriuje. Vienas pagrindinių pavyzdžių šioje srityje būtų Abu Dabio „Masdar“ įmonių grupė, kuri investuoja į naujas technologijas ir skatina atsinaujinančios energijos ir švarių technologijų mokslinius tyrimus visame pasaulyje, o jų misija apima ir finansinę, ir socialinę grąžą. „Masdar“ valdo 20 proc. „London Array“, kuri yra didelė vėjo jėginių gamykla, gaminanti iki 1000 MW galios vėjo energijos. „Masdar“ taip pat investavo į pietų Ispanijoje esančias dideles saulės elektrines, įskaitant „Gemasolar“, kuris yra pirmasis komercinis saulės kolektorius, naudojantis šilumos kaupimo technologiją iš lydytos druskos.¹³⁷ Tai yra tik keletas pavyzdžių, kaip JAE prisideda prie atsinaujinančios energijos plėtojimo. Paminėtina, jog 2009 m. birželio mėn. Abu Dabis tapo Tarptautinės atsinaujinančių energijos išteklių agentūros (IRENA) būstine.¹³⁸ Be to, emirate organizuojami Pasaulio ateities energetikos aukščiausiojo lygio susitikimai.

JAE labai aktyviai savo praktikoje stengiasi įvaldyti ir globalias inovacijų strategijas. 2016 m. balandžio mėn. Šeichas Al Maktoum inicijavo „Dubajaus 3D spausdinimo

¹³³ TRENWITH, C., „Dubai ruler unveils \$1.6bn island project“, Arabian Business, 2013 m. vasario 14 d., <http://www.arabianbusiness.com/dubai-ruler-unveils-1-6bn-island-project-489417.html> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

¹³⁴ Saadiyat Island tinklapis, <http://www.saadiyat.ae/> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

¹³⁵ ZAIN, A.A., „Dubai’s medical tourism package to launch in Sept“, Khaleej Times, 2014 m. gegužės 14 d., http://www.khaleejtimes.com/nation/inside.asp?section=nationgeneral&xfile=/data/nationgeneral/2014/May/nationgeneral_May103.xml (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

¹³⁶ Saudi Gazette, „Dubai focuses on sophistication and specialties in medical tourism“, 2018 m. balandžio 27 d., <http://saudigazette.com.sa/article/533661/BUSINESS/Dubai-focuses-on-sophistication-and-specialties-in-medical-tourism> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

¹³⁷ BOUYAMOURN, A., „Masdar buys stake in one of the world’s biggest offshore wind farms“, The National, 2014 m. rugsėjo 23 d., <https://www.thenational.ae/business/masdar-buys-stake-in-one-of-the-world-s-biggest-offshore-wind-farms-1.237816> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

¹³⁸ LEECH, N., „Abu Dhabi opens Irena to world“, The National, 2015 m. birželio 2 d., <https://www.thenational.ae/uae/abu-dhabi-opens-irena-to-world-1.97432> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

strategiją“. Šia iniciatyva siekiama išstobulinti žmonijos aptarnavimo technologijas ir iki 2030 m. paversti JAE ir Dubajų pagrindiniu 3D spausdinimo technologijų centru. Taip pat siekiama, kad Dubajus taptų pasauline žinių, tvarių ir į inovacijas orientuotų įmonių platforma. „Dubajaus autonominio transportavimo strategija“ siekiama iki 2030 m. paversti 25 procentus viso Dubajuje vykstančio pervežimo į autonominį režimą. Tikimasi, kad įgyvendinus strategiją mažės transportavimo kaštai, anglies dvideginio išmetimo ir nelaimingų atsitikimų skaičius bei didės žmonių produktyvumas, taip pat bus sutaupoma šimtai milijonų valandų, skiriamų tradiciniam transportui. Įgyvendinant „JAE Dirbtinio intelekto strategiją“ siekiama, kad ateityje visos vyriausybės tarnybos, sektoriai ir infrastruktūros projektai priklausytų nuo dirbtinio intelekto. Ši strategija yra pirmoji tokio pobūdžio regione ir pasaulyje, ir bus investuojama į naujausias dirbtinio intelekto technologijas ir priemones vyriausybės našumui ir efektyvumui didinti. Abu Dabio policijos šimtmečio strateginiame plane numatyta, kad iki 2057 m. Abu Dabio policija paleistų palydovą, kuris užkirstų kelią policijos duomenų piratavimui, iki 2117 m. būtų sukurta policijos stotis JAE Marso kolonijai, patruliuojančios transporto priemonės stebėtų kosmoso saugumą, o nano robotai būtų naudojami gaisrų gesinimui. Planuojama, kad robotai pakeis 50 proc. policijos pareigūnų, o visi policijos patruliniai automobiliai bus varomi be degalų.¹³⁹

Tarp JAE ambicingos plėtros ir diversifikavimo darbotvarkės yra ir kosmoso programa, kurią koordinuoja JAE kosmoso agentūra. Savo 2015-2016 m. strateginiame plane agentūra identifikavo tris pagrindinius tikslus: a) kosmoso sektoriaus plėtra; b) kosmoso politikos formavimas ir organizavimas; c) vadovavimas pagrindinėms nacionalinėms kosmoso programoms, kurios būtų naudingos JAE ekonomikai. Stengdamiesi pirmauti kosminių tyrimų sektoriuje JAE siekia 2117 m. įkurti pirmąją apgyvendintą žmonių gyvenvietę Marse.¹⁴⁰

JAE plėtojant savo „švelniąją“ galią tradicinėmis strategijomis taip pat labai svarbus išlieka ir žiniasklaidos vaidmuo. JAE žiniasklaidos strategija yra orientuota į tris pagrindinius tikslus: sukurti „švelniąją“ galią, sustiprinti tautą ir tapatybę ir, pagaliau, nustatyti prioritetus ir visuomenės darbotvarkę. JAE kuria savo žiniasklaidos priemonių „švelniąją“ galią per tris pagrindinius uždavinius: formuojant Dubajaus, kaip tarptautinio žiniasklaidos centro, įvaizdį; inicijuojant ir pritraukiant strategines tarptautines žiniasklaidos konferencijas ir renginius,

¹³⁹ The Official Portal of the UAE Government: <https://government.ae/en/about-the-uae/uae-future> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

¹⁴⁰ GALEON, D., HOUSER, K., „UAE Announces Plans to Have a Human Colony on Mars by 2117“, *Futurism*, 2017 m. vasario 15 d., <https://futurism.com/4-mars-2117-project-the-uae-joins-the-race-for-the-red-planet/> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

kuriuose JAE yra viešinami ir strategiškai remiami; įsteigiant JAE „švelniosios“ galios tarybą.¹⁴¹

JAE yra įsikūrusių tarptautinių žiniasklaidos korporacijų konglomeratų, kurių veiklą reguliuoja emyratų įstatymai. Nors susiduriama su tam tikrais iššūkiais siūlant integruotą aplinką, kuri gali atitikti tarptautinius žurnalistų standartus, Dubajus jau tapo viena iš pasaulio žiniasklaidos ir kultūros sostinių, nes jis yra vieta, kur užtikrintas saugumas ir stabilumas, išvystyta puiki susisiekimo infrastruktūra ir galioja patraukli mokesčių lengvata. Dubajaus žiniasklaidos miestas yra viena iš penkių žiniasklaidos klasterių JAE, tarp kurių yra ir „Dubai City Studio“, „Abu Dhabi Twofour54“, „Ras Al Khaimah Media City“ ir „Creative“ miestas Fudžeiroje.¹⁴² Nacionalinė žiniasklaidos taryba yra vienintelė žiniasklaidos reguliavimo institucija JAE.¹⁴³ JAE be to, kad taptų tarptautinių žiniasklaidos korporacijų centru, vykdo įtakingų ir strateginių tarptautinių žiniasklaidos konferencijų priėmimą. Tai ne tik padeda pačiam JAE įvaizdžiui tapti matomu pasauliniame žiniasklaidos ir kultūros chaose, bet ir suteikia JAE platformą, padedančią pasidalinti savo požiūriu ir perspektyvomis su pasauliu. Tarp daugelio žiniasklaidos konferencijų, vykdomų emyratuose, yra „The Arab Media Forum“, Abu Dabio žiniasklaidos viršūnių susitikimas (*angl. Abu Dhabi Media Summit*) ir Tarptautinė kino studijų ir audiovizualinio vertimo konferencija (*angl. trump. ICFMAT 2017*).

Viena iš veiksmingiausių strategijų, skirtų sutelkti piliečius ir gyventojus į bendrą viešąjį tikslą - Metų temos išrinkimas. „Inovacijų“, „Skaitymo“ ir „Dosnumo“ metai padėjo paskatinti šalies įvaizdžio transformavimą dėmesį sutelkiant vietos viešajam diskursui ir tarptautiniam išrinktų temų aprėpimui. „Inovacijų metai“ 2015 m. buvo susiję su „Muhammedas bin Rashid kosminio centro“ įsteigimu, kuris šiuo metu lyderiauja Marso tyrimų kontekste. „Skaitymo metai“ 2016 m. buvo plačiai komentuojami žiniasklaidoje JAE ir tarptautiniu mastu, nes arabų skaitymo iššūkis buvo pradėtas siekiant įtraukti mokinius perskaityti 50 mln. knygų. 3,5 milijonų mokinių ir studentų iš 15 šalių dalyvavo iššūkyje, perskaitydami daugiau nei 170 milijonų knygų. Tema motyvavo visuomenę įgyvendinti ilgalaikės skaitymo skatinimo strategijas kaip būdą pasiekti strateginį tikslą - sukurti JAE

¹⁴¹ SUBEH, I., „Understanding the Communication Strategies of the UAE“, *Canadian Social Science* Vol. 13, No. 7, 2017, p. 43.

¹⁴² KLAEHN, J., „The political economy of media and power“, New York, Peter Lang, 2010, p. 281.

¹⁴³ GUAAYBESS, T., „National broadcasting and state policy in Arab countries“, Palgrave Macmillan, 2013, p. 26.

kaip žinių ir mokslo centrą.¹⁴⁴ 2017 m. buvo paskelbti „Dosnumo metais“ siekiant skatinti savanorystę, kaip socialinę vertybę, ir motyvuoti žmones bei korporacijas, kad jos imtųsi socialiai atsakingų veiklų.

Emyratų vadovybė žiūri į esmines išlaidas, kurios leidžia įgyvendinti šiuos projektus kaip į investicijas JAE plėtrai, kuri būtų naudinga emyratų visuomenei. Įgyvendinus tokius strateginius projektus emyratų žmonės turi galimybę mokytis aukščiausios klasės universitetuose, gauti puikią medicininę pagalbą ir mėgautis tarptautine kultūra. Valstybės valdžia mano, kad per šią veiklą skatina toleranciją ir tarptautinį supratimą tiek savo piliečiams, tiek lankytojams.¹⁴⁵ JAE net įkūrė laimės ir tolerancijos ministerijas, kurių tikslas - kurti teigiamą kultūrinį įvaizdį skatinant laimės ir tolerancijos reikšmę Emyratų visuomenėje ir už jos ribų.¹⁴⁶

Valstybė yra sukūrusi labai aiškias strategijas visiems sektoriams ir žino, kuria linkme nori eiti. Strateginių tikslų įgyvendinimui yra kuriama atitinkamas neturinti ekonominė, kultūrinė, technologinė aplinka, kur tarpusavyje suderinamos liberali ekonominė santvarka ir rentinė mokesčių sistema su islamo teisės tradicijomis, užtikrinanti patrauklias sąlygas investuotojams kuriant laisvasias zonas ir kultūros, mokslo, ekonomikos anklavus, kuriems netaikomos vietos visuomenės norminiai reikalavimai. JAE, įgyvendindami „švelniąją“ galia grindžiamą politiką, sukuria savo jėgomis pagrįstai pasitikinčios valstybės įvaizdį - tokios valstybės, kuri atrado būdą, kaip suderinti savo archajiškas tradicijas su modernaus pasaulio tendencijomis ir tuo pačiu užtikrino savo reputaciją ir klestėjimą. Be visų teigiamų bruožų, valstybė turi ir silpnybių. JAE yra pagarsėję dėl rimtų žmogaus teisių pažeidimų: migrantų darbininkų išnaudojimo, žodžio laisvės varžymo, priverstinių dingimų ir įkalinimų susidorojant su politiniais oponentais. Sunkumų taip pat kelia faktas, kad valstybės ambicijoms nenubrėžiamos jokios aiškios ribos ir, atrodo, jas vystant pamiršta „gamtinių išteklių prakeiksmo“ problema, o iš gamtinių išteklių rentos gaunamos pajamos vis dar atlieka svarbų galių konversijos komponento vaidmenį, siekiant įgyvendinti įstabius JAE „švelniosios“ galios projektus.

¹⁴⁴ Gulf News, „UAE successfully concludes Year of Reading“, 2018 m. gruodžio 20 d., <https://gulfnews.com/news/uae/government/uae-successfully-concludes-year-of-reading-1.1949275> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

¹⁴⁵ RUGH, W., „Abu Dhabi’s New Approach to Cultural Diplomacy“, Middle East Institute, 2014 m. balandžio 14 d., <http://www.mei.edu/content/abu-dhabi%E2%80%99s-new-approach-cultural-diplomacy> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

¹⁴⁶ LEON, B., „Diplomacy will need to be reshaped in a digital world“, The National, 2018 m. vasario 11 d., <https://www.thenational.ae/opinion/comment/diplomacy-will-need-to-be-reshaped-in-a-digital-world-1.703621> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

JAE užima strategiškai centrinę logistinę vietą tarp Rytų ir Vakarų, per kurią juda didžiuliai žmonių, prekių ir paslaugų srautai. Suprasdami tai valstybės vadovai siekia, kad jų šalis taptų stabiliu prieglobsčiu pačių įvairiausių sektorių veikloms. Pristatyti pavyzdžiai atskleidžia tik dalį įtakos, kurią JAE daro visame pasaulyje per ilgalaikius „švelniosios“ galios projektus ir tarptautinius valstybės įsipareigojimus kuriant globalią vystymosi viziją. Iš strateginių dokumentų ir viešų pasisakymų atsiskleidžia, kad šalis ir jos lyderiai turi aiškia viziją, jog naftos turtai, kuriuos jie įgijo, neturėtų būti švaistomi, bet turėtų būti naudojami aukštesnei žmonijos gerovei. Šios iniciatyvos apima ir paprastą labdarą, tačiau daug didesnė JAE darbo dalis taip pat apima privačias ir vyriausybės remiamas investicijas į strategines pramonės šakas, kurios dažnai taip pat turi reikšmingą socialinį komponentą. Ilgalaikiai nepaviršutiniški darbai galėtų užtikrinti JAE svarų balsą ir reputaciją tarptautinėje bendruomenėje.

IŠVADOS

1) Atliekant tyrimą buvo siekiama išanalizuoti, kodėl JAE siekia transformuoti tarptautinį įvaizdį ir tapti globaliais „švelniosios“ galios lyderiais XXI a. nedarydami valstybės vidaus politikos pokyčių. JAE vystomą „švelniosios“ galios politiką, kuri transformuoja tarptautinį valstybės įvaizdį, buvo bandoma paaiškinti remiantis rentinės valstybės teorine prieiga. Atvejo analizei atlikti buvo išanalizuoti JAE politinio režimo išsikelti ilgojo ir vidutinio laikotarpio strateginiai tikslai ir plėtojama „švelniosios“ galios generavimo politika bei įgyvendinami projektai ir viešai valstybės valdžios ir pareigūnų deklaruojamos pozicijos. Į tai, ką JAE daro su „švelniąja“ galia, buvo žiūrima kaip į tarptautinę politiką plačiaja prasme, analizuojant, kaip specifinės formos valstybė bando adaptuotis tarptautinėje sistemoje, jog galėtų užsitikrinti savo tolimesnį gyvavimą ir galią.

2) Šio darbo teorinė inovacija ta, kad į JAE vaidmens kitimo tarptautinėje bendruomenėje atvejį buvo bandoma pažvelgti iš teorinės pusės apjungiant tris teorijas: „švelniosios“ galios, valstybės įvaizdžio formavimo ir rentinės valstybės. Klasikinės rentinės valstybės teorija, papildyta vėlyvosios rentinės valstybės bruožais, paaiškina, kaip specifinė PĮBT valstybių politinio režimo santvarka nulemia valstybės užsienio politikos veiksmus, nukreiptus į valstybės tarptautinės galios, stabilumo ir vidaus gerovės išsaugojimą dinamiškoje tarptautinių santykių aplinkoje XXI a. Tačiau, siekiant paaiškinti, kodėl politinis režimas bando transformuoti savo įvaizdį generuodamas „švelniąją“ galią, adaptuotą rentinės valstybės teoriją reikia derinti su S. Anholt politine valstybės įvaizdžio sampratos teorine prieiga. Pagal politinę sampratą valstybės įvaizdis apibrėžiamas kaip valstybės reputacija, kuri formuojama per vertę turinčių veiklų ir produktų kūrimą bei viešinimą tikslinės auditorijos sąmonės vaizdiniuose. Sąryšis tarp rentinės valstybės valdžios veiksmų ir valstybės reputacijos turinio užpildomas S. Nye pasiūlytos „švelniosios“ galios koncepcijos turiniu. Tačiau šiame teoriniame modelyje valstybės galia atsiranda ne dėl vizualaus patrauklumo, o dėl valstybės reikšmingų darbų, kurie duoda naudingų rezultatų sprendžiant globalius klausimus, pelnomo tarptautinio pripažinimo.

3) Ėmus nuosekliai stebėti ir analizuoti JAE vystomą įvaizdžio transformavimo veiklą, tyrimas tapo savotišku valstybės vystomos „švelniosios“ galios politikos liudininku. Per 2017 m. JAE buvo sukurta „švelniosios“ galios taryba, patvirtinta pirmoji „švelniosios“ galios strategija ir daug kitų sektorinių į hiperaktyvią inovacijų ir mokslo plėtrą nukreiptų strategijų ir projektų. Iš reiškiamų pozicijų matyti, kad JAE vadovai jaučia stiprią asmeninę atsakomybę už valstybės tarptautinės reputacijos kūrimą ir vidaus visuomenės gerovės

užtikrinimą. Viešai deklaruojamas JAE svarbiausias tikslas – tapti geriausia pasaulio valstybe, kuri savo gerosiomis praktikomis taptų sektinu pavyzdžiu kitiems tarptautinės bendruomenės nariams. Peržiūrėjus pagrindinius valstybės strateginius dokumentus matoma, kad JAE „švelnioji“ galia yra valstybės varomoji jėga, bet ne tikslas savaime. Galutinis tikslas yra užtikrinti JAE nacionalinius interesus ir tarptautinę galią. JAE ambicinga politika „švelniosios“ galios sektoriuje parodo, kaip valstybė nori sukonstruoti savo tarptautinio vaidmens modernų naratyvą, kuriame JAE atliktų visapusio pasaulinio lyderio ir sektino pavyzdžio vaidmenį tuo pačiu užsitikrindama ir valstybės visuomenės pasitenkinimą, ir tarptautinės bendruomenės susižavėjimą, ir investuotojus užtikrinančias ilgalaikes valstybės pajamas, ir stabilų valstybės išlikimą bei tarptautinės galios išsaugojimą, kai bus seniai pasibaigusi „juodojo aukso“ išteklių era.

4) JAE savo veiklų spektru bei organizuotumu beveik išpildo S. Anholt sėkmingo valstybės įvaizdžio formavimo komponentus ir sėkmingo įvaizdžio formavimo proceso elementus. Valstybė turi vizionierišką valdžią, kuri yra sukūrusi labai aiškias strategijas visiems sektoriams ir žino, kuria linkme nori eiti. Strateginių tikslų įgyvendinimui yra kuriama atitinkama neturinti ekonominė, kultūrinė, technologinė aplinka, kur tarpusavyje suderinamos liberali ekonominė santvarka ir rentinė mokesčių sistema su islamo teisės tradicijomis, užtikrinant patrauklias sąlygas investuotojams kuriant laisvas zonas ir kultūros, mokslo, ekonomikos anklavus, kuriems netaikomi vietos visuomenės norminiai reikalavimai.

5) Apibendrinant galima pasakyti, kad JAE režimo įgyvendinama politika, kuri yra grindžiama „švelniąja“ galia, formuoja savo jėgomis pasitikinčios, nuolat savo efektyvumą didinančios ir plačiame specializuotų sričių spektre lyderiaujančios valstybės įvaizdį, kur dėl vizionieriškų ambicijų ir specifinės rentinės santvarkos pavyksta suderinti archajiškas valdymo tradicijas su moderniomis pasaulinėmis tendencijomis, tuo pačiu užsitikrinant stabilumą ir galią. Kadangi analizuojamas atvejis yra naujai besiformuojantis procesas, jo realią apčiuopiamą sėkmę arba nesėkmę būtų galima įvertinti tik ilguoju laikotarpiu. Kol kas kuriamas modelis atrodo utopiškas, nes iki šiol JAE „švelniosios“ galios projektai buvo nemaža dalimi finansuojami iš prekybos „gamtiniais ištekliais“ gaunamų pajamų. Dėl to tolesni tyrimai turėtų būti nukreipti į globalaus pasaulio „švelniosios“ galios lyderio įvaizdžio, paremto rentine valstybės santvarka, tvarumo vertinimą, bandant ieškoti atsakymų, kiek ilgai toks modelis gali gyvuoti ir ar valstybės vidaus santvarkos netobulinimas galėtų tapti papildomu stabdžiu tarptautinio „švelniosios“ galios plėtojimo ir vidaus stabilumo užtikrinimui.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Akademinė literatūra:

1. AAZIZ, A., „Public Diplomacy: Gulf states shape western audience:Kuwait,Dubai,Doha: Public Diplomacy: Gulf states shape western audience(KDD)“, LAP LAMBERT Academic Publishing, 2012.
2. AYUBI, N. N., „Overstating the Arab State: Politics and Society in the Middle East“, IB Tauris and Co Ltd, London, 1995.
3. ALMEZAINI, K., „Private Sector Actors in the UAE and their Role in the Process of Economic and Political Reform in Business Politics in the Middle East“, Hertog, Steffen; Luciani, Giacomo; Valeri, Marc (eds), , Hurst and Company, London, 2013.
4. ANHOLT, S., „Beyond the nation brand: The role of image and identity in international relations“, Journal of Public Diplomacy, Vol. 2, No. 1, 2011.
5. ANHOLT, S., „Place branding: Is it marketing or isn't it?“, Place Branding and Public Diplomacy vol. 4, Palgrave Macmillan, 2008.
6. ARMITAGE, R. L.; NYE J. S., „CSIS Commission on Smart Power: A Smarter, More Secure America“, Washington, DC: Center for Strategic & International Studies,. Available from the Center for Strategic & International Studies, 2007.
7. AZOULAY, R., „The Politics of Shi'i Merchants in Kuwait“ in Business Politics in the Middle East, Hertog, Steffen; Luciani, Giacomo; Valeri, Marc (eds), Hurst and Company, London, 2013.
8. BEBLAWI, H., „The Rentier State in the Arab World“ Kn. Howard J. Wiarda (sud.) et al., Comparative politics. Developing nations: Latin America, the Middle East and Sub-Saharan Africa, 5 t. London: Routledge, 2005.
9. BEBLAWI, H. ir LUCIANI, G., „The rentier state. (Nation, State and Integration in the Arab world.)“, Croom Helm ir the Istituto Affari Internazionali, Londonas, 1987.
10. COTÎRLEA, D.A., „Country image vs. Country brand: differences and similarities“, Babeş-Bolyai University of Cluj Napoca, Romania , ECOFORUM ,Volume 4, Special Issue 1, 2015.
11. DAGYTĖ, I.; ZYKAS, A. „Country Branding: Qualitatively New Shifts in Country Image Communication“, Sociologija. Mintis ir veiksmai 3 (23), 2008.
12. DAVIES, P., „Status: What it is and how to achieve it“, Piatkus, Londonas, 1991.
13. DINNIE, K., „Nation branding: Concepts, issues, practice“, London, Routledge, Taylor & Francis Group, 2016.

14. ENO, A. M.; ENO, A. O.; OSAMBO, T. A., „Harmonizing Globalization and Traditionalism in the Rentier State: Exploring the Modernization of the United Arab Emirates”, *International Journal of African and Asian Studies*, Vol.23, 2016.
15. FAN, Y., „Key perspectives in nation image: a conceptual framework for nation branding“, Working paper, Brunel University Research Archive (BURA), 2008.
16. GALLAROTTI, G. M., „Soft power: what it is, why it’s important, and the conditions for its effective use”, *Journal of Political Power*, 4(1), 2011.
17. GHOSE, S., „Museums and Cultural Diplomacy Projects in Qatar and the Middle East“, Institute of Cultural Diplomacy Conference, Berlynas, 2013.
18. GRAY, M., „A Theory of “late Rentierism” in the Arab States of the Gulf“, Occasional Paper no.7 for the Center for International and Regional Studies, Georgetown University School of Foreign Service in Qatar, 2011.
19. GUAAYBESS, T., „National broadcasting and state policy in Arab countries“, Palgrave Macmillan, 2013.
20. HERB, M., „No Representation Without Taxation? Rents, Development and Democracy“ in *Comparative Politics*, volume 37, issue no. 3, 2005.
21. HERTOOG, S., „A Quest For Significance: Gulf Oil Monarchies’ International ‘Soft Power’ Strategies And Their Local Urban Dimensions“, LSE Kuwait Programme Paper Series, March, 2017.
22. HVIDT, M., „Economic and Institutional Reforms in the Arab Gulf Countries“ in *The Middle East Journal*, volume 65, issue no. 1, 2011.
23. HVIDT, M., „Economic diversification in GCC countries: Past record and future trends“, a research paper for the London School of Economics’ Kuwait Programme on Development, Governance and Globalisation in the Gulf States, 2013.
24. IFANTIS, K., „Soft power: overcoming the limits of the concept” in McKercher, B. J. C., ed. *Routledge Handbook of Diplomacy and Statecraft*. Abingdon, Oxon: Routledge, 2012.
25. ISODA, V., „Europos Sąjungos švelniosios galios šaltiniai ir raiška plėtros procese“, *Daktaro disertacija, Vytauto Didžiojo universitetas, Kaunas*, 2015.
26. KLAEHN, J., „The political economy of media and power“, New York, Peter Lang, 2010.
27. KAMRAVA, M., „Qatar: Small State, Big Politics“, Cornell University Press, 2015.
28. KEOHANE, R. „After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy“, Princeton Classic Editions, 2005.

29. KEOHANE, R.; NYE, J. S. „Power and Interdependence“ 4th ed., Longman Classics in Political Science, 2012.
30. KRANE, J., „City of Gold: Dubai and the Dream of Capitalism“, Picador, 2010.
31. KURLANTZICK, J. „China“s charm: implications of Chinese soft power“, Policy Brief, no. 47 June, Carnegie Endowment for International Peace, 2006.
32. LENCZOWSKI, J., „Full spectrum diplomacy and grand strategy: reforming the structure and culture of U.S. foreign policy“, Lanham: Lexington Books, 2011.
33. MAHDAVY, H., „The Pattern and Problems of Economic Development in Rentier States: The Case of Iran“, in Studies in the Economic History of the Middle East, Oxford University Press, Oxford, 1970.
34. MANDAVILLE, P. P., „Global Political Islam, Routledge“, Abingdon, 2007.
35. MAŽEIKA, G., „Kaitos galimybės rentinėje valstybėje: Kuveito analizė“, Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas, Vilnius, 2008.
36. McCLORY, J., „The New Persuaders: An international ranking of soft power“, Institute for Government, 2010.
37. MILLER, R., „Desert Kingdoms to Global Powers: The Rise of the Arab Gulf“, Yale University Press, 2016.
38. MILLIKEN, J. ir KRAUSE K., „State Failure, State Collapse, and State Reconstruction: Concepts, Lessons and Strategies“, Development and Change 33(5), 2002.
39. MORITZ, J. A., „Slick operators: revising Rentier State Theory for the modern Arab States of the Gulf“, The Australian National University, PhD Thesis, 2016.
40. NYE, J. S., „Soft Power: The Means to Success in World Politics“, Public Affairs, Niujorkas, 2004.
41. NYE, J. S., „The Future of Power“, PublicAffairs; Reprint edition, Niujorkas, 2011.
42. NYE, J. S., „Bound To Lead: The Changing Nature Of American Power“, New York, Basic Books; Reprint edition, 1990.
43. OTTAWAY, S. M., SCHWEDLER, J., TELHAMI, S., IBRAHIM, E. S., „Democracy: Rising Tide or Mirage?“ Middle East Policy, Vol. XII, No. 2, 2005.
44. PATALAKH, A., „Assessment of Soft Power Strategies: Towards an Aggregative Analytical Model for Country-Focused Case Study Research“, Croatian International Relations Review, The Journal of Institute for International Relations, CIRR XXII (76), 2016.
45. ROSS, M. L., „Does Oil Hinder Democracy?“ , World Politics, issue 53, 2001.

46. SCHLUMBERGER, O., „Structural Reform, Economic Order, and Development: Patrimonial Capitalism“, *Review of International Political Economy*, 15 no. 4, 2008.
47. SCHWARZ, R., „Rentier states and international relations theory“, Paper to be presented at the 6th Pan-European Conference on International Relations, ECPR Standing Group on International Relations, Section 21 “The Place of the Middle East in International Relations: Making Sense of Global Interconnection and Local Dynamics in Middle East Politics”, Turinas, Rugsėjo 12-15 d., 2007.
48. SEIICHI, K., „Wielding soft power: The key stages of transmission and reception” in Watanabe, Y. and McConnell, D. L., eds. *Soft Power Superpowers: Cultural and National Assets of Japan and the United States*. Abingdon, Oxon: Routledge, 2015.
49. SEZNEC, F. J., „The Sovereign Wealth Funds of the Gulf“ in „A Political Economy of the Gulf“, London & New York: Hurst/Columbia University Press, 2012.
50. SHEDIAC, R.; SAMMAN, H., „The Vital Role of Sovereign Wealth Funds in the GCC’s Future”, Dubai and Abu Dhabi: Booz & Company, 2009.
51. SUBEH, I., „Understanding the Communication Strategies of the UAE“, *Canadian Social Science* Vol. 13, No. 7, 2017.
52. TOLEDO, H., „The Political Economy of Emiratization in the UAE“, *the Journal of Economic Studies*, volume 40, issue no. 1, 2013.
53. TREVERTON, G. F.; JONES, S. G., „Measuring national power“, Conference Proceedings, the Rand Corporation, 2005.
54. ULRICHSEN, C. K., „The United Arab Emirates: Power, Politics and Policy-Making“ (The Contemporary Middle East)“, Routledge, 2016.
55. WIGHT, M., „Why is there no international theory?”, Herbert Butterfield and Martin Wight „Diplomatic Investigations”, Allen and Unwin, Londonas, 1966.
56. WIKTOROWICZ, Q., „The Limits of Democracy in the Middle East: the Case of Jordan“, *Middle East Journal*, volume 53, issue no. 4, 1999.
57. XIANGPING, L., „A new understanding of soft power”, Leiden: Brill, 2016.

Internetiniai šaltiniai:

1. Airports Council International tinklapis: <http://www.aci.aero/News/Releases/Most-Recent/2014/03/31/Preliminary-World-Airport-Traffic-and-Rankings-2013--High-Growth-Dubai-Moves-Up-to-7th-Busiest-Airport-> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).
2. AL MAKTOUM, R., „My Vision: Challenges in the Race for Excellence“, Abu Dhabi: Motivate, 2012.

3. Arabian Business, „Dubai ruler launches council to enhance UAE's reputation“, 2017 m. balandžio 29 d. <http://www.arabianbusiness.com/dubai-ruler-launches-council-enhance-uae-s-reputation-672323.html> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).
4. BBC, „Manchester City strike deal to rename Eastlands“, 2011 liepos 8 d., <https://www.bbc.com/sport/football/14080388> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).
5. BBC, United Arab Emirates Country Profile, 2017 m. rugpjūčio 29 d., <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-14703998> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).
6. BOUYAMOURN, A., „Masdar buys stake in one of the world's biggest offshore wind farms“, The National, 2014 m. rugsėjo 23 d., <https://www.thenational.ae/business/masdar-buys-stake-in-one-of-the-world-s-biggest-offshore-wind-farms-1.237816> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).
7. BOUYAMOURN, A., „UAE Government draws up sales and corporation tax plans“, The National, 2015 m. rugpjūčio 12 d., www.thenational.ae/business/economy/uae-government-draws-up-sales-and-corporation-tax-plans (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).
8. Brand Finance, „Nation Brands 2017“, The annual report on the world's most valuable nation brands, 2017 m. spalio mėn., http://brandfinance.com/images/upload/bf_nation_brands_2017.pdf (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).
9. Brand Finance, „UAE's Nation Brand Value Leads the Way in the Middle East“, 2017, http://brandfinance.com/images/upload/bf_nation_brands_press_release_middle_east.pdf (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).
10. Central Intelligence Agency, The World Factbook, United Arab Emirates, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ae.html> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).
11. Culture Summit tinklapis: <https://www.culturesummitabudhabi.com/> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).
12. DRZENIEK, M., „Top 10 most competitive economies in Middle East, North Africa“, World Economic Forum, 2014 m. rugsėjo 3 d., <https://www.weforum.org/agenda/2014/09/top-10-competitive-economies-middle-east-north-africa/> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).
13. Dubai Airport tinklapis: <http://www.dubaiairports.ae/corporate/media-centre/factsheets-list/detail/dubai-airports> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

14. Dubai Metro, „Dubai Ruler inaugurates first phase of Mohammed bin Rashid City mega-project“, 2014 m. sausio 29 d., <http://www.dubaimetro.eu/dubai-ruler-inaugurates-first-phase-of-mohammed-bin-rashid-city-mega-project/> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).
15. Dubai South tinklapis: <https://www.dubaisouth.ae/en/About-Us/MasterPlan> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).
16. „Emirates“ tinklapis: <https://www.emirates.com/english/about-us/sponsorships/> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).
17. Expo 2020 tinklapis: <http://expo2020dubai.ae/en/> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).
18. Freedom House, Freedom in the World 2018, United Arab Emirates: <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2018/united-arab-emirates> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).
19. GALEON, D., HOUSER K., „UAE Announces Plans to Have a Human Colony on Mars by 2117“, Futurism, 2017 m. vasario 15 d., <https://futurism.com/4-mars-2117-project-the-uae-joins-the-race-for-the-red-planet/> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).
20. Gulf News, „Mohammad Bin Rashid launches UAE Soft Power Council“, 2017 m. balandžio 29 d. <http://gulfnews.com/news/uae/government/mohammad-bin-rashid-launches-uae-soft-power-council-1.2019003> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).
21. Gulf News, „UAE's industrial sector gets Dh77bn boost“, 2009 m. sausio 27 d., <http://gulfnews.com/business/sectors/general/uae-s-industrial-sector-gets-dh77bn-boost-1.47225> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).
22. Gulf News, „UAE's Soft Power Strategy discussed“, 2017 m. rugsėjo 26 d. <http://gulfnews.com/news/uae/government/uae-s-soft-power-strategy-discussed-1.2096694> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).
23. Gulf News, „UAE successfully concludes Year of Reading“, 2018 m. gruodžio 20 d., <https://gulfnews.com/news/uae/government/uae-successfully-concludes-year-of-reading-1.1949275> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).
24. Human Rights Watch, United Arab Emirates: <https://www.hrw.org/middle-east/n-africa/united-arab-emirates> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).
25. Inter-Parliamentary Union, United Arab Emirates, Majlis Watani Itihadi (Federal National Council): http://archive.ipu.org/parline/reports/2333_E.htm (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).
26. KANE, F., „Jebel Ali Port: where the UAE meets the rest of the world“, The National, 2011 m. lapkričio 1 d., <https://www.thenational.ae/uae/jebel-ali-port-where-the-uae-meets-the-rest-of-the-world-1.417194> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

27. Khalifa Foundation tinklapis: <http://www.khalifafoundation.ae/en-us/Pages/default.aspx> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).
28. LANGTON, J., „World Government Summit: setting the stage for the future“, The National, 2018 m. vasario 10 d., <https://www.thenational.ae/uae/world-government-summit-setting-the-stage-for-the-future-1.703273> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).
29. LEECH, N. „Abu Dhabi opens Irena to world“, The National, 2015 m. birželio 2 d., <https://www.thenational.ae/uae/abu-dhabi-opens-irena-to-world-1.97432> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).
30. LEON, B., „Diplomacy will need to be reshaped in a digital world“, The National, 2018 m. vasario 11 d., <https://www.thenational.ae/opinion/comment/diplomacy-will-need-to-be-reshaped-in-a-digital-world-1.703621> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).
31. Nakheel Properties tinklapis: <http://www.nakheel.com/en/media/news/settlements-worth-aed807-million-put-the-world-back-on-the-map> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).
32. Professional Sports Group, „Sport In Abu Dhabi: Promoting Abu Dhabi as a world sports tourism capital“, 2017 m. balandžio 19 d., <http://www.profsports.com/news/207-sport-in-abu-dhabi-promoting-abu-dhabi-as-a-world-sports-tourism-capital> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).
33. RUGH, W., „Abu Dhabi’s New Approach to Cultural Diplomacy“, Middle East Institute, 2014 m. balandžio 14 d., <http://www.mei.edu/content/abu-dhabi%E2%80%99s-new-approach-cultural-diplomacy> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).
34. SAAD, L., SHARIFF L., „Dynamic envoys lead UAE soft power projection“, Gulf News, 2018 m. balandžio 15 d., <https://gulfnews.com/news/uae/government/dynamic-envoys-lead-uae-soft-power-projection-1.2205236> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).
35. Saadiyat Island tinklapis, <http://www.saadiyat.ae/> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).
36. SABAH, S., „Has the UAE come of age as global hub of art and culture?“, Al Arabiya English, 2018 m. balandžio 21 d., <http://english.alarabiya.net/en/perspective/features/2018/04/21/Has-the-UAE-come-of-age-as-global-hub-of-art-and-culture-.html> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).
37. Saudi Gazette, „Dubai focuses on sophistication and specialties in medical tourism“, 2018 m. balandžio 27 d., <http://saudigazette.com.sa/article/533661/BUSINESS/Dubai-focuses-on-sophistication-and-specialties-in-medical-tourism> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).
38. Sovereign Wealth Fund Institute tinklapis: <http://www.swfinstitute.org/swfs/abu-dhabi-investment-authority/> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

39. Šeicho Al Maktoum tinklapis, Forbes speech, 2014 m. gruodžio 2 d., <https://sheikhmohammed.ae/en-us/Speeches> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).
40. Šeicho Al Maktoum tinklapis, National Day speech, 2014 m. gruodžio 1 d., <https://sheikhmohammed.ae/en-us/Speeches> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).
41. The Official Portal of the UAE Government: <https://government.ae/en/about-the-uae/uae-future> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).
42. The Official Portal of the UAE Government, „Emirates Blockchain Strategy 2021“, <https://government.ae/en/about-the-uae/strategies-initiatives-and-awards/federal-governments-strategies-and-plans/emirates-blockchain-strategy-2021> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).
43. The Official Portal of the UAE Government, Federal governments' strategies and plans, <https://government.ae/en/about-the-uae/strategies-initiatives-and-awards/federal-governments-strategies-and-plans> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).
44. The Official Portal of the UAE Government, „Foreign Aid Strategy 2017-2021“, <https://government.ae/en/about-the-uae/strategies-initiatives-and-awards/federal-governments-strategies-and-plans/uae-foreign-aid-strategy-2017-2021> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).
45. The Official Portal of the UAE Government, „National Advanced Sciences Agenda 2031“, <https://government.ae/en/about-the-uae/strategies-initiatives-and-awards/federal-governments-strategies-and-plans/national-advanced-sciences-agenda-2031> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).
46. The Official Portal of the UAE Government, „National Strategy for Advanced Innovation“, <https://government.ae/en/about-the-uae/strategies-initiatives-and-awards/federal-governments-strategies-and-plans/national-strategy-for-advanced-innovation> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).
47. The Official Portal of the UAE Government, „National Tolerance Programme“, <https://government.ae/en/about-the-uae/strategies-initiatives-and-awards/federal-governments-strategies-and-plans/national-tolerance-programme> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).
48. The Official Portal of the UAE Government, „The UAE Soft Power Strategy“, <https://government.ae/en/about-the-uae/strategies-initiatives-and-awards/federal-governments-strategies-and-plans/the-uae-soft-power-strategy> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

49. The Official Portal of the UAE Government, „The UAE Strategy for the Fourth Industrial Revolution“, <https://government.ae/en/about-the-uae/strategies-initiatives-and-awards/federal-governments-strategies-and-plans/the-uae-strategy-for-the-fourth-industrial-revolution> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).
50. The Official Portal of the UAE Government, „UAE Strategy for Artificial Intelligence“, <https://government.ae/en/about-the-uae/strategies-initiatives-and-awards/federal-governments-strategies-and-plans/uae-strategy-for-artificial-intelligence> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).
51. The Official Portal of the UAE Government, „Vision 2021“, <https://government.ae/en/about-the-uae/strategies-initiatives-and-awards/federal-governments-strategies-and-plans/vision-2021> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).
52. The World Bank Data, Oil rents (% of GDP), <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PETR.RT.ZS?end=2016&locations=AE&start=1975&view=chart> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).
53. TRENWITH, C., „Dubai ruler unveils \$1.6bn island project“, Arabian Business, 2013 m. vasario 14 d., <http://www.arabianbusiness.com/dubai-ruler-unveils-1-6bn-island-project-489417.html> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).
54. United Arab Emirates Ministry of Cabinet Affairs and The Future, The Public Diplomacy Office, <https://www.mocaf.gov.ae/en/about/the-public-diplomacy-office> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).
55. United Arab Emirates Ministry of Finance tinklapis: <https://www.mof.gov.ae/en/resourcesAndBudget/FedralBudgetPreparation/Pages/default.aspx> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).
56. United Arab Emirates Ministry of Finance, Federal Budget 2017, <https://www.mof.gov.ae/en/resourcesAndBudget/fedralBudget/Pages/Budget2017.aspx> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).
57. United Arab Emirates Ministry of Justice tinklapis: <http://www.elaws.gov.ae/EnLegislations.aspx> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).
58. United Arab Emirates National Media Council tinklapis: <http://nmc.gov.ae/en-us/NMC/Pages/visionmissionobjectives.aspx> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).
59. „Vision 2021“ tinklapis: <https://www.vision2021.ae/en/uae-vision> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

60. Worldometers, Countries in the World by Population 2018, <http://www.worldometers.info/world-population/population-by-country/> (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).
61. ZAIN, A. A., „Dubai’s medical tourism package to launch in Sept”, Khaleej Times, 2014 m. gegužės 14 d. http://www.khaleejtimes.com/nation/inside.asp?section=nationgeneral&xfile=/data/nationgeneral/2014/May/nationgeneral_May103.xml (Tikrinta: 2018 m. balandžio 30 d.).

SUMMARY

Master Thesis „Soft Power and the International Image Transformation of the Rentier State in the 21st Century: A Case Study of the United Arab Emirates“ analyzes the long-term and medium-term strategic goals and the soft power generation policies set by the political regime of the UAE, designed to transform the international image of the state.

The main issue under consideration is how the UAE actively generate soft power to transform the international image of the state from the “black gold” dealers into the knowledge society leader of the 21st century, while focusing only to the external development policy with no visible changes in the internal politics, in such way creating the new image on the basis of a state which to this day has an autocratic form of government and conservative domestic policies. The purpose of this study is to explain why the UAE seek to transform the international image and become the global leaders of soft power in the 21st century, without making changes to internal policies of the state, based on the theories of the rentier state, state image and soft power.

There were five tasks set for performing the research: 1) to define the theoretical concepts of the rentier state, the international state image and soft power, within the limits of the political science discipline; 2) to build a theoretical model for explaining the soft power policies of a renter's state set for the international image transformation of the state, based on the ideas of a rentier state, image formation and soft power theories; 3) to analyze the political and economic characteristics of the UAE in the 21st century and to find to what extents they correspond to the concept of rentier state characteristic defined in the theory; 4) with reference to scientific doctrine, the UAE strategic documents, public statements of leaders and high-level actors, governing bodies in the UAE, public announcements, and other information available in the public space, to analyze who is initiating the soft power strategies in the state, what causes promote the UAE to transform the international image of the state by developing the soft power policies and by what means.

The analysis of theories revealed that the classical rentier state theory supplemented by the features of the late rentier state can explain how the specific structure of the political regime of the GCC states determines the actions of the states foreign policy for preserving the state's international power, stability and internal welfare in the dynamic environment of international relations of the XXI century. But to explain why the political regime is trying to transform its image by generating soft power, adapted rentier state theory needs to be matched

with the S. Anholt's theoretical concept of the image of the state. According to the political conception the image of the state is defined as the reputation of the state, which is formed by the development and promotion of actions and products that are valued by the target audience. The relationship between the activities of the rentier state and the content of the reputation of the state are consolidated with the content of the soft power, which in the context of the research is understood as the ability to influence the behavior of others and to convince about the justice of the goals by using the methods of attraction and persuasion. The attractiveness is understood, not as the visual expression, but as the significant content and results of the state's development activities, which contribute to the solutions of global issues and by this help to earn the international recognition.

The analysis of the UAE policy strategies shows that ambitious soft power policies are only the driving force to ensure the national interests and international power of the UAE. The state wants to construct a modern narrative of its international role according to which the UAE would present themselves as a global leader of soft power and a role model for others to follow, at the same time ensuring the satisfaction of the state's society, the fascination of the international community, long-term state revenue by external investors and the stable survival of the state and the preservation of its international power after the end of natural resource era. The model being developed so far is rather utopian, since soft power projects are to a large extent financed by the income gained from the trade in natural resources. Further research should analyze the sustainability of the image of the global soft power leader based on a rentier state structure, trying to find answers how long such a model can last and whether this could be just a short-term solution or the result of a long-term and more meaningful movement of forces.